

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»**

**Кафедра – Теорії і методики
декоративно-прикладного мистецтва та графіки**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

**з дисципліни згідно ОПП- ОК.15 «Теорія та практика графіки» для
здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності:
023 – Образотворче мистецтво, декоративно-прикладне мистецтво,
реставрація**

Одеса – 2023

Укладач: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри Теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки.

_____ ТКАЧУК О. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Навчальний посібник розглянуто на засіданні кафедри Теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки.

Протокол від. 6.02. 2023 року № 7

Завідувач кафедри Теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки

_____ ТВЕРДОХЛІБОВА Я. М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Протокол від 23. 02. 2023 року № 8

Голова науково-методичної комісії Університету Ушинського

_____ ГАЛІЦАН О.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Погоджено

Гарант ОПП

_____ ТАРАСЕНКО А. А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ПЕРЕДМОВА

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія та практика графіки»: розкрити теоретичні основи мистецтва графіки за темами змістових модулів та методично забезпечити процес практичної навчально-творчої діяльності здобувачів.

Посібник передбачає основні завдання, спрямовані на формування та розвиток у здобувачів професійної компетентності, а саме:

- соціально-творчу активність та естетичне ставлення до творів мистецтва, дійсності, явищ художньої культури свого народу та народів світу;
- художньо-творчу здатність до графічної діяльності, педагогічної роботи;
- знання теоретичних основ мистецтва оригінальної та друкованої графіки;
- уміння розбиратися у всіх тонкощах графічних прийомів та способів образотворення і, як результат, створювати композиції в художніх техніках оригінальної та друкованої графіки;
- уміння творчо використовувати різноманітність палітри виразних засобів, прийомів та способів графічного відтворення художньої форми;
- практичні навички роботи різними графічними матеріалами та інструментами в образотворенні.

Програмний матеріал спрямовано на оволодіння системою знань, умінь та навичок у процесі виконання практичних завдань та формування на цій основі здатності до організаційно-методичної, художньої професійної діяльності фахівця з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Структура змісту навчального посібника розглядає основні положення оригінальної та друкованої графіки, теоретичний та практичний матеріал для засвоєння художніх закономірностей мистецтва графіки. Практичний курс посібника вміщує завдання та систему вправ як складову змістових модулів, що дозволяють професійно оволодіти мистецтвом графіки. Кожна вправа,

індивідуальна творча робота та тестування оцінюються за критеріями у відповідності вимог ECTS.

Структура навчального посібника поєднує такі основні напрями навчальної художньо-графічної діяльності:

1. Теоретичну підготовку з основ мистецтва оригінальної графіки, експрес-колоквіуми, семінарські заняття та практичні тести-завдання.
2. Практичну роботу (навчальні завдання, вправи, навчально-творчі та індивідуальні творчі роботи).
3. Навчально-творчу діяльність в період проходження навчальної (художньо-творчої) практики.
4. Методичну підготовку (написання реферату та виконання наочності за темою програми з графіки).
5. Самостійну роботу здобувачів, створення творчої роботи за індивідуальним проектом (модулем II), виконання курсової та кваліфікаційної роботи.

Указані в посібнику навчально-практичні завдання необхідно розглядати як обов'язковий мінімум. При цьому важливо зберігати дидактичні засади художнього навчання, формувати усвідомлене сприйняття форми і простору, руху та часу, композиційне, графічне та художньо-образне мислення та мислення «в матеріалі». Перш за все практичні вправи потрібно орієнтувати на розвиток творчих здібностей здобувачів в процесі цілеспрямованого засвоєння графічних прийомів, способів зображення та художньої системи образотворення при створенні композиції за темами як змістового модуля так і творчого проекту.

У процесі вивчення художніх технік графіки необхідно застосовувати метод послідовного засвоєння художньо-образної системи створення графічної композиції.

Важливо приділяти увагу культурі навчання-пізнання-учіння й головному принципу дидактики художньої педагогіки – принципу наочного

навчання. Організація занять має найповніше сприяти індивідуалізації навчання здобувачів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі (бакалаври) повинні знати:

- основні аспекти теорії та практики графіки як виду образотворчого мистецтва та художньо-творчої діяльності;

- техніко-технологічні особливості оригінальної графіки, способи та прийоми виразного графічного зображення, методи створення композиції в техніках оригінальної графіки;

вміти:

- виконувати навчально-творчі роботи різними графічними матеріалами та інструментами;

- визначати морфологічну структуру засобів графічного зображення форми в її художньо-образній організації на площині;

- професійно застосовувати зображувальні та виражальні засоби художніх матеріалів, графічних технік, їх палітру у вирішенні завдань навчальної чи творчої роботи;

- відтворювати, стилізувати, символізувати форму з виявленням образного початку в єдності з її змістом;

- застосовувати знання в організації графічної композиції, а саме: розміщати і організовувати форми або об'єми, які зображуються конкретними графічними матеріалами в процесі матеріалізації ідеї, яка може мати той чи інший сюжет, в геометричних межах зображувальної поверхні з метою розкриття художньо-змістової сутності цієї ідеї;

- здійснювати аналіз творів оригінальної графіки, робити власні висновки.

- виявляти в межах однієї зображальної поверхні, яка може бути будь-якої геометричної форми (прямокутною, квадратною, круглою тощо), незалежно від площинно-просторового принципу рішення сюжету – об'ємно-просторового або декоративно-площинного; в межах двох зображальних

поверхонь: за принципом площинно-просторових; за принципом організації картинного поля (фризові, рапортні, замкнуті); за принципом статичності і динаміки; за принципом синтезу – поєднання чорно-білого та кольорового зображення;

- застосовувати в створенні композиції подій, мотивів, сюжетів у форматі зображальної-художньої площини засобами графічної мови.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій, положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.

Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

Здатність викладати фахові дисципліни у дитячих спеціалізованих художніх та мистецьких закладах освіти.

Міждисциплінарні зв'язки:

«Теорія та практика рисунка»; «Теорія та практика живопису»; «Основи композиції»; «Історія та теорія мистецтва», «Декоративно-прикладне мистецтво».

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Теорія та практика графіки» як вид мистецтва та образотворчої діяльності». Науково-теоретичні основи художньої графіки. Художні техніки оригінальної графіки, прийоми та способи зображення».

Теми лекційних занять, теоретичні відомості.

Вступна лекція

Місце «Теорії та практики графіки» як навчальної дисципліни та графічної творчості в системі художньо-педагогічної освіти.

Роль «Теорії та практики графіки» в професійному та культурно-освітньому становленні особистості майбутнього фахівця образотворчого мистецтва, декоративно-прикладного мистецтва, реставрації, мета, завдання курсу. Зв'язок курсу з дисциплінами та мистецького циклів.

Теорія та практика графіки як самостійний вид пластичного мистецтва та сфера образотворчої діяльності.

Мобільність графіки – миттєве відображення в образах явищ та соціальних подій сучасності.

Короткий огляд історії виникнення та розвитку художньої графіки.

Організація навчально-творчої діяльності на заняттях дисципліни «Теорія та практика графіки». Загальні правила роботи та навчання в процесі графічної діяльності. Поводження з матеріалами та інструментами. Гігієна праці.

Лекції 1-2. Художні техніки оригінальної графіки

Загальна характеристика видів графіки. Художні напрямки в мистецтві графіки. Інструменти та художні матеріали для образотворчо-графічної діяльності: сталеве перо, гусяче перо, очеретяне перо, рапідграф, пензлі, текстурний папір, акрил, акварель, гуаш, туш, чорнило, сепія, вугілля, соус, сангіна, олівці, фломастери, воскова, крейдяна та олійна пастелі.

Художні техніки (прийоми) оригінальної графіки: ляпкографія, гротаж, монотипія, ниткографія, рисунок пензлем, ручкою зі стальним пером, тушшю, чорнилом, рисунок крейдою, пастеллю, олівцями, соусом, сангіною, сепією, вугіллям, фломастерами, рапідграфом, гелевими ручками тощо. Технічні та виражальні засоби формоутворення. Прийоми та способи графічного зображення: класичні, оригінальні та найбільш доступні для практики вчителя образотворчого мистецтва.

Теми практичних занять

Завдання для практичної роботи

Технічні вправи та графічні фрази

Для здобувачів заочної форми навчання практичні завдання, що позначені (зірочкою), визначають зміст контрольної роботи № 1. Інші завдання виконуються в майстерні під керівництвом педагога.*

Завдання 1. Зображальні можливості графічних матеріалів

Вправа 1.1. Виконати серію лінійних зображень різними інструментами та матеріалами на виявлення їхніх зображальних можливостей на різному папері, формат: 1/16 аркуша паперу для кожного матеріалу та інструменту. Матеріал: папір із різною поверхнею (крейдовий, фактурний, тоновий тощо), туш, різні інструменти та художні матеріали.

Вправа 1.2. Виконати серію графічних зображень чорнилом, сепією, застосовуючи різні прийоми формоутворення. Визначити особливості зображально-виражальних можливостей художніх матеріалів.

Формат: 1/16 аркуша паперу різних сортів.

Матеріал: чорнило, рідка сепія, перо, пензлі різних видів.

Вправа 1.3. Виконати серію графічних зображень у вигляді технічних вправ. Провести дослідження зображально-виразних можливостей сухих графічних матеріалів (сепія, соус, сангіна, вугілля, пастель, кольорові олівці, олійна пастель, воскова пастель, крейдяна пастель, ретуш, акварельна крейда тощо).

Формат: 1/8 аркуша паперу різних сортів та тону.

Матеріал: сухі художні матеріали для графічного зображення.

Вправа 1.4. Провести дослідження про особливості художніх прийомів техніки акварелі, туші, сепії, чорнила по вологій поверхні паперу за допомогою пензля з наступним оформленням плям лінією.

Формат: 1/16 аркуша паперу різних сортів.

Матеріал: туш, чорнило, акварель, сепія, пензлі, ручка зі сталевим пером.

Вправа 1.5. Застосовуючи прийом ляпкографії, виконати два-три зображення квітів. Плями використати як елемент подальшого графічного оформлення квітів лінією, штрихом. Дослідити властивості паперу різних сортів та зображально-виразні можливості матеріалів.

Формат: 1/8 аркуша паперу різних сортів.

Матеріал: туш (в тому числі, китайська), чорнило, пензлик, ручка зі сталевим пером.

Вправа 1.6. Виконати зображення рослин, застосовуючи прийом графічно-відтворення форми на вологому папері з застосуванням солі, води з оприскувача з подальшим оформленням форм у декоративний мотив композиції «Флора».

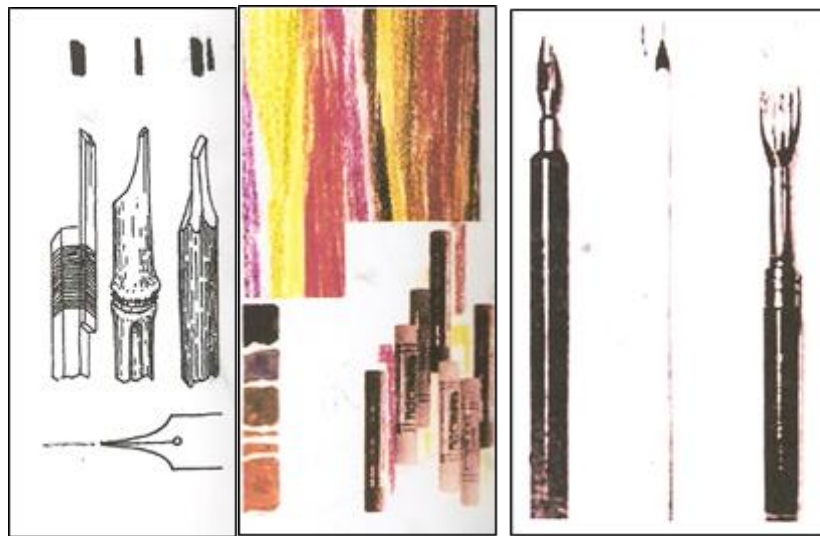
Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: туш, пензель, ручка зі сталевим пером, гелеві ручки різного кольору.

Вправа 1.7. На основі плям, отриманих за допомогою прийому ляпкографії «по-вологому», створити за уявою композицію «Натюрморт з квітами».

Формат: 1/8 аркуша паперу різного за тоном.

Матеріал: туш, пензель, чорнило, ручка зі сталевим пером, гелеві ручки, біла гуаш.

Вправа 1.1.

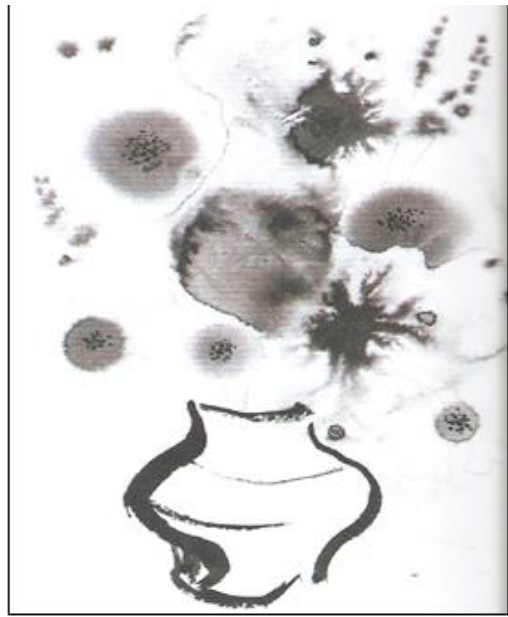
Вправа 1.2

Вправа 1.3

Вправа 1.4.

Вправа 1.5

Вправа 1.6.

Вправа 1.7.

Завдання 2. Графічні прийоми відбитків та ниткографії.

Вправа 2.1. Виконати серію графічних зображень у техніці монотипії, ляпкографії та лінійного рисунка. Створити за уявою композиційні фрази натюрморту з квітами, пейзажного мотиву з природним станом чи явищем — гроза, вітер, туман, сніг та інші мотиви.

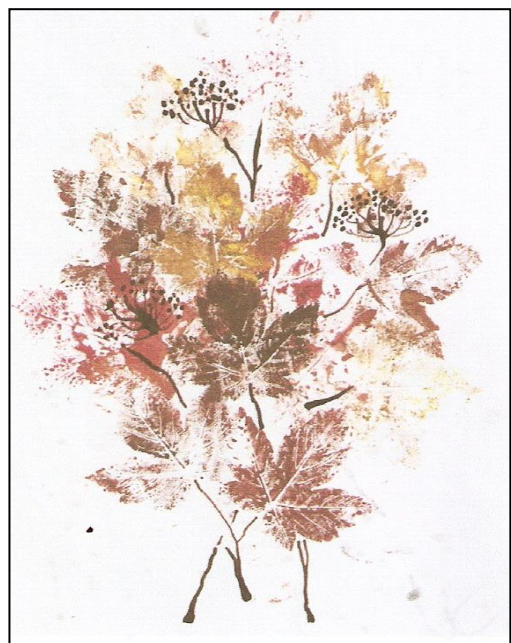
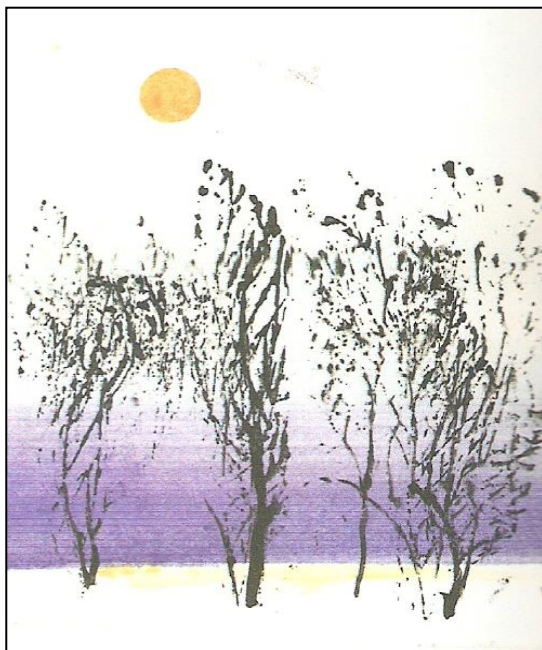
Формат: 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, пензлик, акварель, ручка зі сталевим пером, гелеві ручки різного кольору, сіль.

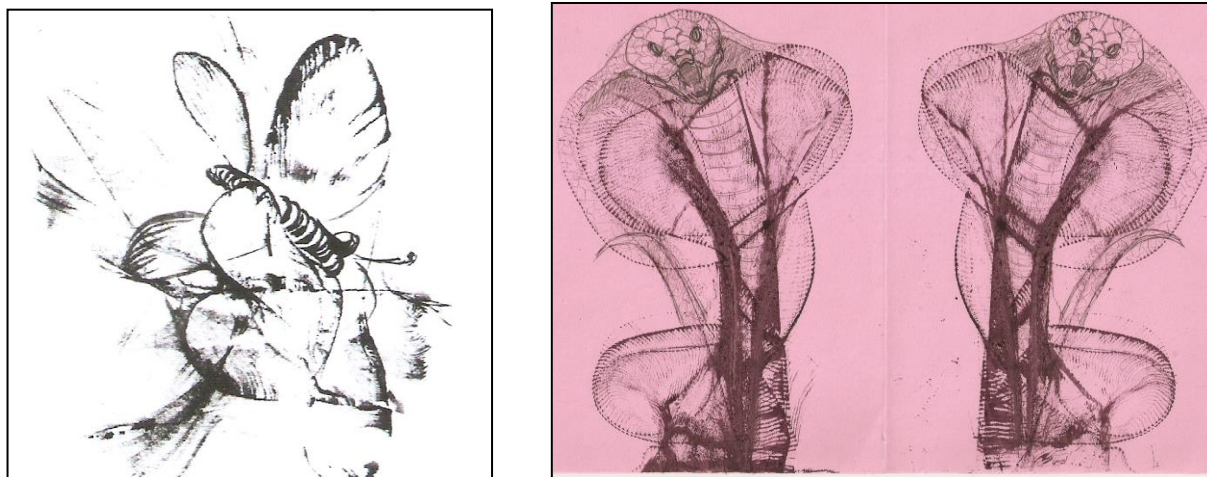
Вправа 2.2. Виконати серію графічних фраз у техніці ниткографії з подальшою доробкою лінією, штрихом. Дослідити виразні можливості прийому графічного зображення різними вологими художніми матеріалами та нитками.

Формат: 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: нитки різних видів, чорнило, кольорова та чорна туш, ручка з сталевим пером.

Вправа 2.1

Вправа 2.2.

Завдання 3. Художні прийоми графічного зображення за допомогою набризкування та способом розпису.

Вправа 3.1. Створити декоративну композицію в техніці розпису повологодному паперу із застосуванням набризків.

Формат: 1/8 аркуша паперу, затонованого аквареллю.

Матеріал: папір, пензель для акварелі, гуаш, кольорова туш, пензель зі щетини.

Вправа 3.2. Виконати серію графічних зображень квітів, рослин у техніці розпису тушшю з гуашевою фарбою чи темперою й оформити як декоративну композицію.

Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: папір, гуаш, туш, темпера, пензель.

Вправа 3.3. Створити графічну композицію способом послідовного набризкування гуашшю, використовуючи колаж із листя дерев. Формат: 1/8 аркуша тонованого паперу. Матеріал: гуаш, туш, пензель зі щетини.

Вправа 3.4. Виконати графічні зображення за уявою пейзажного мотиву, застосовуючи монотипію з прийомом «в протяг» з подальшим лінійним, плямовим оформленням композиційних елементів гелевою ручкою, пензлем чи ручкою зі сталевим пером.

Формат: 16 см з більшого боку.

Матеріал: туш, гелеві ручки, ручка зі сталевим пером, фломастери.

Вправа 3.5. Створити графічну монохромну композицію в техніці монотипії (відбитків листя на поверхні паперу) з наступним оформленням відбитків лінією, штрихами.

Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: гуаш, пензель, фломастери, туш, ручка зі сталевим пером, листя дерев.

Вправа 3.6. Створити декоративно-графічну композицію натюрморту з рослинами, використовуючи прийом комбінованого монохромного зображення (на бризки, монотипія, відбитки) з доробкою лінією, штрихами.

Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: туш, гуаш, темпера, акрил, пензель, гелева ручка, ручка зі сталевим пером.

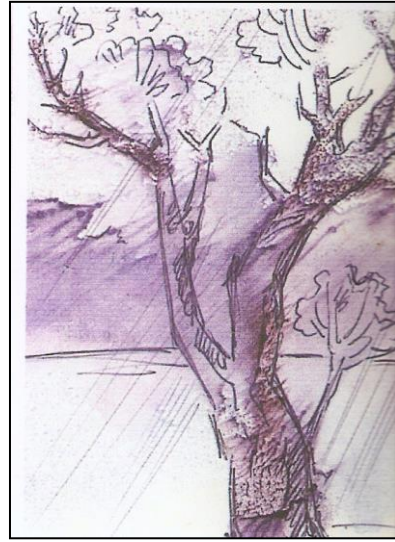
Вправа 3.1.

Вправа 3.2

Вправа 3.3

Вправа 3.4.

Вправа 3.5.

Вправа 3.6.

Завдання 4. Виконання вправ із застосуванням різних пензлів та сухих художніх матеріалів.

Вправа 4.1. Виконати композиційну фразу пейзажного мотиву від плями, застосовуючи різноманітну графічну палітру. Формат: 1/8 аркуша паперу. Матеріал: туш, пензель, ручка зі сталевим пером, інші інструменти, білила гуашеві.

Вправа 4.2. Створити композиційну фразу з пейзажним мотивом «ліс», «поле», використовуючи графічний прийом роботи «сухим пензлем». Формат: 1/8 аркуша паперу. Матеріал: туш, пензлі, паличка.

Вправа 4.3. Створити композиційні фрази «парк», «садок», використовуючи графічний прийом ляпкографія на першому етапі по вологому папері, а на другому — по сухій поверхні аркуша з наступною доробкою зображення до виразного визначення пейзажного мотиву.

Формат: за вибором студента.

Матеріал: папір, пензель, ручка зі сталевим пером, кольорові олівці, гуаш, туш.

Вправа 4.4. Виконати серію композиційних фраз пейзажного мотиву з представниками фауни, використовуючи прийом ляпкографії з наступною доробкою будь-яким графічним матеріалом (можливо в комбінації) та інструментом. Виявити природний стан, пору року.

Формат: за вибором студента.

Матеріал: різнокольорова та чорна туш, пензлі, гуаш, гелеві ручки, ручка зі сталевим пером, паличка тощо.

Вправа 4.5. Створити серію асоціативних графічних фраз, використовуючи пляму як формоутворюючий елемент композиції, наприклад, графіка, живопис, скульптура та інші види мистецтва. Пляму створити прийомом ляпко-графії чи монотипії й далі відтворити сюжет за допомогою графічної доробки в техніці туш-перо тощо.

Формат: не більше 16 см з більшого боку.

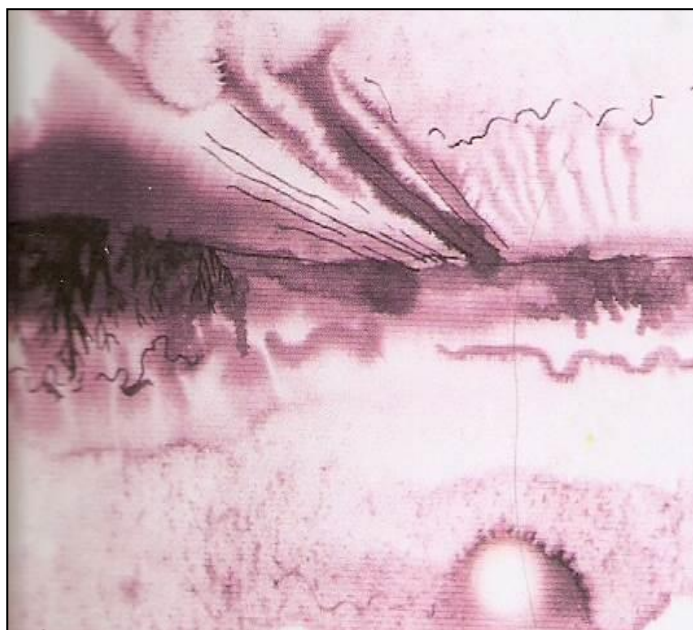
Матеріал: папір різного тону, гуаш, туш, ручка зі сталевим пером, гелеві ручки.

Вправа 4.6. Створити серію асоціативних композицій, що відображають мотив пори року за допомогою прийому монотипії в поєднанні з ляпкографією з наступною доробкою графічного зображення до образу за уявленням, наприклад, місто, порт, гори тощо.

Формат та матеріали й інструменти за вибором студента.

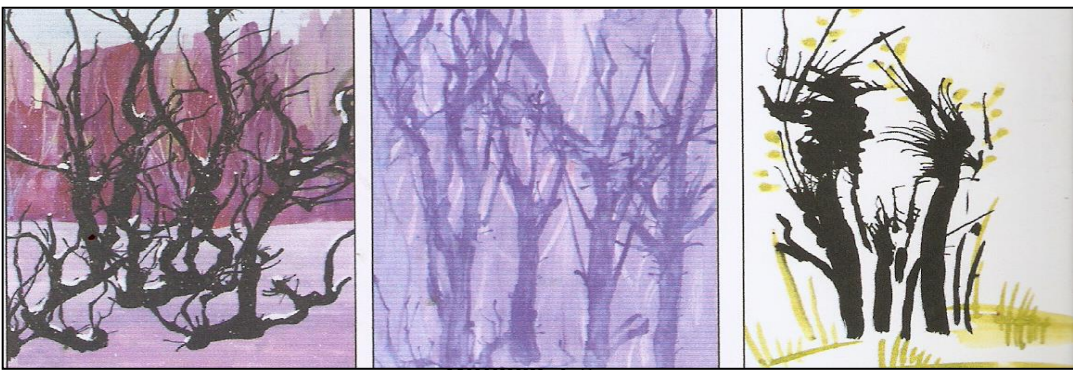

Вправа 4.1.

Вправа 4.2.

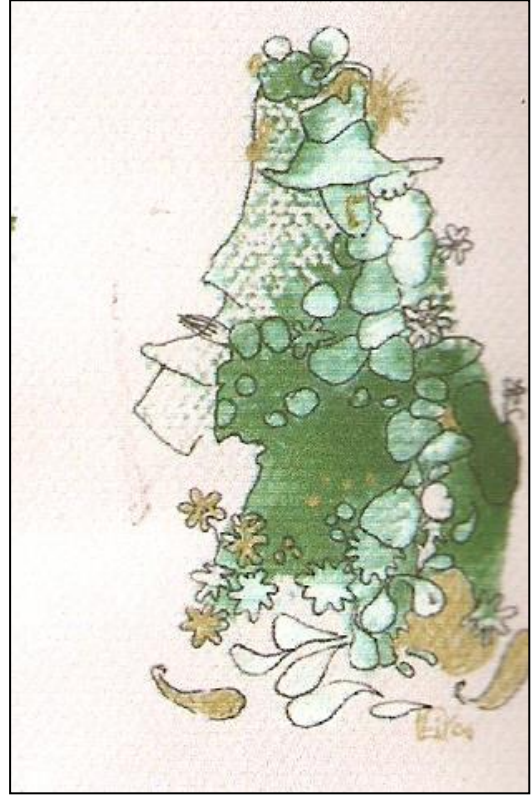

Вправа 4.3

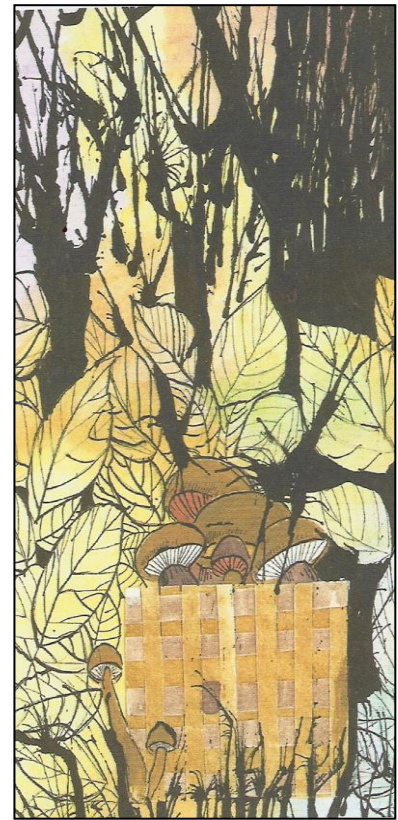
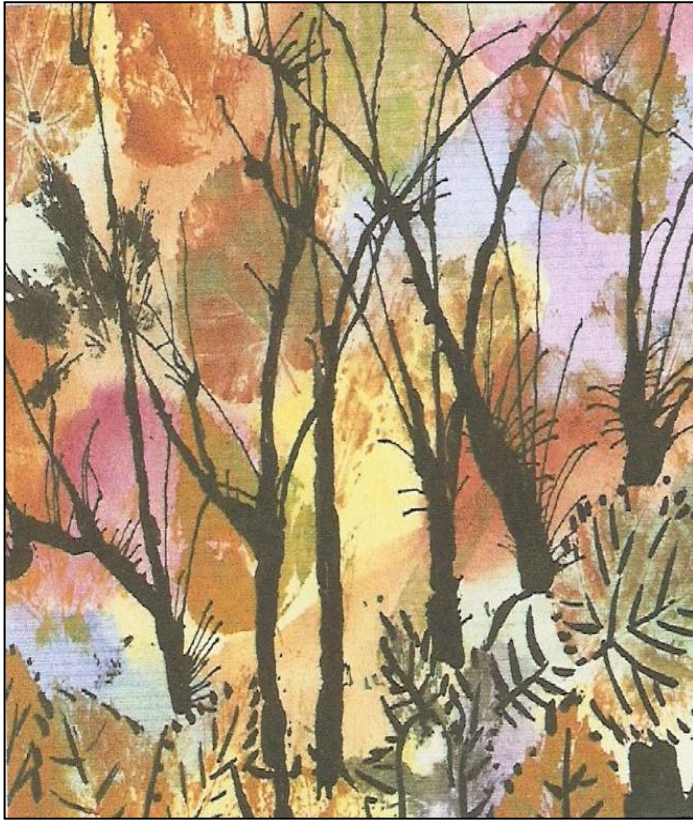
Вправа 4.3

Вправа 4.4.

Вправа 4.5.

Вправа 4.6.

Завдання 5. Графічні вправи та фрази виконані різними матеріалами, способами виразного зображення форм.

Вправа 5.1. Виконати серію графічних зображень одного і того ж дерева в різних техніках із використанням прийомів та способів виразного формоутворення об'єкта.

Формат: на 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: різноманітні матеріали та інструменти.

Вправа 5.2. Виконати графічне зображення фруктів різними графічними матеріалами в їхньому поєднанні.

Формат: на 1/8 аркуша паперу.

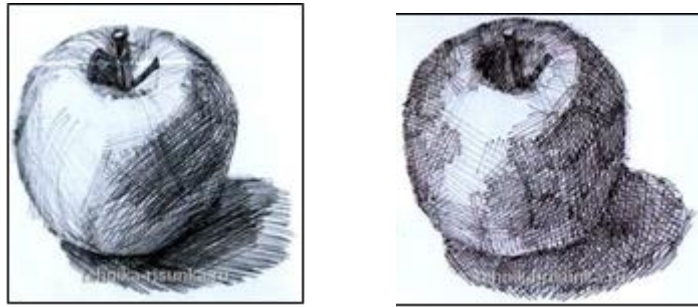
Матеріал: різноманітні графічні матеріали та інструменти.

Примітка. Практична робота зі студентами денної та заочної форм навчання, супроводжується наочним показом графічного зображення конкретними матеріалами та інструментами, тобто педагогом проводиться майстер-клас. Завдання та вправи з позначкою* студентами заочної форми навчання виконуються самостійно у формі контрольної роботи за умов консультації з педагогом.

Ілюстрований навчальний посібник в деяких завданнях, вправах змінено за змістом.

Вправа 5.1.

Вправа 5.2

Самостійна робота.

1. Вивчення теоретичного матеріалу за темами та практичними завданнями. Підготовка до практичних занять.

2. Вивчення графічних прийомів та способів художніх технік формоутворення на прикладі творчих робіт майстрів мистецтва графіки (оформлення колекції зразків).

Звдання 6. Виконати технічні вправи з виявлення властивостей графічних матеріалів та зображальних можливостей інструментів при формоутворенні.

Вправа 6.1. На папері, картоні різних гатунків і тональностей затонувати та заштрихувати невеличкі площини різними графічними матеріалами.

Вправа 6.2. Створити графічні фрази за допомогою сухих матеріалів. Застосувати технічний спосіб прорисовки матеріалом під різним нахилом до аркуша паперу.

Вправа 6.3. Виконати тонову шкалу штрихами накладанням один на одного (кожну шкалу окремими графічними твердими матеріалами).

Вправа 6.4. Виконати комбіновану штрихову шкалу за силою інтенсивності різними графічними матеріалами (сепія, сухий соус, сангіна, пастель).

Вправа 6.5. Скласти різноманітні поєднання ліній, штрихів, плям у безпредметній композиції з геометричних площин.

Вправа 6.6. Виконати серію графічних зображень однієї форми, наприклад, яблука, із застосуванням різних прийомів формоутворення.

Вправа 6.7. Виконати серію декоративних зображень із застосуванням різних способів та прийомів графічного відтворення форм стилізованого характеру.

Вправа 6.8. Виконати серію графічних фраз, застосовуючи різні графічні матеріали в одній композиції з геометричних форм. Визначити особливості зображальних можливостей прийомів на поверхні різних гатунків паперу.

Вправа 6.9. Виконати технічні вправи, застосовуючи прийоми оригінального друку (зображення сірниковою коробочкою, картонним кліше, трафаретом). Визначити художньо-зображальні особливості використаних прийомів оригінального друку.

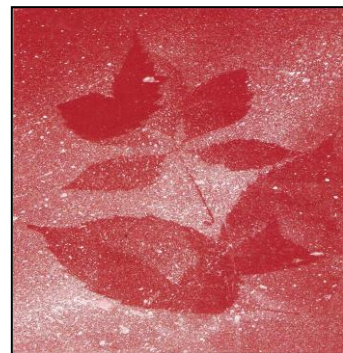
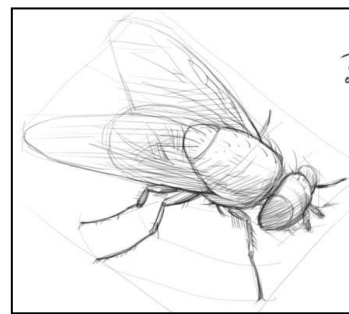
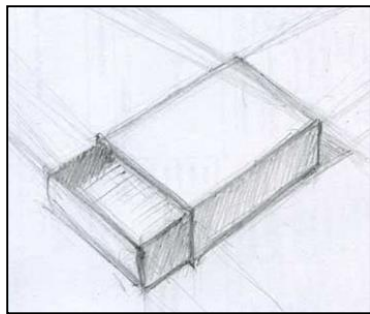
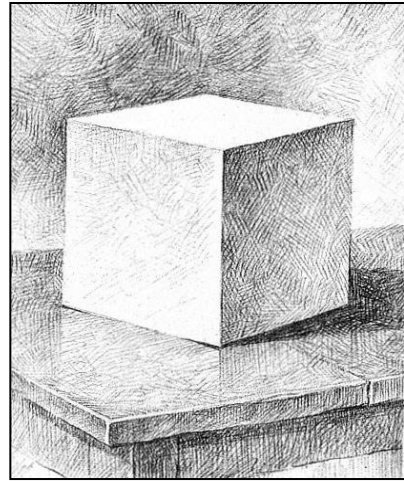
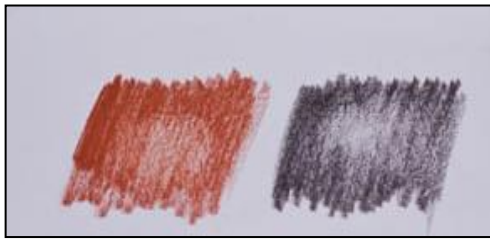
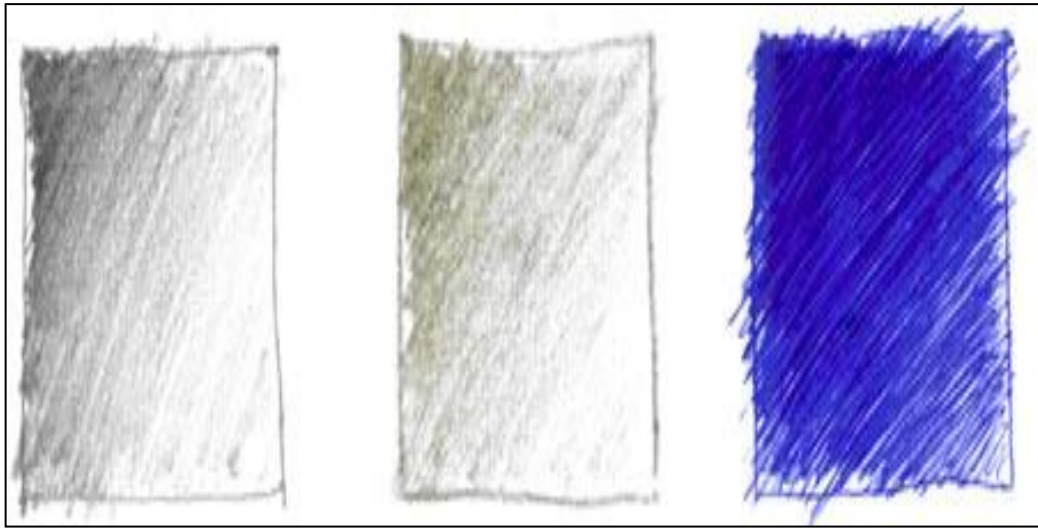
Вправа 6.10. Виконати фломастерами стилізовані зображення будь-якої рослини, наприклад, маківка, цвіт верби, колосок, шишка тощо.

Вправа 6.11. Виконати фломастерами декоративну графічну фразу «квіти».

Вправа 6.12. Виконати графічну композицію пейзажного мотиву в техніці гротажу (гратографії).

Вправа 6.13. На основі однієї композиційної схеми пейзажного мотиву виконати серію зображень. Особливу увагу приділити прийомам графічного відтворення виразного зображення мотиву різними художніми матеріалами, інструментами.

Вправа 6.14. Виконати композицію графічно-декоративного характеру, використовуючи прийом колажу із листя дерев та набризкування.

Змістовий модуль 2

Модуль II. Завдання для індивідуальної навчально-дослідницької діяльності (теоретичний аспект творчого проекту).

Перелік тем для наукової та творчої діяльності студента за індивідуальним планом:

1. Графічна форма як комплекс знакових систем.
2. Тон і фактура в графічній композиції.
3. Рисунок пером і тушшю, його зображальні та виражальні особливості.
4. Різноманітність штрихової палітри у виявленні тону і фактури, виразного графічного зображення.
5. Структурне та композиційне значення лінії, її функції.
6. Функція штриха як модуля і його масштабності при формоутворенні та у співвідношенні до зображальної і художньої площини.
7. особливості та відмінності формоутворення в техніках оригінальної графіки.
8. Особливості графічного зображення декоративної та пластичної форми та її художньо-образна характеристика.
9. Умовно-асоціативна графічна форма в композиції натюрморту, пейзажу.
10. Методи побудови художньої форми та умовного простору в станковій графічній композиції пейзажу.
11. Стилзація і трансформація форм у графічному зображенні.
12. Способи формування стилю в графічній композиції.
13. Просторово-часові співвідношення в графічній композиції.
14. Структура оформлення графічної форми.
15. Форма, об'єм, простір, композиція, художня техніка як образотворчі компоненти діяльності художника-графіка та навчально-творчої роботи учнів освітніх закладів.

Примітка. Можливою є науково-методична робота студента протягом декількох семестрів.

Змістовий модуль 2.

Теми лекційних та практичних занять

Теоретичні відомості.

Лекції 3-4. Види графіки. Класифікація видів графіки.

Загальна характеристика видів графіки. Художні напрямки в мистецтві графіки (на прикладі аналізу творів зарубіжних та українських майстрів графічного мистецтва).

Класифікація графіки за способом утворення: унікальна, друквана, репродукційна.

Класифікація та особливості видів графіки за способом застосування: станкова, прикладна.

Класифікація та особливості видів графіки за призначенням: допоміжна, оригінальна.

Специфічні ознаки й особливості унікальної та друкваної графіки.

Топологічний склад та структура графічного зображення. Станкова, прикладна та агітаційна графіка.

Класифікація за способом відтворення та видом друку.

Художньо-виражальна та зображальна системи графічної мови. Пляма, лінія, штрих, контраст, нюанс, тон, силует, ритм, акцент, пластичність, декоративність, фактура, текстура тощо. Основні закономірності композиції в станковій графіці.

Художні прийоми та способи графічного зображення форми. Технічно-виражальні засоби формоутворення. Художньо-образне вирішення форми зображення засобами оригінальної графіки.

Практичні завдання.

Завдання 1. Зображальні засоби оригінальної графіки та її палітра.

Вправа 1.1. Провести дослідження особливостей та зображально-виражальних можливостей лінії, штриха, плями в техніці туш-перо, туш-пензлик, туш-паличка. Виконати серію графічних зображень на виявлення особливостей:

- а) лінії;
- б) плями;
- в) штриха;

Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: туш, ручка зі сталевим пером, паличка, пензлик.

Вправа 1.2. Створити п'ять різновидів тонові шкали з 9-ма градаціями, використовуючи лінію як засіб зображення.

Тон шкали виявити за допомогою ліній, нанесених:

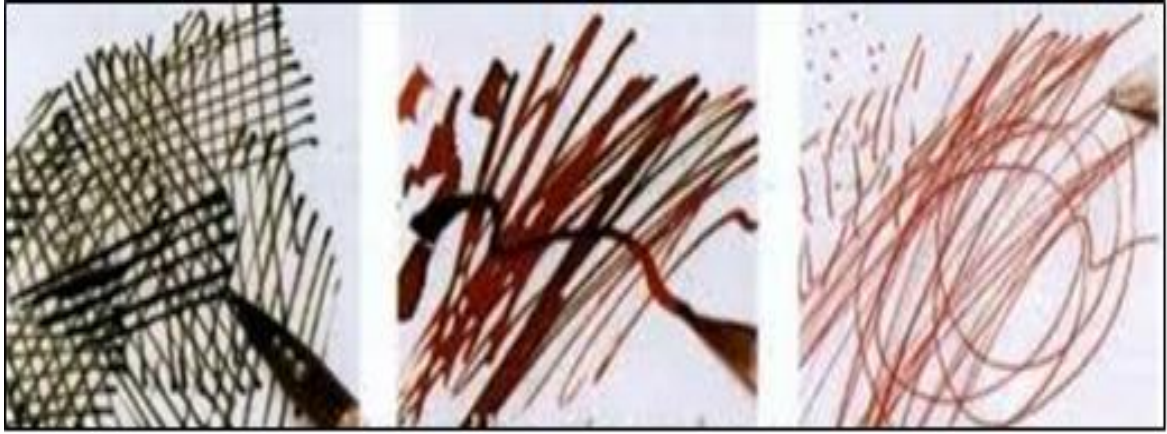
- а) паралельно;
- б) перехресно;
- в, г, д) різновидами фактур.

Дослідити функції лінії у виявленні тону й тонових градацій.

Формат: 1/8 аркуша паперу. Матеріал: туш, перо.

Вправа 1.3. Виконати 16 зображень куба, варіативно заповнивши його площини за допомогою ліній різного напрямку в техніці туш-перо. Визначити особливості формального формоутворення об'єму в інтерпретації трьох площин куба, заповнених лініями різного напрямку та однакової товщини.

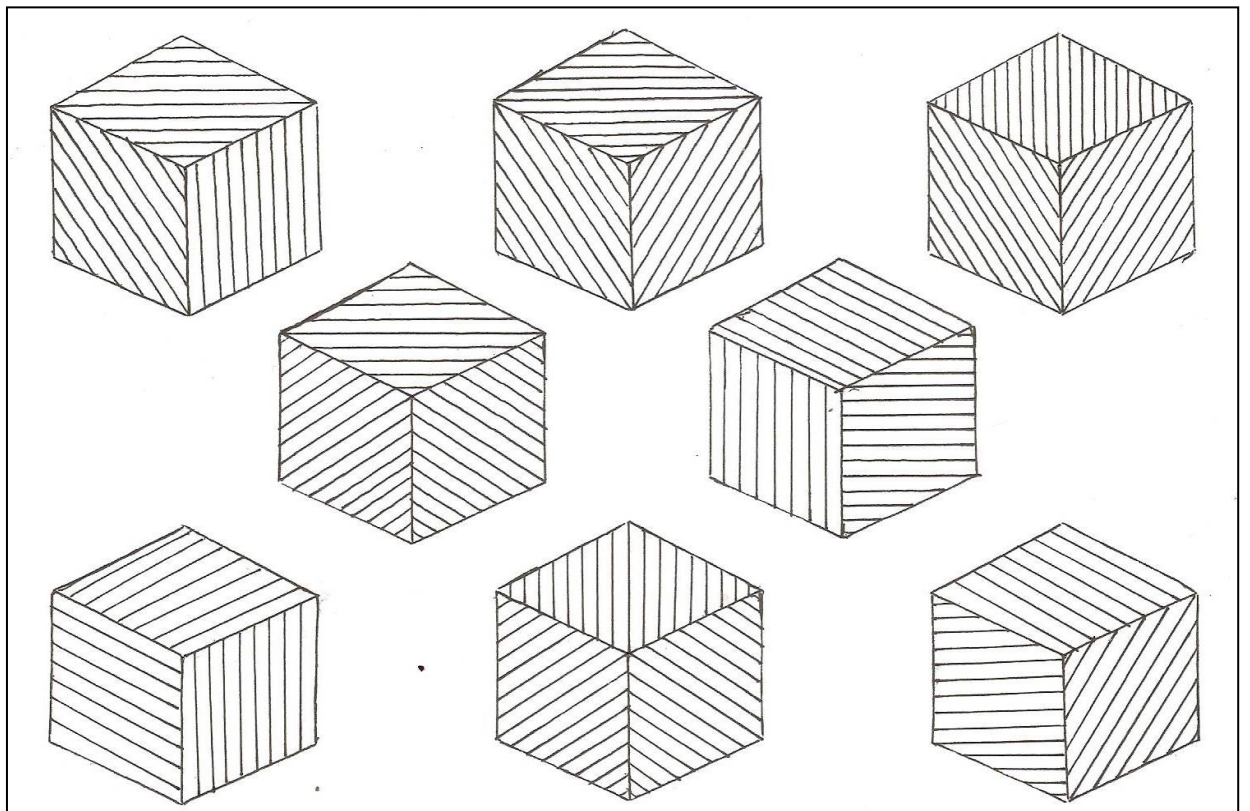
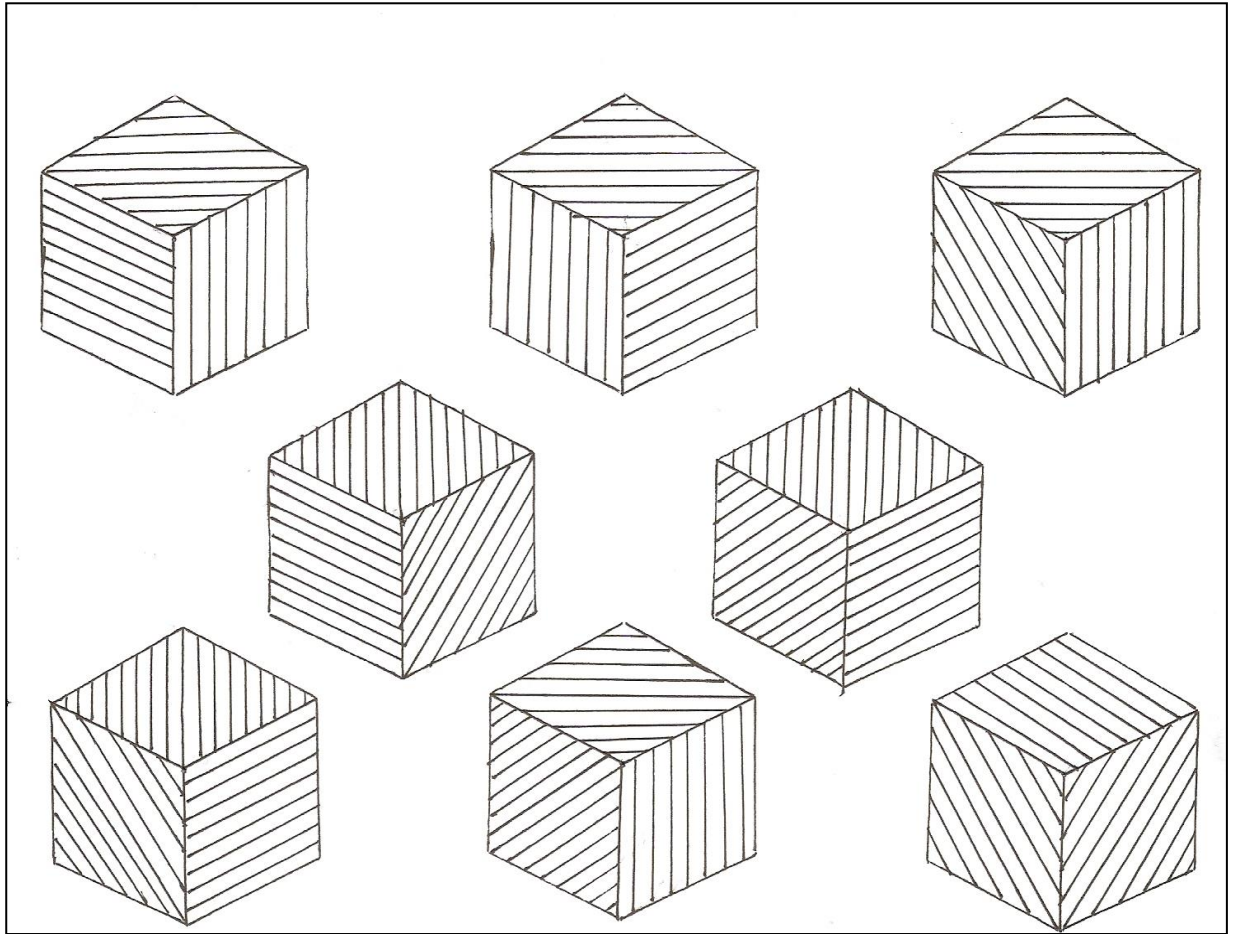
Формат: 1/6 аркуша паперу (два аркуша). Матеріал: туш, перо.

Вправа 1.1.

Вправа 1.2.

Вправа 1.3

Завдання 2. Графічні можливості виявлення фактури й тону.

Вправа 2.1. Дослідження особливостей тону й фактури, їх взаємозалежність. Зобразити вісім квадратів, фактурно заповнюючи їх площини. В роботі використати можливості графічної палітри (зигзаг, розчерк, перехрестя ліній, штриха тощо).

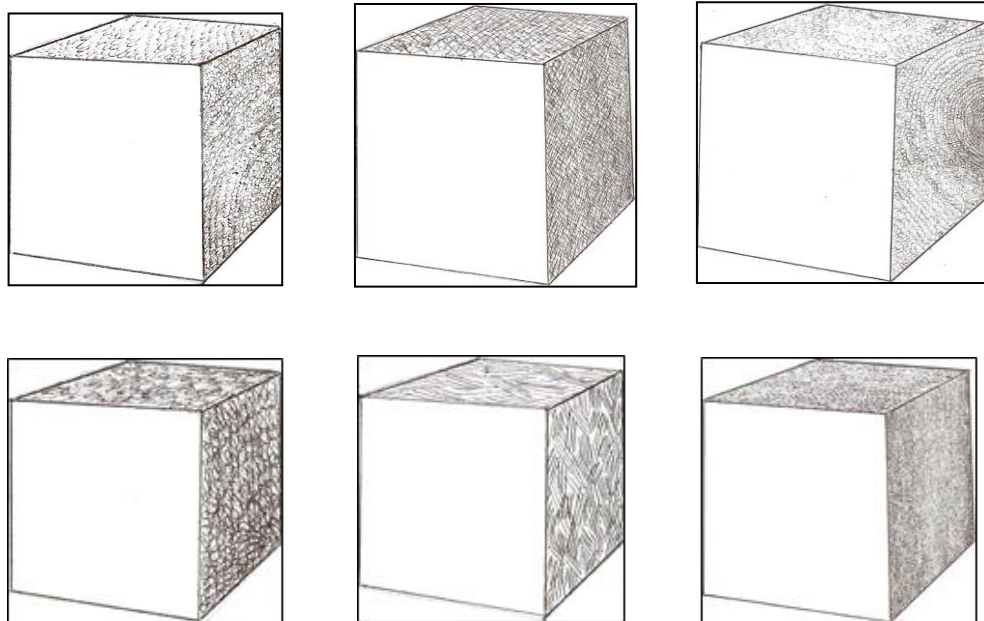
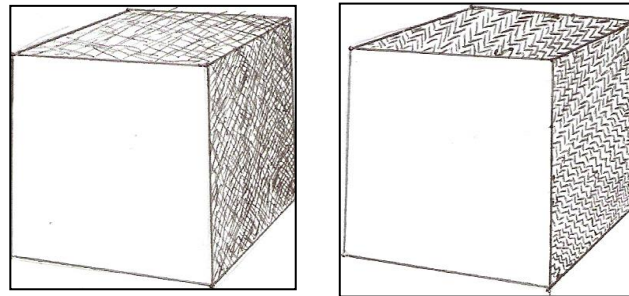
Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо.

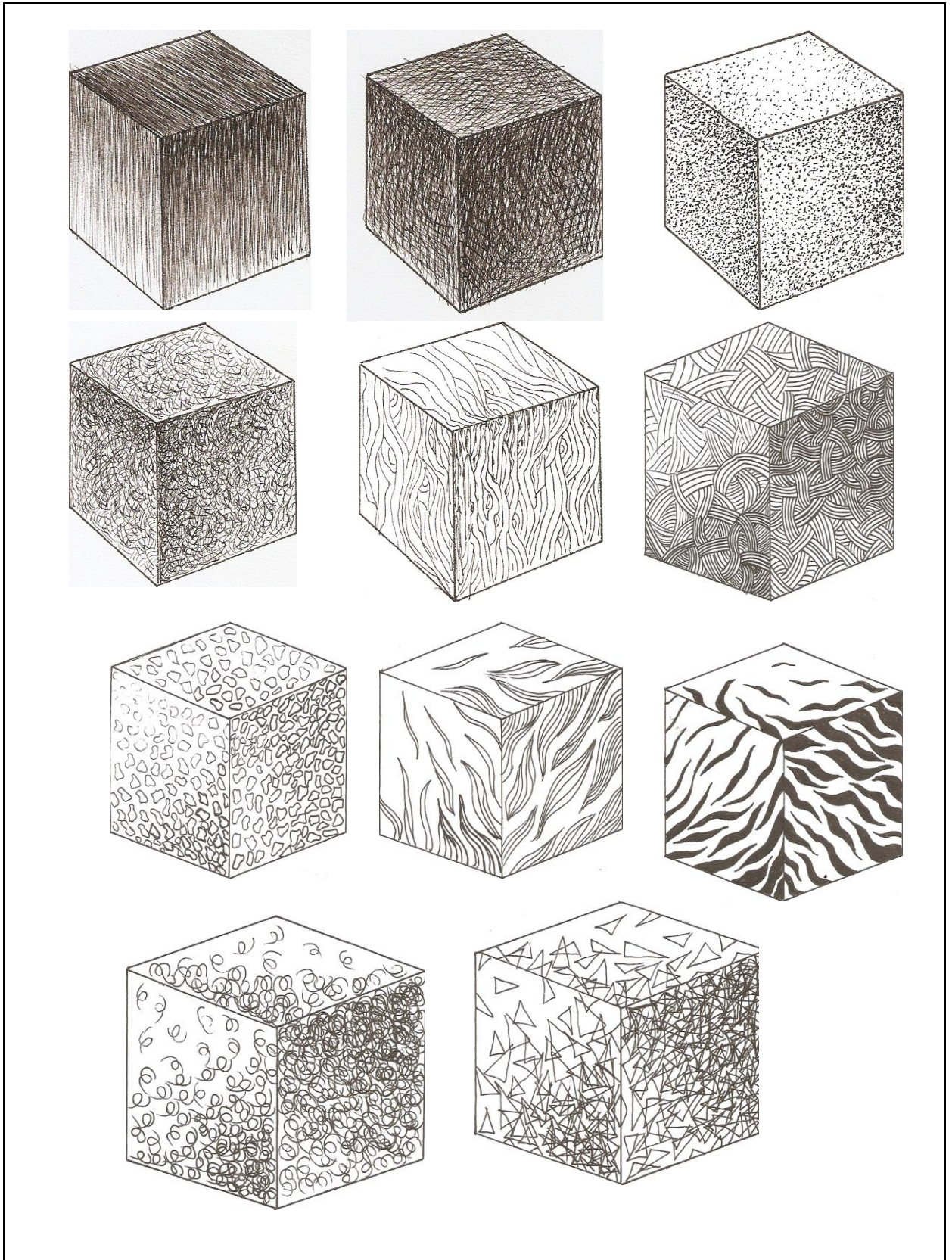
Вправа 2.2. Комбінаторика тонових співвідношень через фактуру. Виконати 8 варіативних зображень куба з різноманітними фактурними площинами. Досягти об'єма форми за допомогою різнофактурного заповнення трьох площин (граней) куба.

Формат: 1/8 аркуша паперу (1 аркуш).

Матеріал: туш, перо.

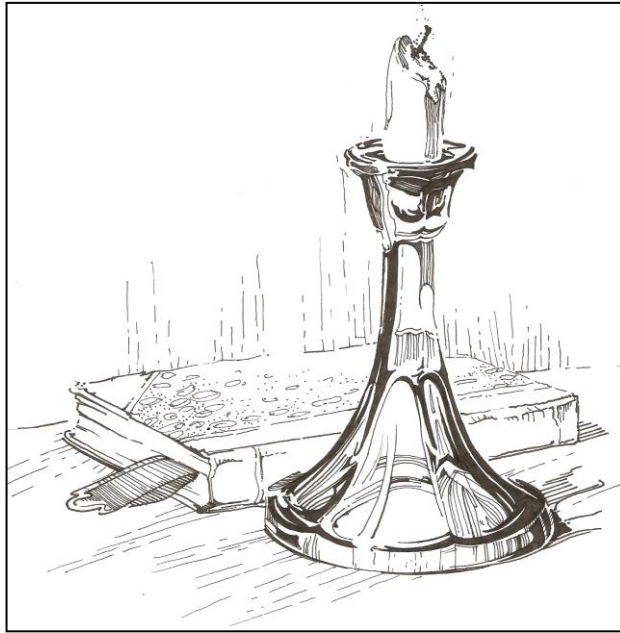
Вправа 2.1.

Вправа 2.2

Завдання 3. Створити лінійну фразу.

На 1/8 аркуша паперу виконати формальну композиційну фразу за допомогою ліній різної товщини й характеру (округла, ламана, пряма тощо).
Матеріал: туш, перо, паличка, рапідграф.

Вправа 3.

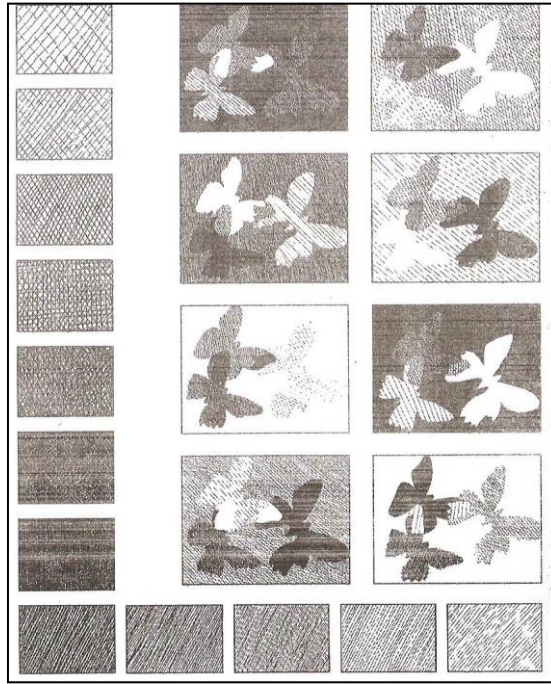
Завдання 4. Комбінаторика геометричних площин у форматі за схемою.

Виконати 8 варіантів комбінаторики геометричних площин у системі двох, трьох планів, використовуючи лінійне, тонове, лінійно-тонове зображення за схемою: $1 + 2 + 3$, $1 + 3 + 2$, $2 + 1 + 3$, $2 + 3 + 1$, $3 + 1 + 2$, $3 + 2 + 1$, коли композиційна структура має:

- а) різноплановість;
- б) різну тональність;
- в) варіативність схеми.

Формат: 1/8 аркуша паперу (два аркуша).

Матеріал: туш, перо, пензлик.

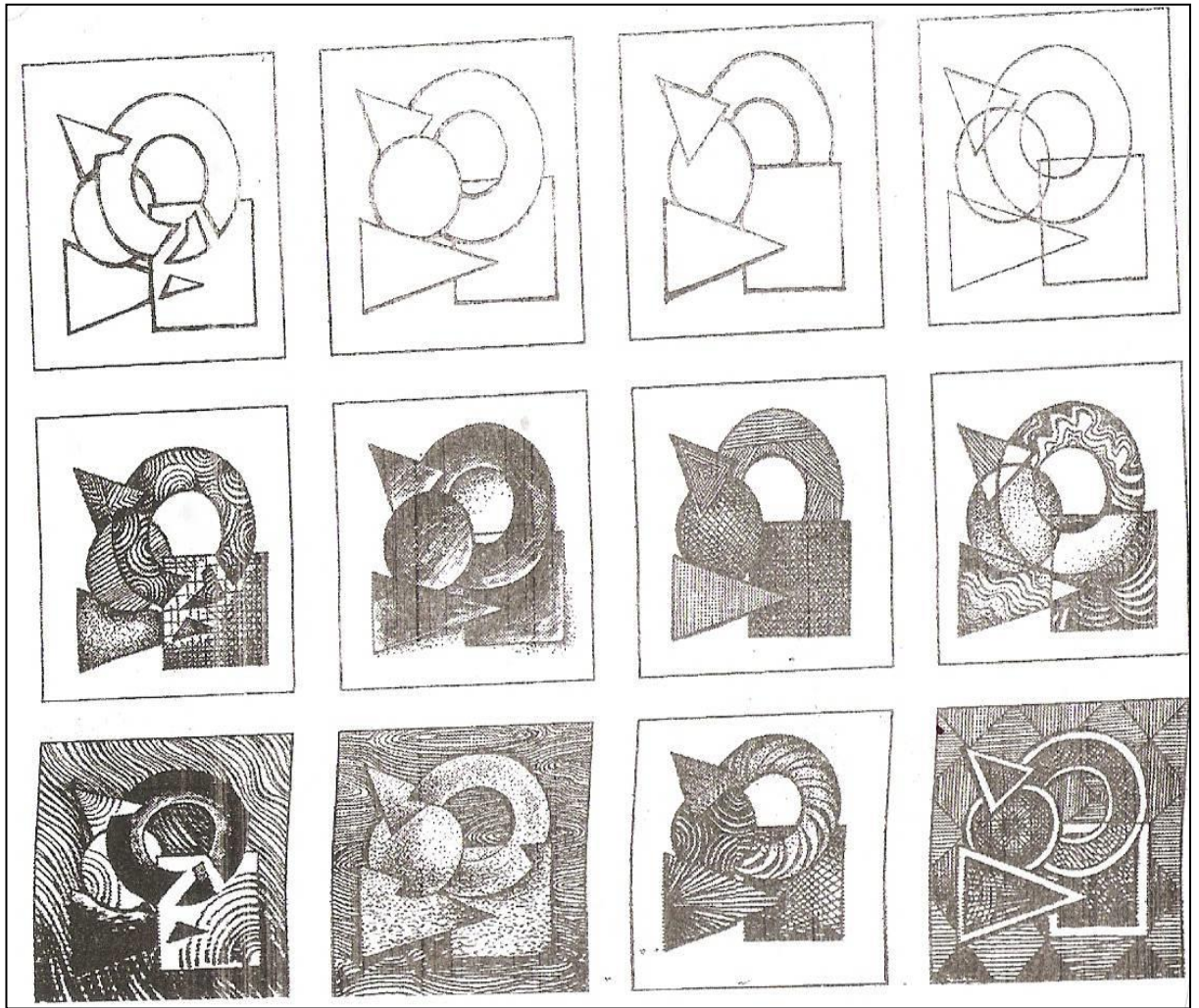
Вправа 4.

Задання 5. Композиція з геометричних площин у різних системах виміру.

Виконати серію ескізів формальної композиції у вигляді клаузур. У зображенні використовувати геометричні плоскі фігури різної форми. Першу серію композиційного пошуку визначити лише лінійно. Особливу увагу приділити змісту структури композиції з геометричних площин у різних системах просторового виміру (в площинному вирішенні, двох-, трьохплановому вирішенні). Другу серію (6—8 клаузур) виконати на основі однієї композиційної схеми. В роботах використати тонову палітру й можливості різноманітних фактур. Зображення виконується в системі «форма + фон». У третій серії клаузур варіативно виявити основні особливості формальної композиції. Зміст структури композиції послідовно збагачувати виразними художніми засобами.

Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо, пензель, рапідграф, кулькова ручка.

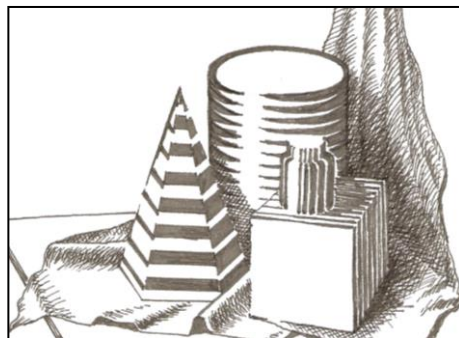
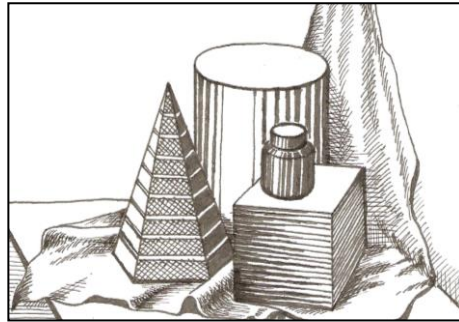
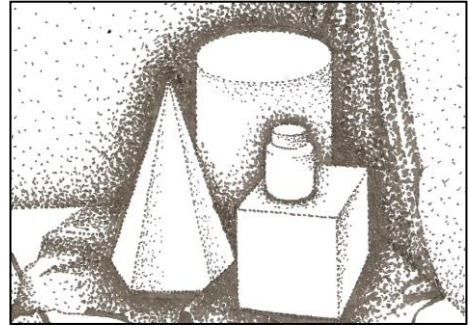
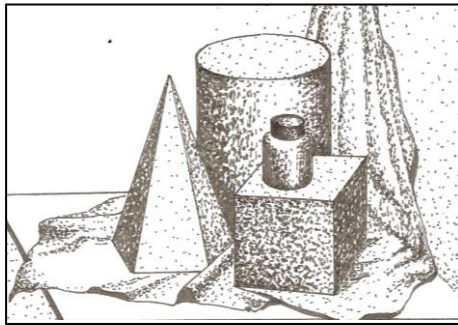
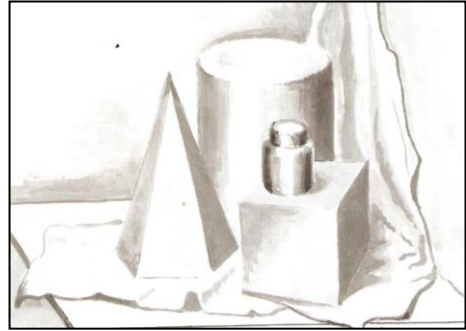
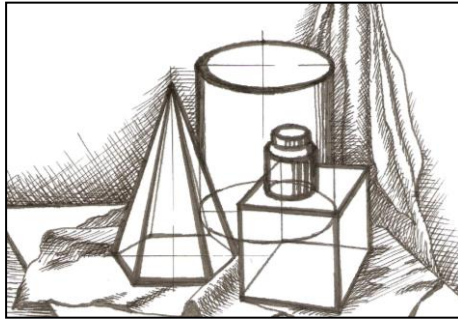
Вправа 5.

Завдання 6. Натюрморт із геометричних форм.

Виконати 12 варіантів однієї композиційної структури натюрморту, використовуючи різні способи формоутворення. Виявити ознаки й властивості форми геометричних тіл у системі графічного зображення: лінійно-площинне, конструктивне, об'ємне, пластичне, силуетне, плямове, лінійно-плямове, штрихове, фактурне, в двох тонах (білий+чорний), декоративне, комбіноване. Вправи виконуються на основі композиційних замальовок натюрморту з натурної постановки.

Формат: 1/8 аркуша паперу (3 аркуша).

Матеріал: туш, перо.

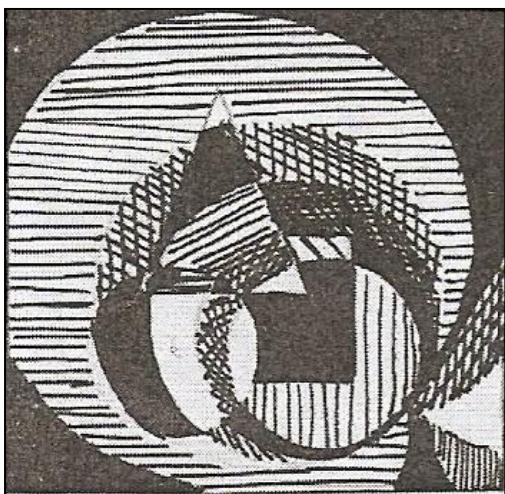
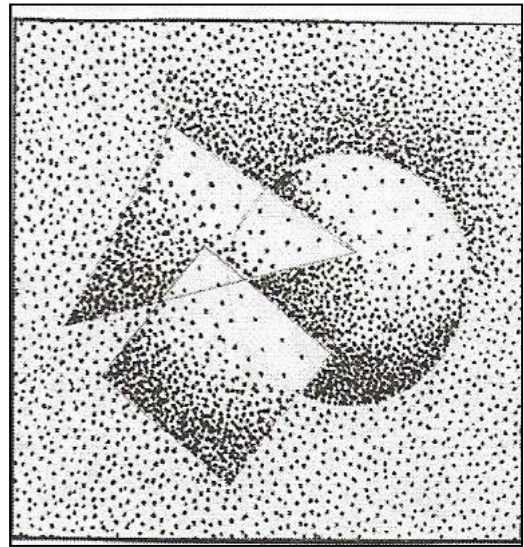
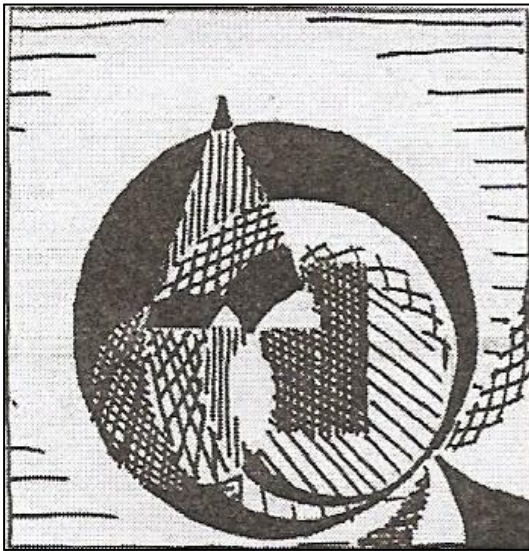

Вправа 6.**Завдання 7. Композиційні клазури з геометричних фігур.**

Виконати серію композиційних клазур з геометричних фігур (від плоских до об'ємних) на основі змісту попередньої постановки в форматі 1/8 аркуша паперу. Організувати площину формату плямами, творчо вирішити структуру композиції в різних варіантах. Використовуючи графічну палітру перового рисунка, визначити: 1) статику, 2) динаміку, 3) величину, 4) плани, 5) декоративність, 6) пластичність тощо в форматі клазури за вибором.

Формат: 1/8 аркуша паперу (2 аркуша паперу).

Матеріал: туш, перо, пензлик, рапідграф.

Вправа 7.

Примітка. Завдання та вправи з позначкою виконуються самостійно здобувачами заочної форми навчання у формі контрольної роботи №2.

Самостійна робота

1. Вивчення теоретичного матеріалу за темами.
 2. Підготовка до практичних та семінарських занять.
 3. Художньо-графічна самостійна робота.
- Виконання творчої роботи за індивідуальним планом

Завдання для самостійної практичної роботи з опанування основ художньої графіки.

Завдання 8. Виконати технічні вправи з виявлення властивостей поверхні паперу та можливостей рисунка пером, рисунка паличкою та іншими інструментами для графічного зображення.

Вправа 8.1. На папері, картоні різних гатунків і тональностей затонувати та заштрихувати невеличкі площини тушшю (перо, паличка, пензлик тощо).

Вправа 8.2. У форматі одного Гатунку паперу передати за допомогою штриховки варіанти тону та фактури.

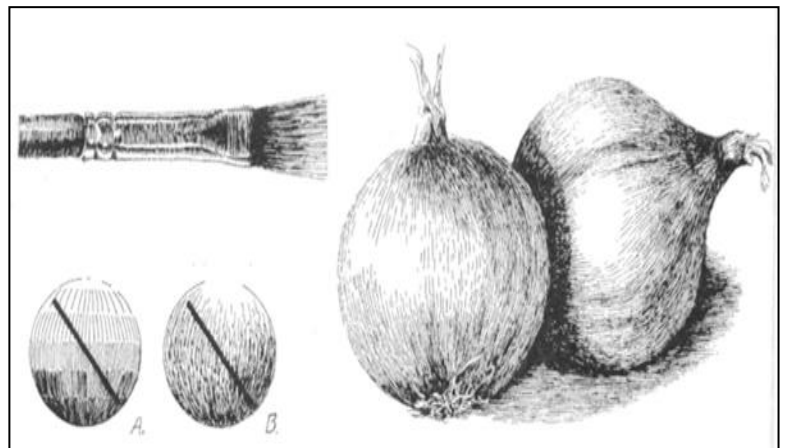
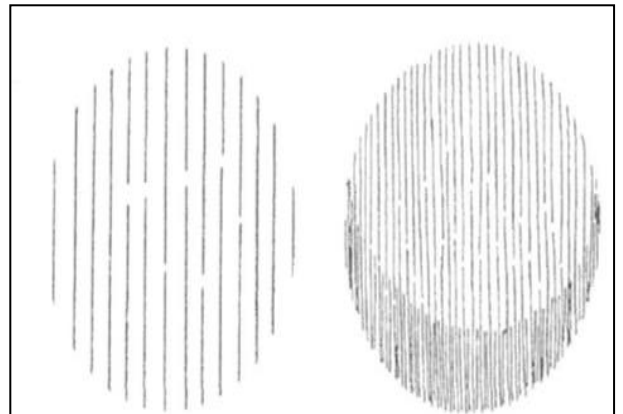
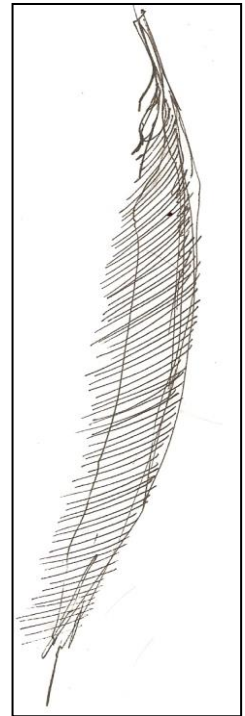
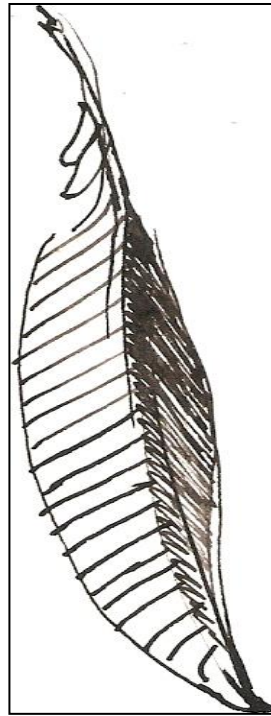
Вправа 8.3. На 1/8 аркуша паперу провести вертикальні лінії однакової товщини та відстані між ними, різної товщини та інтервалів.

Вправа 8.4. Провести лінії з нахилом та у довільному напрямку.

Вправа 8.5. Провести горизонтальні лінії однакової товщини з різними інтервалами, різної товщини з однаковим інтервалом.

Вправа 8.6. Виконати штриховку в різних напрямках.

Вправа 8.7. Виконати комбіновану штриховку за силою інтенсивності лінії, штриха.

Вправа 8.

Завдання 9. Передати за допомогою різноманітної штриховки варіанти тону і фактури. У вправах 9.1-9.3 тон виявляється без перехресного штрихування.

Вправа 9.1. Показати тон і фактуру однаковими.

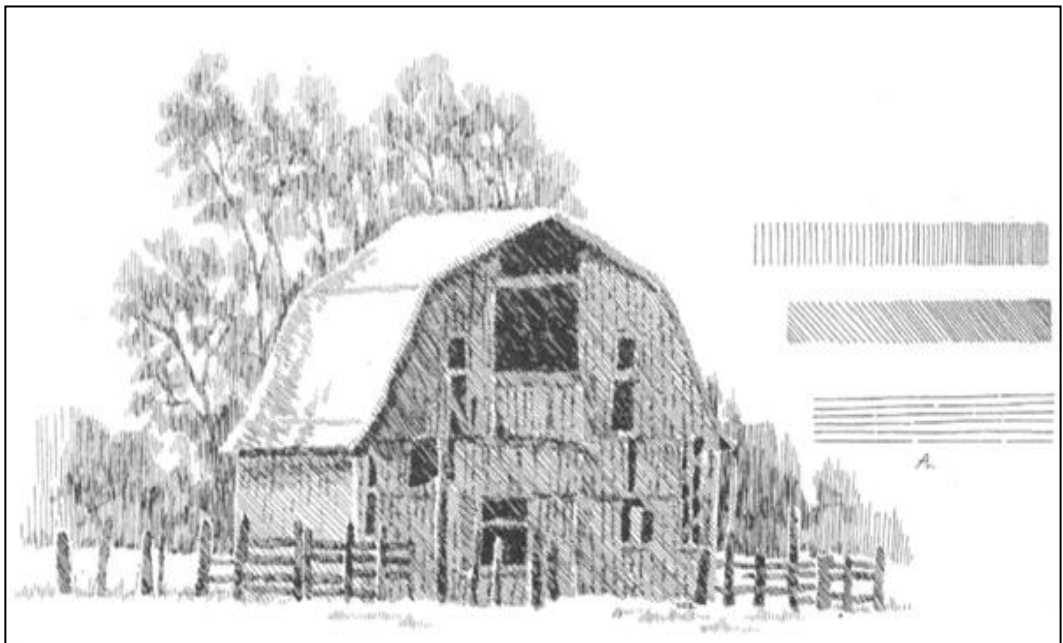
Вправа 9.2. Показати тон різний, а фактуру однакову.

Вправа 9.3. Показати тон однаковий, а фактуру різну.

Вправа 9.4. Передати в рисунку тон, фактуру та умовний колір у поєднанні штрихів усіх характеристик, товщини і напрямів.

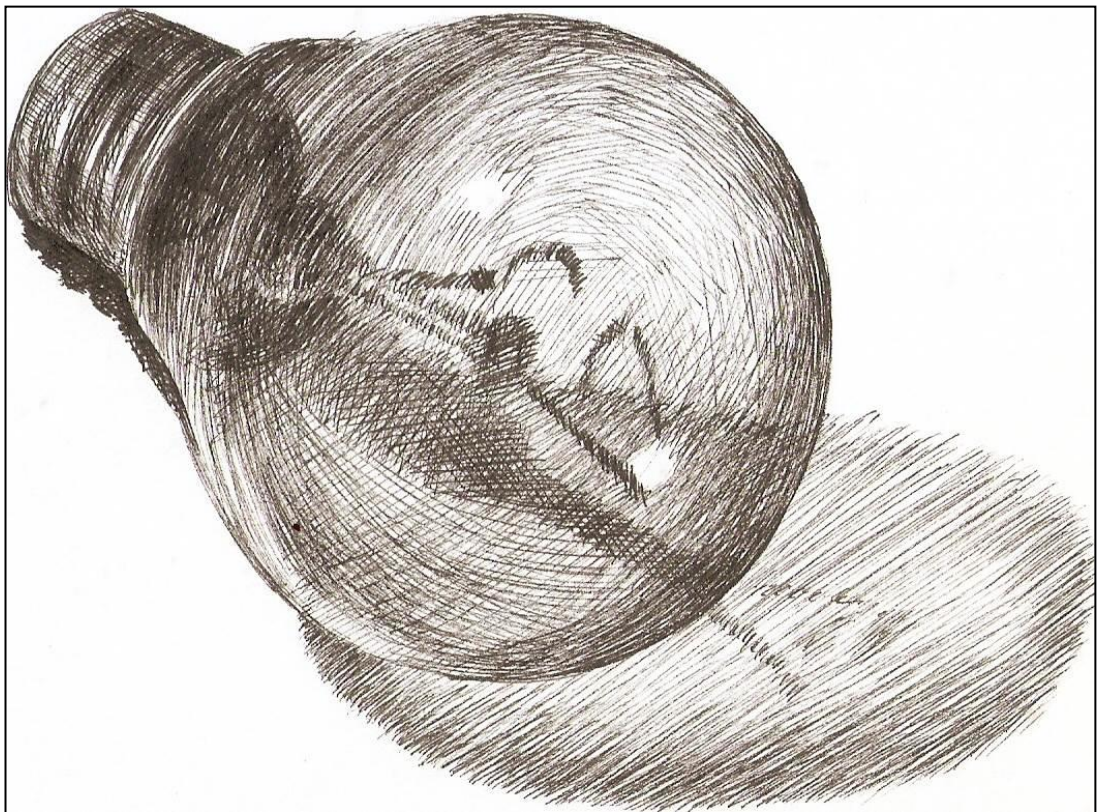
Вправа 9.1.

Вправа 9.2.

Вправа 9.3.

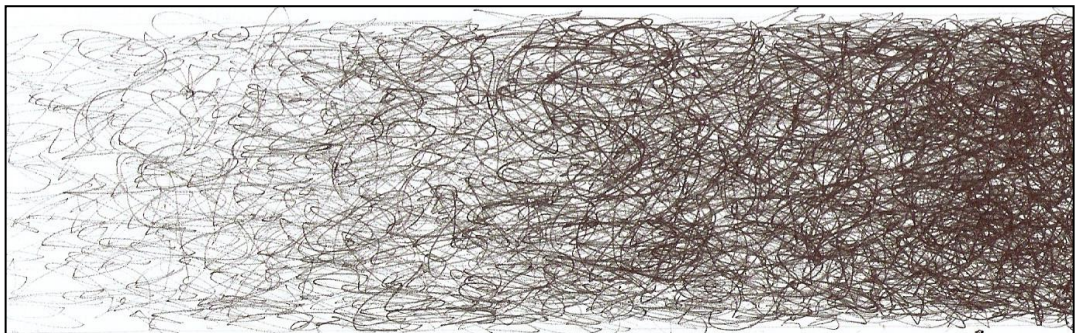
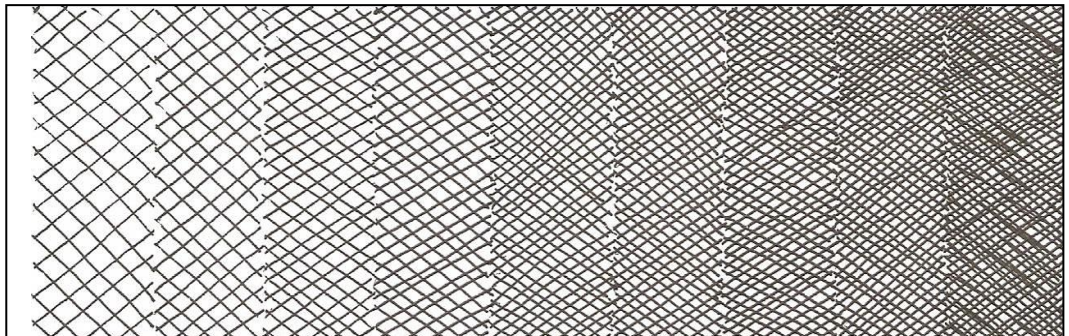
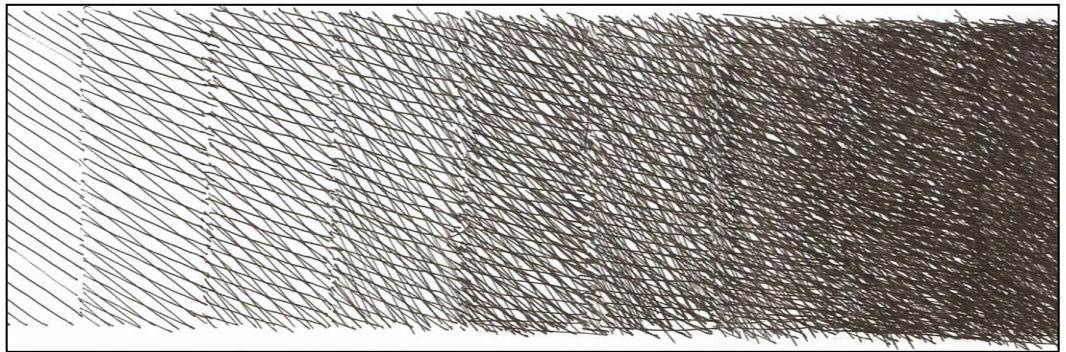
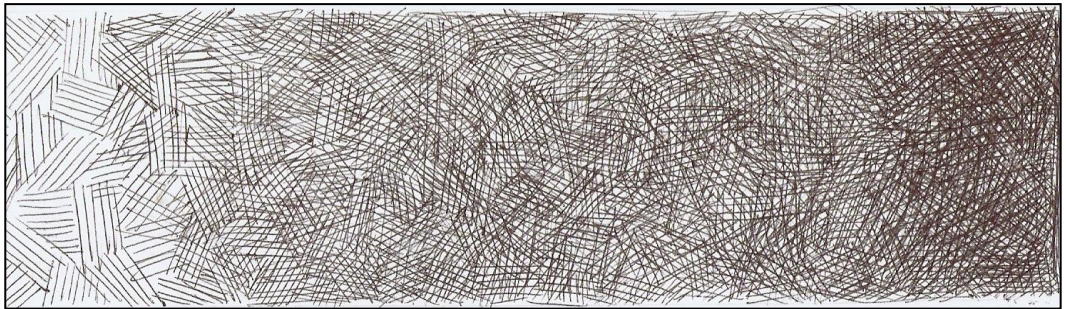

Вправа 9.4.

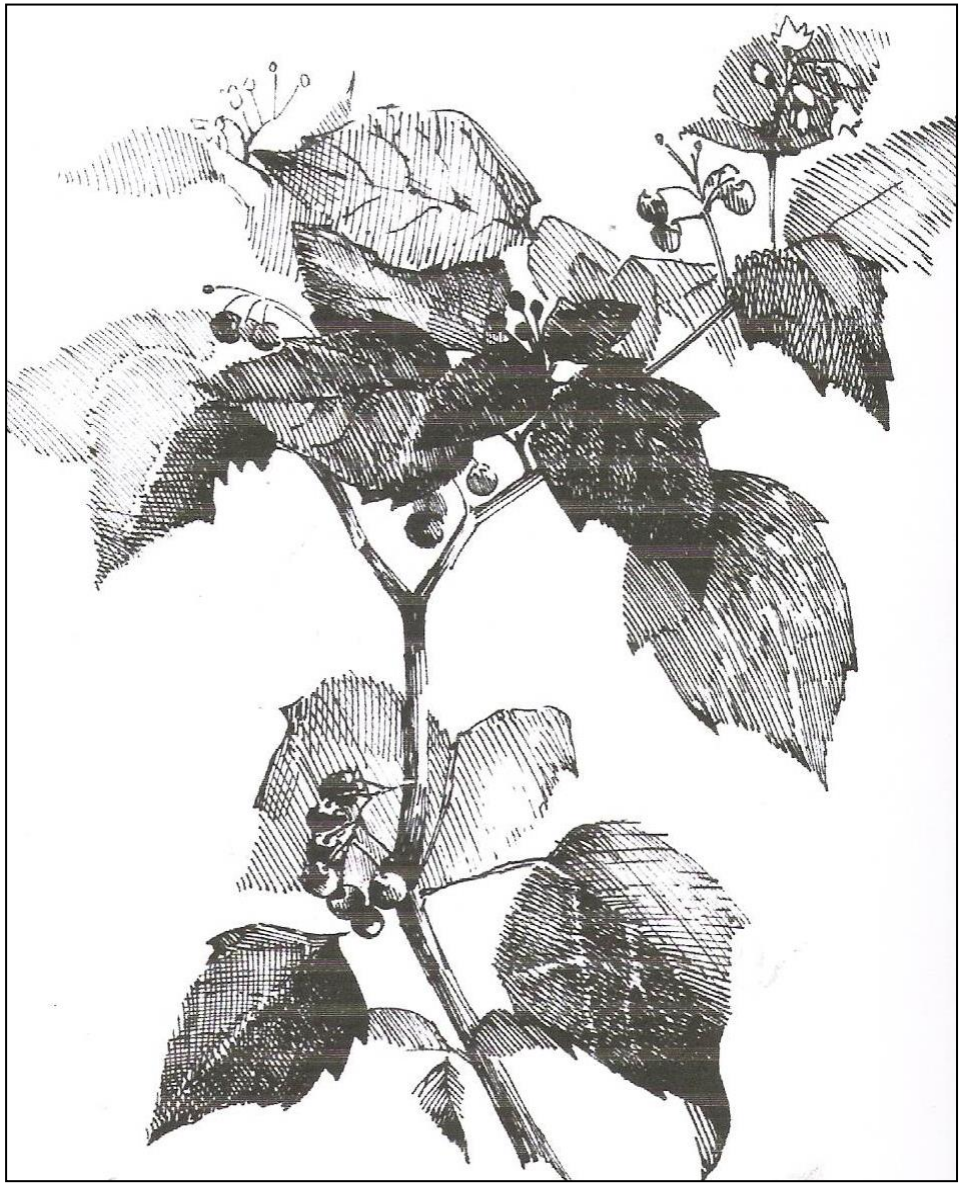
Завдання 10. Створити поєднання світлових контрастів.

Вправа 10.1. Передати світлові контрасти тону (чотирі градації) на тонованому фоні від світлого до темного.

Вправа 10.2. Скласти різноманітні поєднання лінії, штриха й тонової плями в формальній безпредметній композиції графічної фрази.

Вправа 10.1.

Вправа 10.2.

Семінарські заняття за темами

Види графіки. Класифікація, типологічний склад та структура графічного зображення. Художньо-образна система графічної мови. Специфіка та способи графічного зображення.

Особливості формоутворення в художній графіці. Характерні ознаки та властивості зображальної форми. Художнє виявлення форми засобами оригінально графіки.

Практичні завдання для індивідуально-творчої діяльності (творчий проект художньо-методичного спрямування)

Завдання 1. Виконати серію зображень геометричних фігур, використовуючи особисті враження від художніх засобів у відтворенні легкості, ваги, динаміки, масивності, ніжності, декоративності, рельєфності.

Формат аркуша паперу, техніка виконання та тематика за вибором.

Завдання 2. Розробити серію графічних клаузур, використовуючи одну чи декілька композиційних схем. У виявленні художньої структури композиції застосувати різноманітність графічної палітри й виражальні засоби лінійного, тонового зображення формального змісту із геометричних форм.

Формат аркуша паперу 1/16. Матеріал туш, перо, пензлик.

Завдання 3. Розробити наочний альбом-посібник за темами та завданнями першого або другого семестру (за змістовими модулями 1,2). Дидактичний матеріал має розкривати зміст основ мистецтва оригінальної графіки.

Формат аркуша паперу, техніка виконання та тематика за вибором.

Завдання 4. Створити симетричну чи асиметричну асоціативну роботу (мозаїку), заповнивши геометричні площини різним тоном та фактурою. Робота повинна мати вигляд творчої формальної композиції.

Формат: аркуш паперу А3. Матеріал, художні техніки оригінальної графіки за вибором.

Тематика творчої роботи залишається за вибором студента. Змістовий сюжет має бути виражений в асоціативних образах.

Розглядаючи визначені вище проблеми, студенту потрібно виконати самостійно творчу роботу в будь-якій із художніх технік оригінальної графіки з обґрунтуванням (тези), окреслених темою завдань (за індивідуальним творчим проектом).

Змістовий модуль 3.

Графіко-зображальні засоби та їхні функції. Натюрморт.

Теми лекційних та практичних занять

Теоретичні відомості.

Лекція 5. Функції художніх засобів графічного зображення.

Психологічні особливості сприйняття графіки, враження від функцій художніх засобів відтворення образу предметного світу та явищ. Потрійна дія виразних засобів відтворення змісту та форми предметів чи явищ. Символізація їх краси, значення, життя. Розпізнавальні риси предметів та явищ (форма й відповідність розмірів, пропорцій й сутність її змісту) в їх графічному відображенні.

Особливості оформлення художньої форми в мистецтві графіки. Умовність, стилізація структури форми, її змісту. Спрощення, узагальнення й сплюснення та деформація графічної форми.

Декоративність форми та її визначення через зображення контрасту частин (контрастний контур, розмитий, плавний, живописний, різкий, чіткий тощо).

Організація простору в графічному зображенні за допомогою контрасту становища: (спокою та руху, статичності та динаміки), напруження (великий, малий, спокійний, рухомий, частина-ціле, світлий-темний, лінія-тон, лінія-структура, фактура).

Лекція 6. Художня система графічної мови.

Специфіка графіки - лінійність і живописність, площинність і просторовість, відкритість і замкненість форми, множинність і єдність, абсолютність і відносність предметного середовища. Сутність графіки та її ознаки: перевага лінії, контраст білого і чорного, декоративність, ілюстративний і різномірний характер, відношення форми і площини паперу як зображальної площини, часове начало як четвертий вимір.

Зображально-виразні засоби формоутворення графічного образу: лінія, пляма, тон, контраст, пластика, насиченість, акцент, фактура, текстура, колір, ритм, плани простору, умовність, декоративність та стилізація форм.

Основи організації структури поверхні площини формату: зображальна площа і предметний зміст; зображальна площа і форма; зображальна площа і фактура, умовний колір; площа формату і простір, плани, середовище; зображальна площа і рух; площа та єдність стилістичної мови графіки. Гармонізація плям структури тонових відношень як декоративності в графічній композиції.

Завдання для практичної роботи.

Завдання 1*. Композиція натюрморту з предметів побуту.

Вправа 1.1. Композиційне вирішення структури графічного зображення предметів побуту на основі постановки натюрморту.

Виконати вісім варіантів однієї композиційної схеми натюрморту, використовуючи різні способи зображення - лінійне, плямове, лінійно-плямове, тоне, штрихове, силуетне, абрисне, комбіноване тощо.

Формат композиційного зображення - не більше 160 мм по більшій стороні.

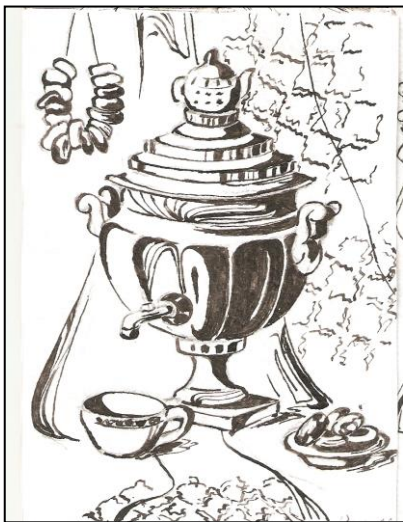
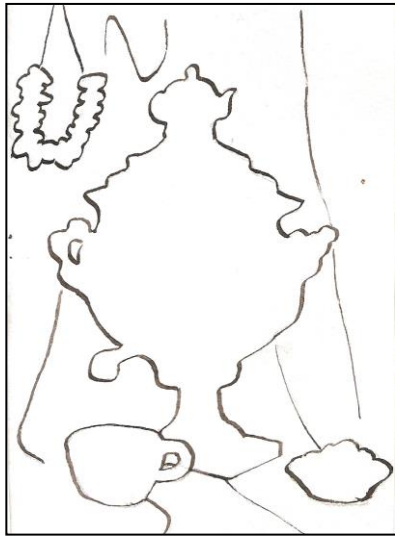
Матеріал: туш, перо, пензель, рапідграф.

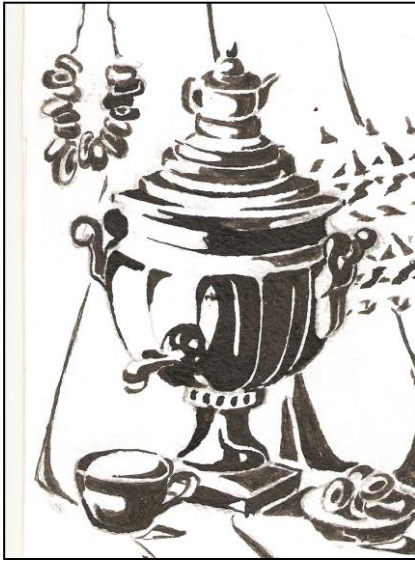
Вправа 2. Здійснити пошук композиційної структури і виконати п'ять варіантів зображення постановки натюрморту з предметів побуту.

Вирішити задачу на виявлення форми, використовуючи різні способи графічного зображення. Досягти художніх особливостей композиції, структура якої повинна виражати образність форм через інтерпретацію зображально-виразних засобів графіки.

Формат композиційного зображення - не більше 160 мм по більшій стороні.

Матеріал: туш, перо, пензель, рапідграф.

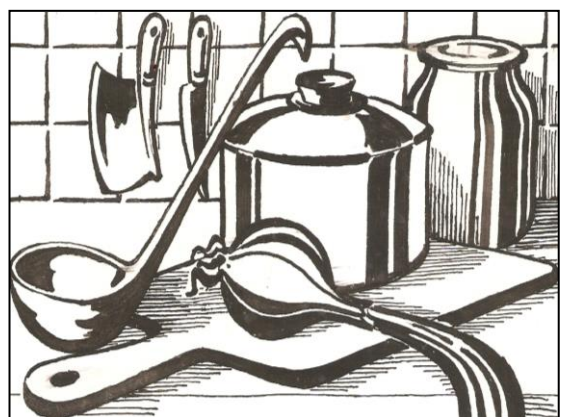
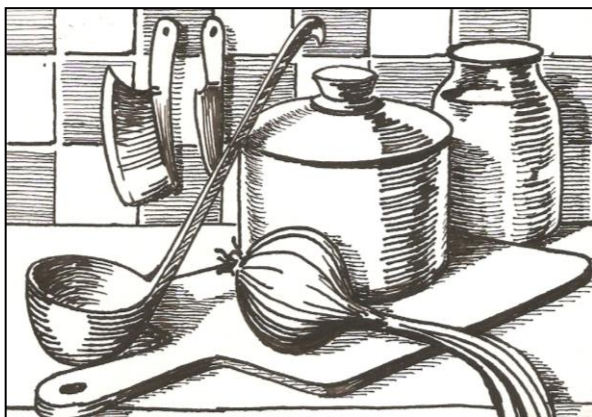
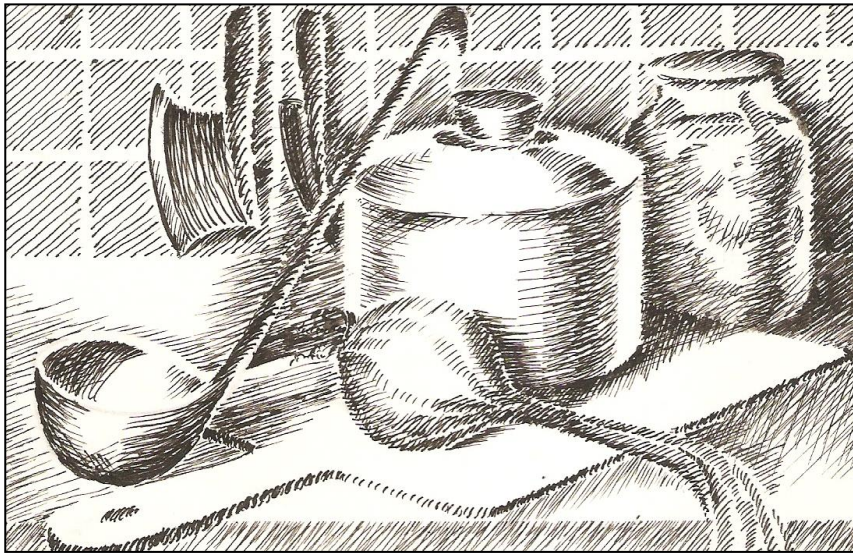

Вправа 1.1.

Вправа 2.

Вправа 2.

Завдання 3. Графічне зображення натюрморту.

Виконати серію композицій. Дослідити виразні можливості графічного рисунка в композиційній організації аркуша паперу, різного за форматом.

Формат: за вибором студента. Матеріал: туш, чорнило, перо.

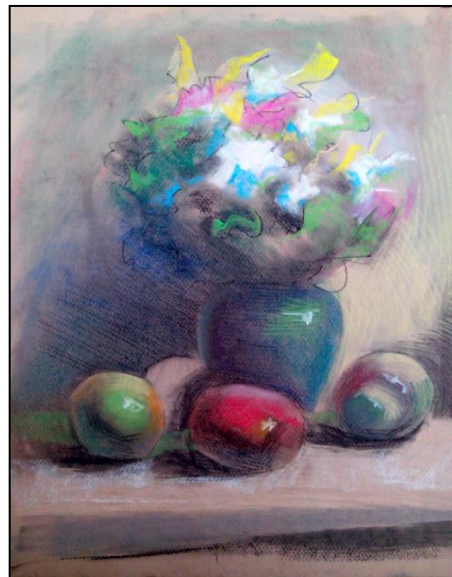
Вправа 3.

Завдання 4. Композиція натюрморту з квітами та фруктами.

Створити графічну композицію натюрморту на основі постановки. Використовуючи різні способи графічного зображення (чорне, біле, кольорове) сформувати зміст структури композиції.

Формат: за вибором студента.

Матеріал: папір, друкарська фарба (колір за вибором), олівець, кулькова ручка, інші інструменти.

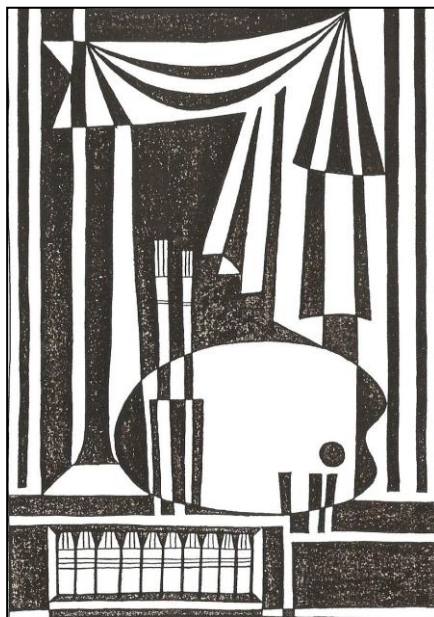
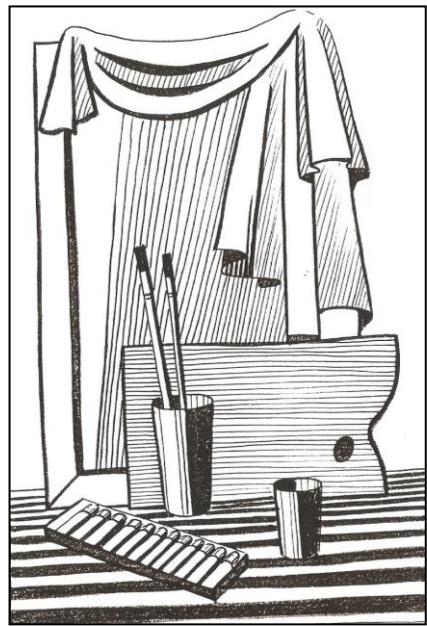
Вправа 4.

Завдання 5. Графічна фраза у вигляді клазури.

Вправа 5.1. Створити графічні фрази в 4 варіантах однієї композиційної схеми з предметних форм.

Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо, рапідграф.

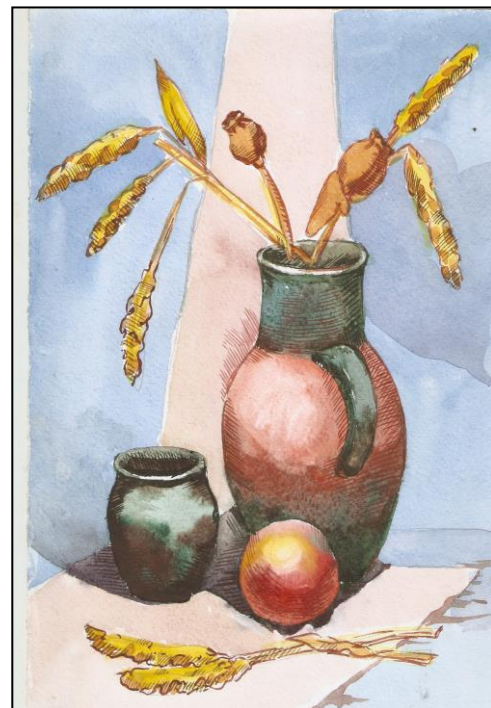
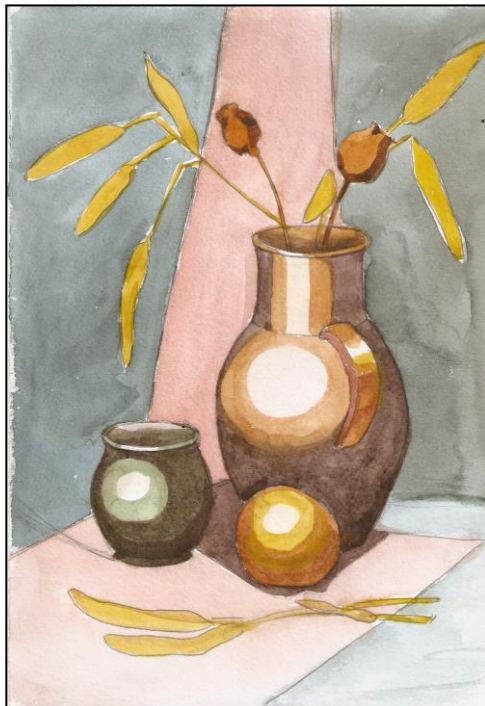
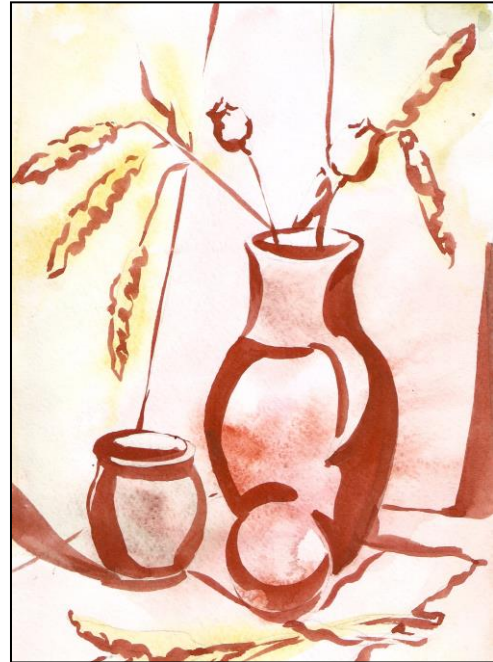
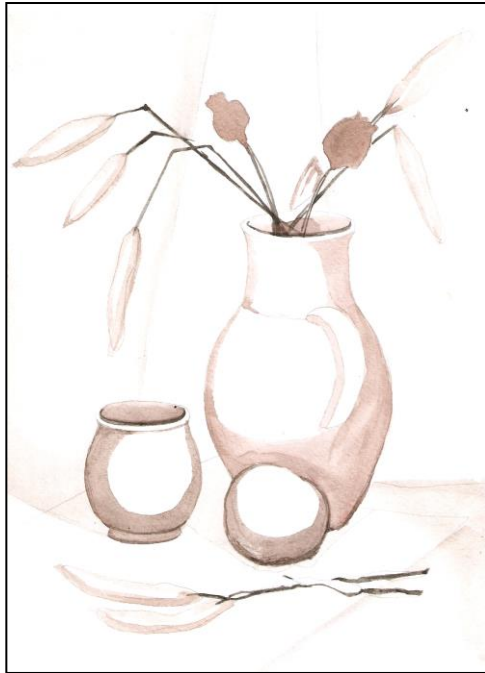
Вправа 5.1

Завдання 6. Графічне зображення натюрморту.

Виконати серію (4-6 варіантів) графічних зображень постановки, використовуючи різні рисувальні матеріали та способи відтворення форми.

Формат: 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо, пензлик, м'які матеріали.

Вправа 6.

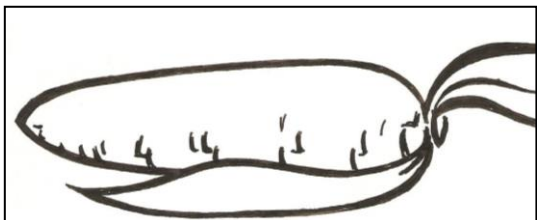
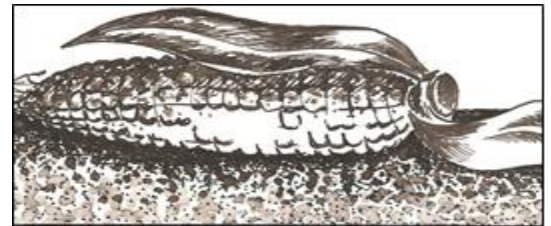
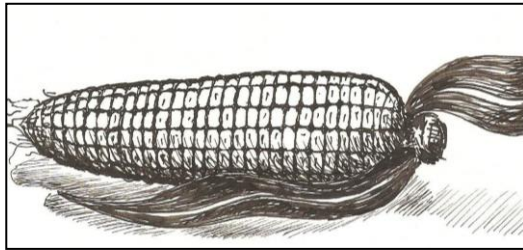
Завдання 7. Графічні особливості виявлення художньої форми об'єктів предметного світу.

Виконати серію графічних зображень предметів (за вибором). На прикладі однієї форми показати різноманітність відтворення, стилістичної мови й палітри графічного зображення (від реального зображення форми до оформлення її як символу-знака).

Зміст завдання визначається педагогом, або студентом.

Формат: 1/4 аркуша паперу з 12 зображеннями однієї форми.

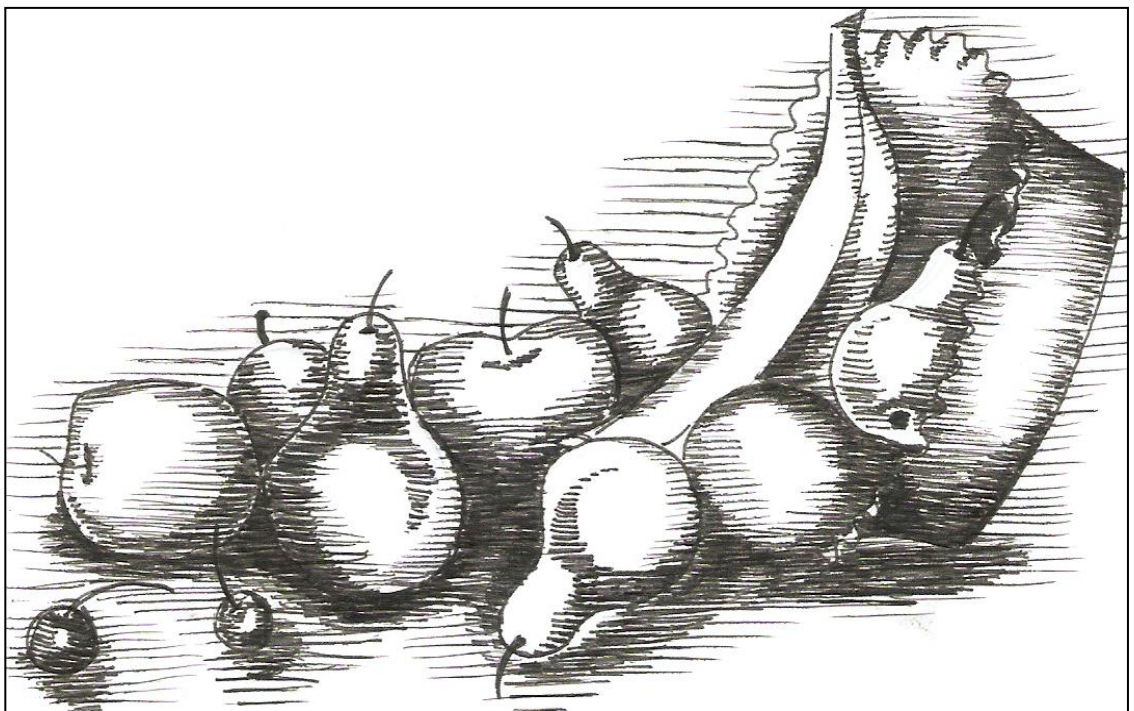
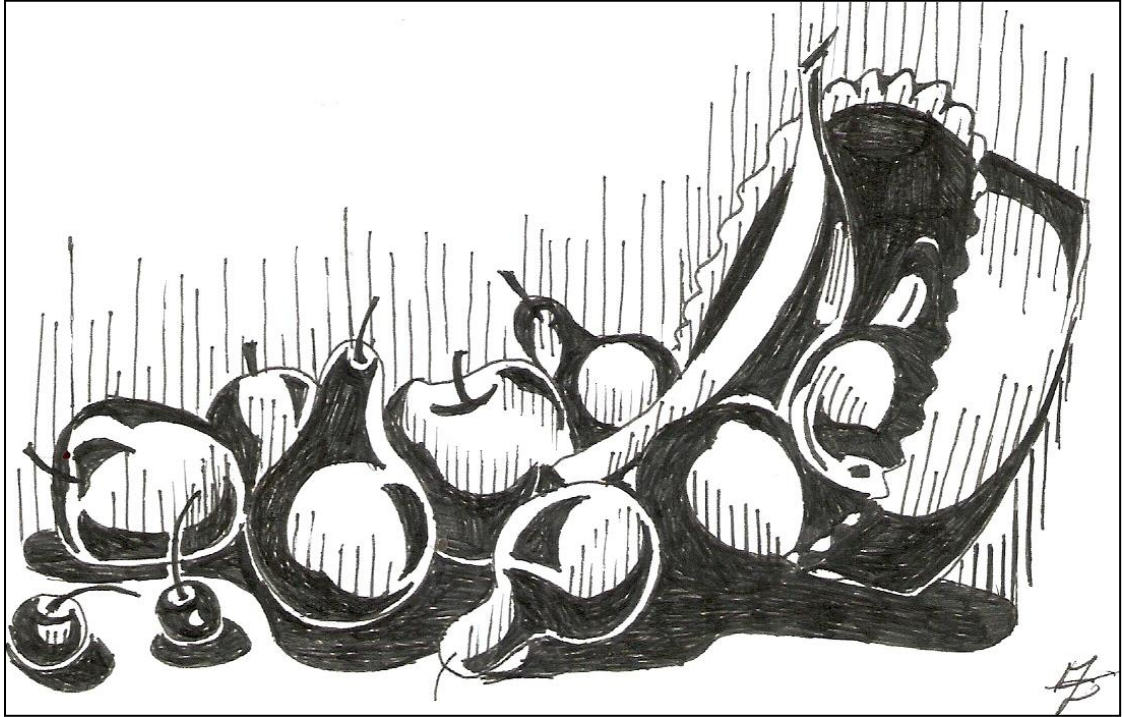
Матеріал: туш, перо, пензлик.

Вправа 7.

Завдання 8. Виконати серію графічних зображень рослин (квіти, овочі, фрукти).

Формат та матеріали за вибором студента.

Вправа 8.

Семінарські заняття за темами.

Форма і простір – складові образотворення. Особливості художнього сприйняття форми і простору в образотворчій діяльності.

Функцій художніх засобів відтворення образу предметного світу та середовища.

Графічний рисунок – основа образного утворення на площині аркуша паперу.

Завдання для самостійної роботи. 12 год.

1. Вивчення теоретичного матеріалу за науковими першоджерелами, посібниками, монографіями, підручниками.
2. Написання реферату за темою (за вибором).
3. Практична робота за змістом завдань змістового модуля 3.

4. Індивідуальна творча робота (вправи в техніках оригінальної графіки).

Виконати композиційну фразу (композицію) за умовою завдань в одній з художніх технік оригінальної графіки.

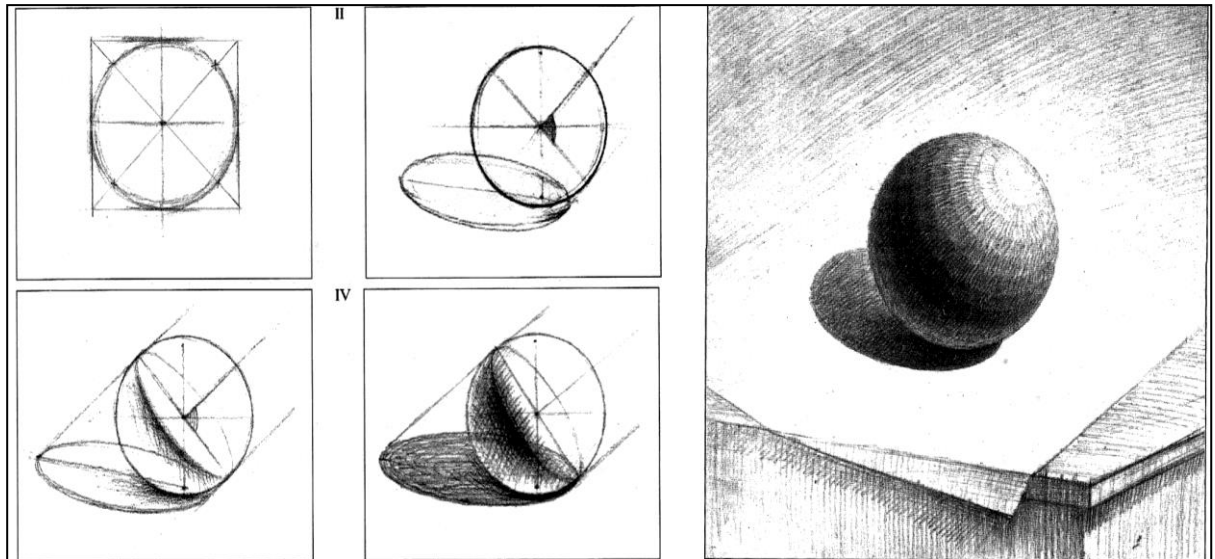
Формат, техніка та зміст композиції визначаються студентом особисто.

Завдання 9. *Передача умовного простору лінією, штрихами.*

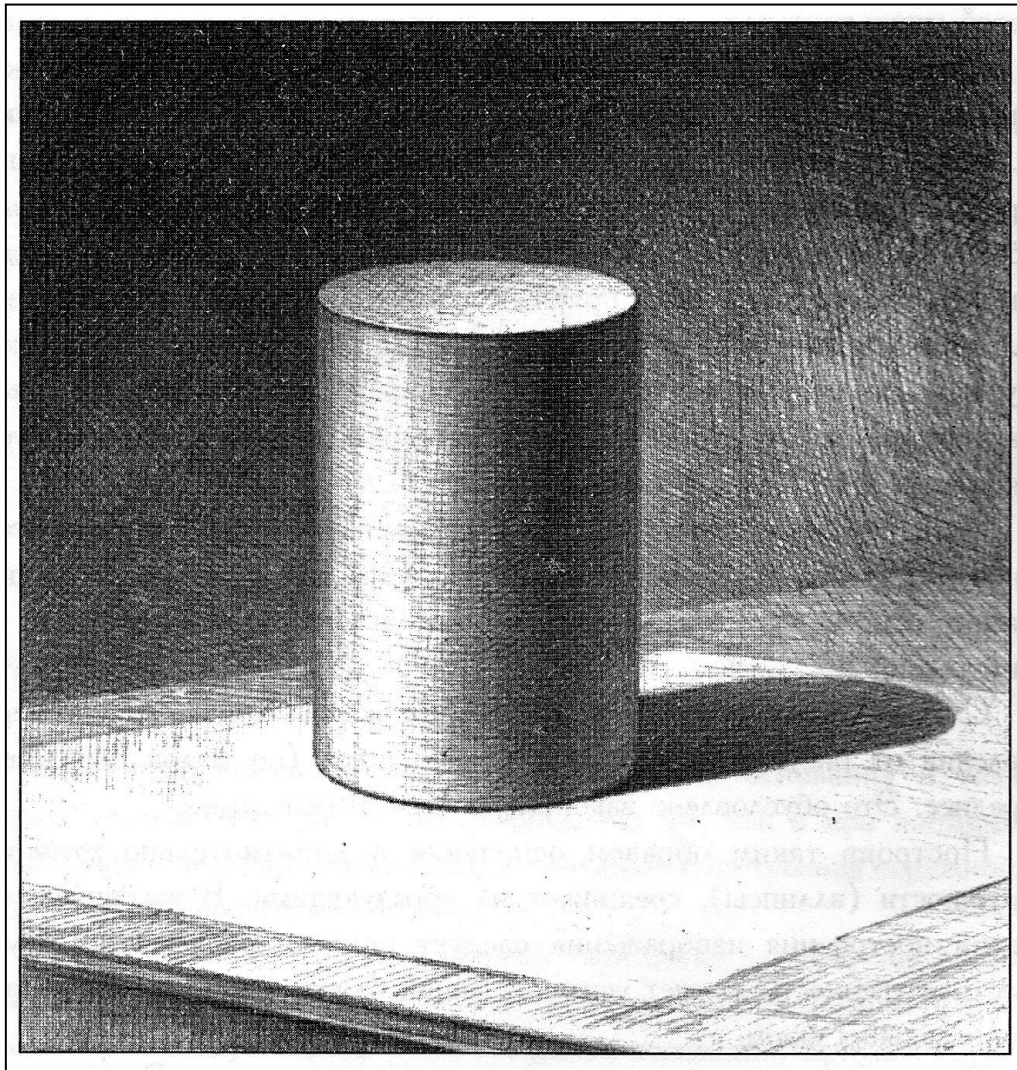
Вправа 9.1. Показати просторове розміщення лінійного кола та квадрата.

Вправа 9.2. Показати планове (просторове) розміщення геометричних площин за допомогою тону.

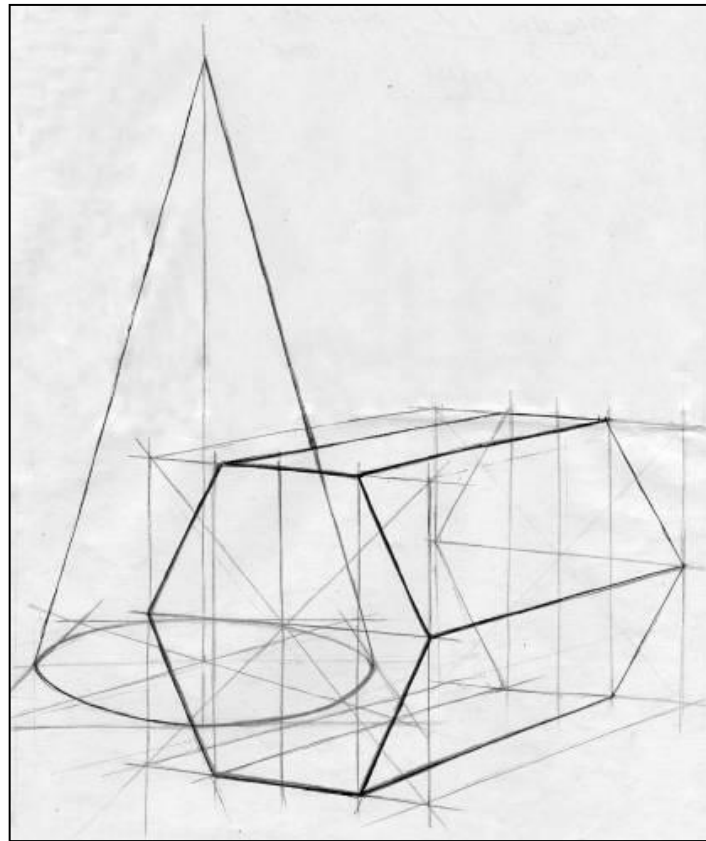
Вправа 9.3. Передавання простору з використанням лінійної перспективи та просторовим послабленням начерку лінійного зображення у глибину.

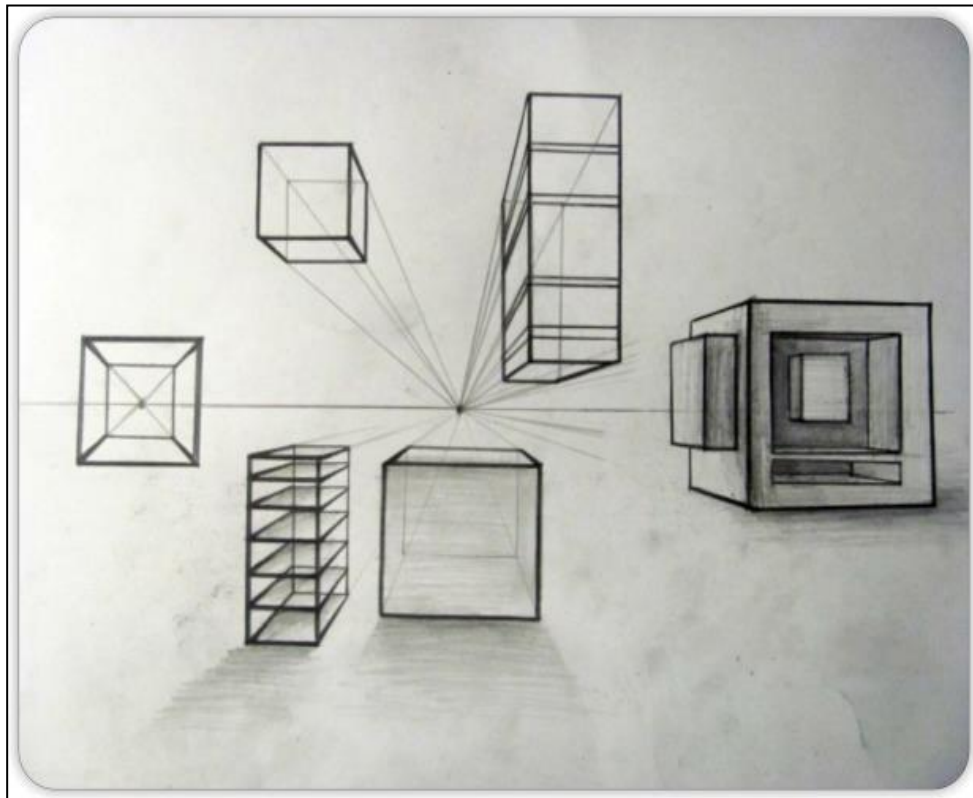
Вправа 9.1.

Вправа 9.2

Вправа 9.3

Вправа 9.3.

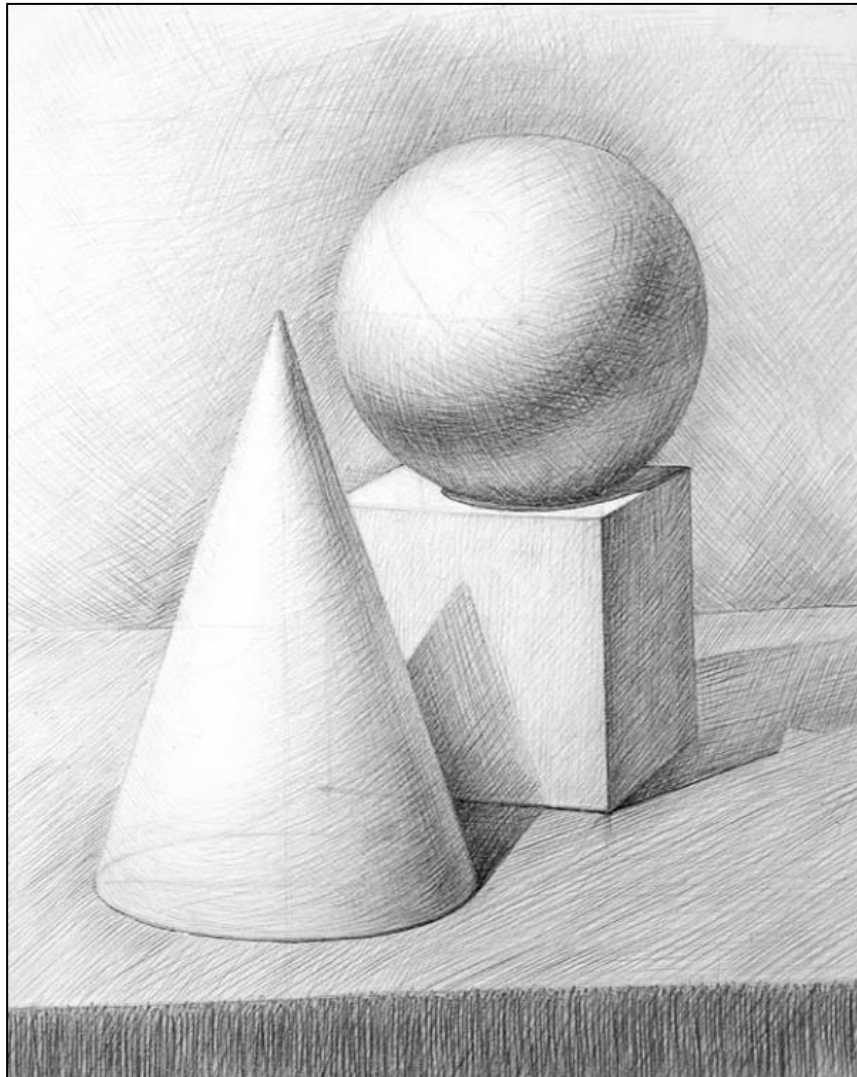
Завдання 10. Передача умовного простору тоном.

Вправа 10.1. Передати глибину вертикальної та горизонтальної площин за допомогою тону.

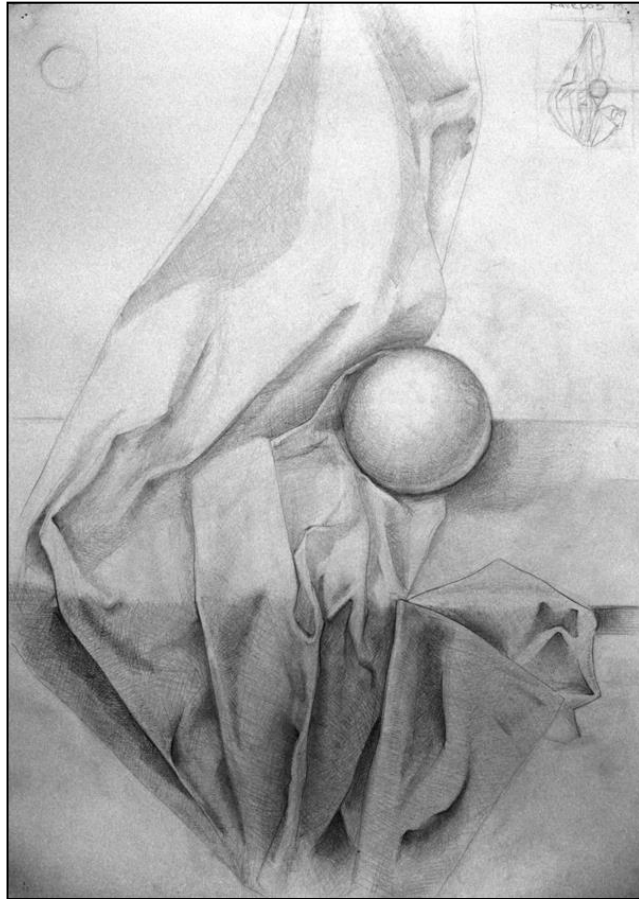
Вправа 10.2. Створити глибинні плани тоном.

Вправа 10.3. Показати різні властивості округлої геометричної форми площини та об'єму.

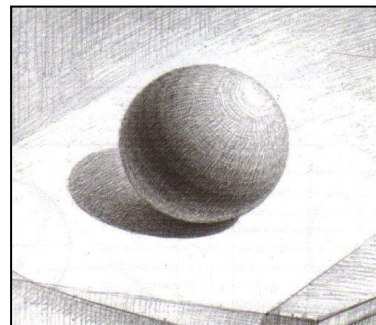
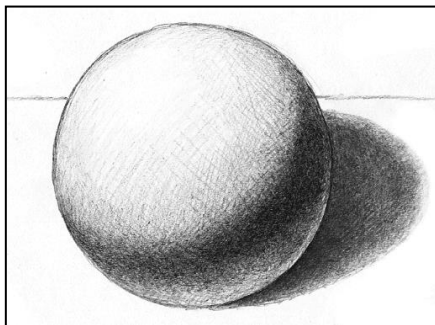
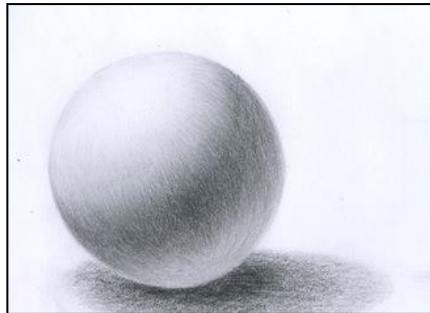
Вправа 10.4. Зобразити куб з виявленням найбільш інтенсивної лінії його ребер у різних положеннях. Виконати максимальну кількість варіантів.

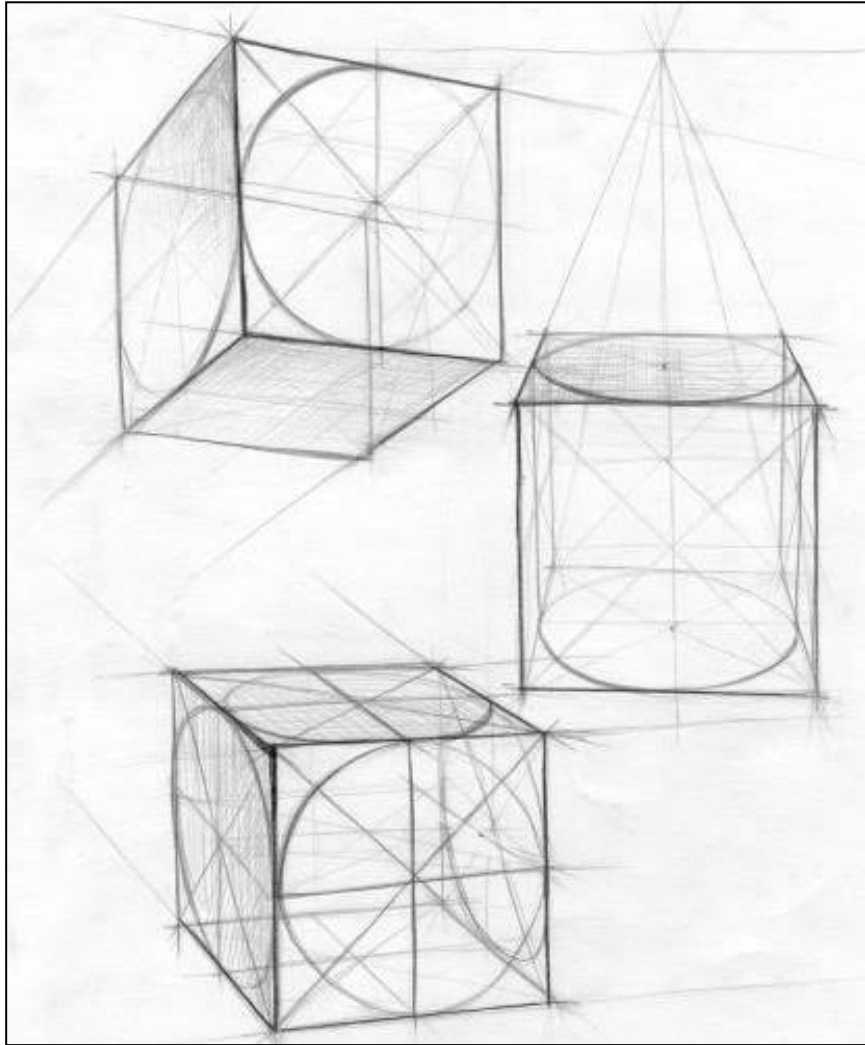
Вправа 10.1.

Вправа 10.2.

Вправа 10.3.

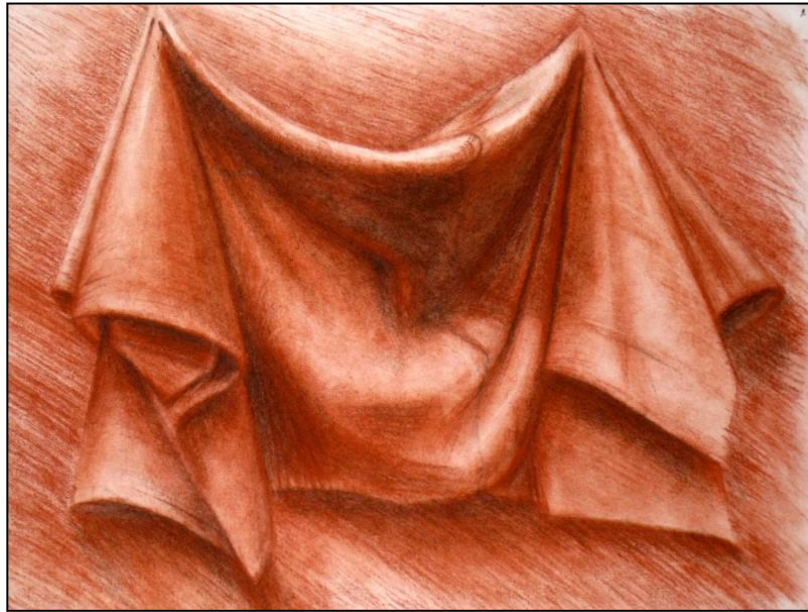
Вправа 10.4.

Завдання 11. *Графічне зображення драперій, різних за тоном тканин.*

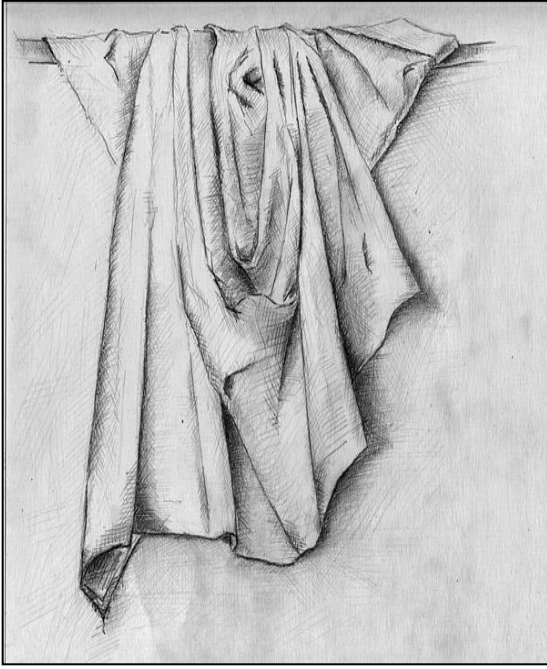
Вправа 11.1. а) дослідити властивості лінії в графічному зображенні драперій тканини різними рисувальними матеріалами; б) передати об'єм складок драперій тоном м'якими графічними матеріалами.

Вправа 11.2. а) характеру лінії (потовщення, потоншення, перервність) і штриха (зигзаг, риска, розчерк). б) засобами оригінальної графіки виразити відчуття рельєфності виконати серію копій драперій з робіт майстрів

образотворчого мистецтва способом змінення складок драперії на об'ємних форма.

Вправа 11.1.

Вправа 11.2.

Змістовий модуль 4.

Структура змісту художньо-образної системи у станковій графічній композиції. Тематичний натюрморт.

Теми лекційних та практичних занять.

Теоретичні відомості

Лекція 7. Особливості образотворення в графічній композиції.

Визначення композиції як способу упорядкування всіх частім та елементів конструкції графічного зображення у форматі.

Специфічні форми графічного зображення композиційної структури: стилізація, акцент, рух, статика, контраст, масштаб, архітектоніка, тектоніка тощо.

Композиція як формоутворювальна структура єдності зовнішньої та внутрішньої форми й змісту. Змістовність художньої форми й оформлення змісту. Відносна самостійність форми й змісту. Внутрішня форма графічної композиції як спосіб існування художнього образу. Зображальні особливості графічної форми, її ознаки та властивості. Вибір їх для оформлення художнього образу.

Елементи внутрішньої форми. Стилiзація як основа графічної мови.

Умовність у відображенні реального об'єкту засобами графіки.

Графічна палітра зображувально-виражальних засобів: лінія, тон, світло, пляма, фактура.

Риска (штрих) як засіб передачі тону та виявлення плями.

Вибір зображальних засобів графіки у виразному вирішенні задуму чи реального предмета, об'єкту.

Ущільнювання простору - відмовлення від передачі нюансів тонового моделювання форми й зведення тонових відношень до мінімуму, до чорної й білої плям. Відмовлення від подробиць форми, узагальнення й геометризація.

Гіпертрофія пропорцій - спосіб виділення головного змістовного аспекту форми. Згущення та розрідження тону як спосіб ущільнення й розмивання контуру.

Стилізація й стилізаторство. Стилізація - спосіб вираження думки. Стилізаторство - наслідування чужим мовним формам.

Завдання стилізації - визначення єдності формального рішення зовнішньої форми в наданні їй внутрішньої стилізації.

Вплив внутрішньої форми й композиційної схеми на вибір зовнішньої форми, заповнення її поверхні й тону фактурою.

Лекція 8. Основні закономірності графічної композиції, її художні засоби.

Закони, категорії, засоби, принципи, правила композиції. їх ієрархія та зв'язок з механізмом зорового сприйняття.

Послідовне узагальнення від часткового в засобах до всезагального в законах.

Основні поняття композиції. Категорії композиції: об'ємно-просторова структура, декоративно-планова структура; тектоніка; умовність, що визначає якість графічного зображення та властивість композиції - повторення цілого в частинах (великого в малому), супідрядність, домірність, рівновага, єдність; стан композиції - статичність, динамічність.

Єдність усіх елементів структури композиції в гармонійному вирішенні графічного зображення.

Практична робота.

Завдання 1. Композиція натюрморту з предметів, що визначають професійну діяльність людини.

Зміст натюрморту визначається тематикою, зумовленою часовим відображенням сюжету. Попередньо, у вигляді вправ, виконуються завдання

композиційного рішення структури змісту. Основні проблеми композиції визначаються в варіативних пошуках структури змісту відповідно задуму, формату й наданих у вправах умов.

У варіативних розробках визначити засобами графіки художню форму, її взаємозв'язок зі змістом. Підпорядкувати формальне вирішення чорних та білих плям відповідно до величини зображальної площини формату. Пошуки найбільш виразного зображення всього сюжету композиції натюрморту провести через начерки. Один варіант повинен бути опрацьований білою лінією, плямою на чорній поверхні аркуша паперу.

В роботі використовуються різні способи та прийоми зображення і виразні засоби створення композиції. Остаточний варіант виконується в одній із художніх технік оригінальної графіки.

Дослідити й визначити характерні особливості формоутворення в графічному зображенні предметів композиції натюрморту та вплив на образне начало елементів структури композиції та її стилістичної системи і зображально-виразної мови.

Вправа 1.1. На основі композиційних пошуків виконати варіант графічного вирішення завдання лише білою лінією, штрихом або плямою на чорному тлі аркуша паперу відповідного формату.

Формат: 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: чорний папір, біла гуаш, темпера, пензлик.

Вправа 1.2. Виконати композицію способом лінійно-пластичного трактування форми в умовному середовищі. Формат: 1/16 аркуша паперу. Матеріал: туш, перо, паличка.

Вправа 1.3. Виконати зображення предметів композиційної структури тільки контурною лінією.

Формат: 1/16 аркуша паперу. Матеріал: туш, перо, рапідграф.

Вправа 1.4. Застосовуючи прийом паралельного чи перехресного нанесення ліній (штрихів) на площину, виявити форму об'єктів змісту композиції. Організувати формат зображальної площини штриховими (лінійними) плямами.

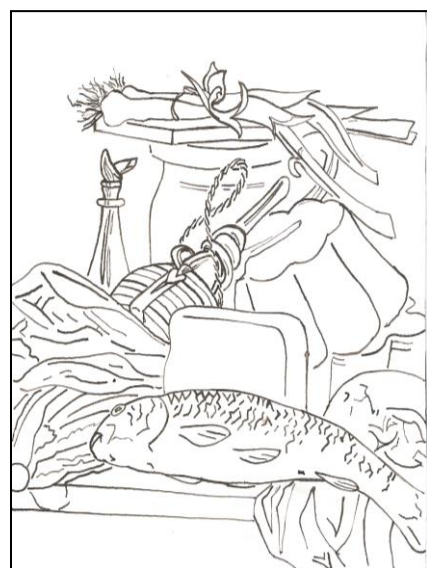
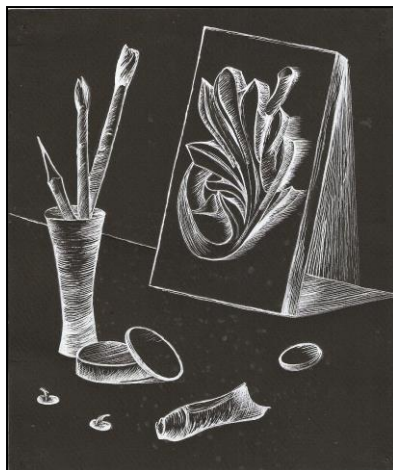
Формат: 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо.

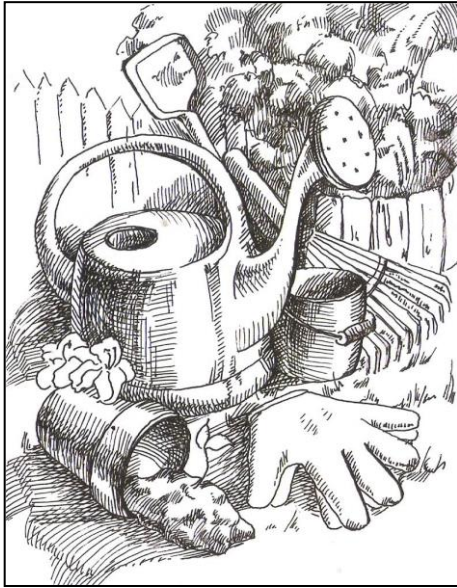
Вправа 1.5. Виконати варіант графічної композиції, використовуючи стилізацію форм та контраст, як виразний засіб у виявленні гармонійного відношення форми і фону.

Формат: 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, пензлик.

Вправи 1.1-1.3.

Вправа 1.4.

Вправа 1.5.

Завдання 2*. *Репродукційна графіка за сюжетом композиції натюрморту майстрів живопису.*

Виконати шість репродуктивно-графічних варіантів композиції натюрморту з живописної роботи, використовуючи різні способи та прийоми зображення (лінійний, штриховий, плямовий, лінійно-плямовий, декоративний, фактурний тощо).

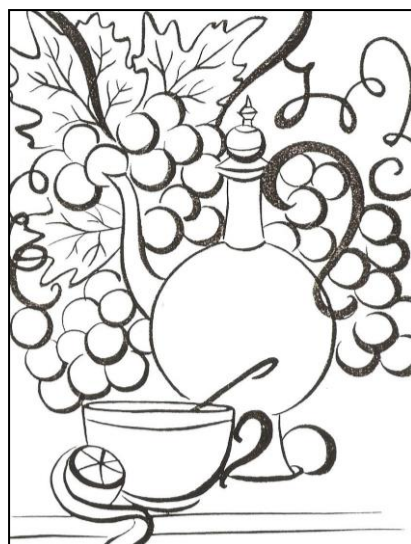
Кожний варіант повинен мати свою стилістично-графічну мову зображення.

Перший варіант виконується тільки за допомогою штрихів, штрихової плями. Форма виражається через показ пластики, контур має бути розмитим. В роботі виявити гармонію відношень тонових плям форми предметів й тла.

Другий варіант - показати силуетними плямами (чорним та білим) декоративну форму, підпорядковуючи її композиційній гармонії.

Третій - композиційне організувати структуру форми й тла за допомогою ліній.

Четвертий - використати спосіб лінійно-плямового зображення форми предметів композиційної структури натюрморту.

П'ятий - виконується за допомогою графічної палітри фактурних відношень. У виявленні художньої форми використовується спосіб декоративної стилізації.

Шостий - виконати будь-яким іншим способом, прийомом зображення графічної форми.

Усі варіанти виконуються на основі однієї схеми композиції.

Формат: 1/16 аркуша паперу.

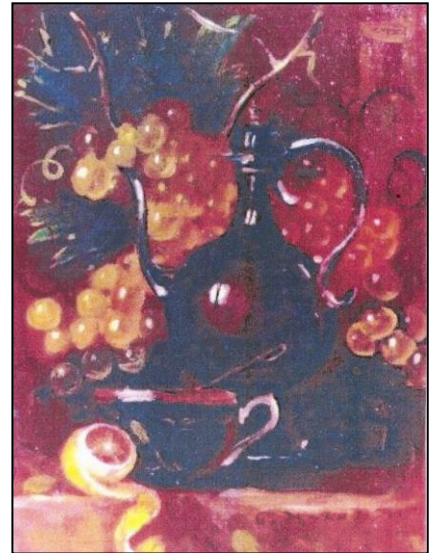
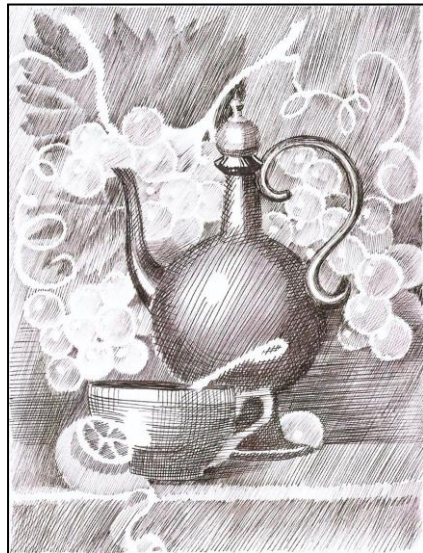
Матеріал: туш, пензлик, репродукція живописної роботи в жанрі "Натюрморт".

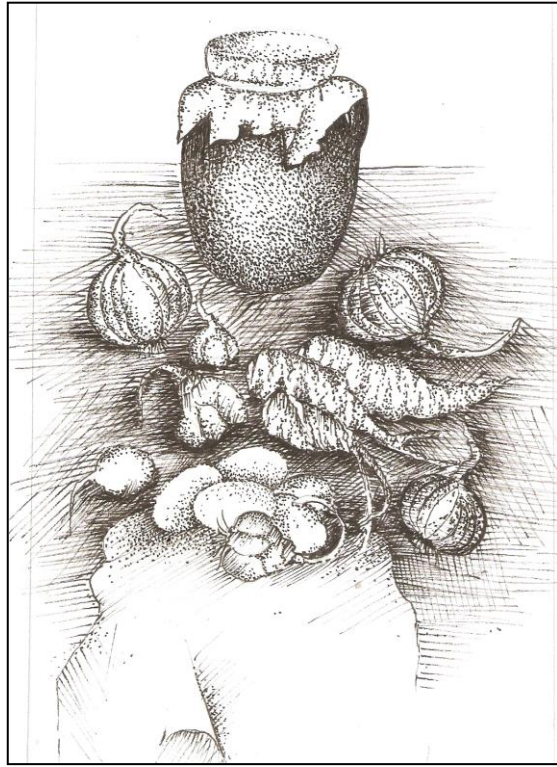
Вправа 2.**Завдання 3. Композиція сюжетно-тематичного натюрморту.**

Вправа 3.1. Виконати 3 варіанта графічної композиції натюрморту в різних форматах (квадрат, прямокутники - горизонтальний, вертикальний). У пошуках варіативних рішень використовувати різні закономірності перспективи. Зображення може бути лише лінійним.

Формат одного варіанта - до 16 см за довшою стороною.

Матеріал: білий папір, туш, перо, пензлик, рапідграф.

Вправа 3.1.**Завдання 4. Створити графічну композицію із предметів не згрупованих в постановці.**

Вправа 4.1. Розробити композицію натюрморту із сюжетно-смісловим центром. Графічне зображення повинно бути лише плямовим.

На форматі паперу підпорядкувати плями та їх відношення до композиційного центру.

Формат: не більше 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, пензлик, білий та чорний папір, картон, біла гуаш.

Вправа 4.2. Розробити варіанти композиції із предметів постановки. Структура композиції повинна визначати статику. В роботі використати три тонових градації як формоутворюючий засіб.

Формат та матеріал - за умов вправи 4.1.

Вправа 4.3. На основі однієї композиційної схеми виконати комбінаторику графічного зображення. У різних варіантах визначити тонові відношення форми предметів відносно один одного та тла.

Формат та матеріал - за умов вправи 4.1.

Вправа 4.4. Виконати композиційну структуру подібно до графічного зображення в ліногравюрі.

Перший варіант композиції опрацьовується чорною лінією, плямою, штрихом.

Другий варіант опрацьовується білою лінією, плямою, штрихом на чорному тлі паперу.

Формат: не більше 1/16 аркуша паперу.

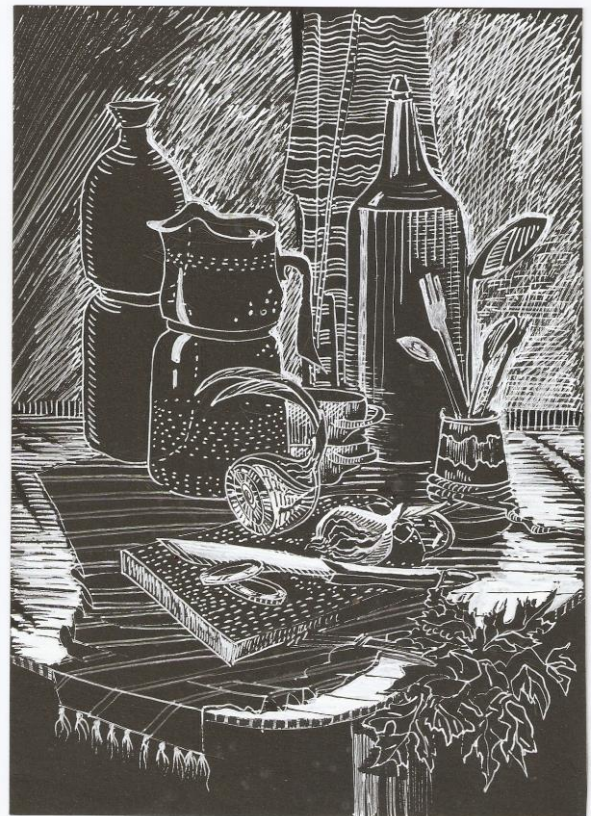
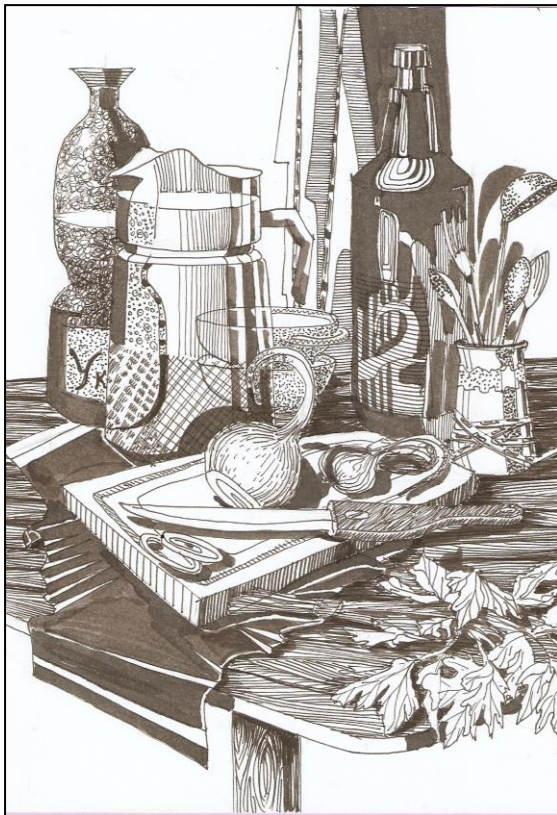
Матеріал: білий, чорний папір, картон, біла гуаш, пензлик.

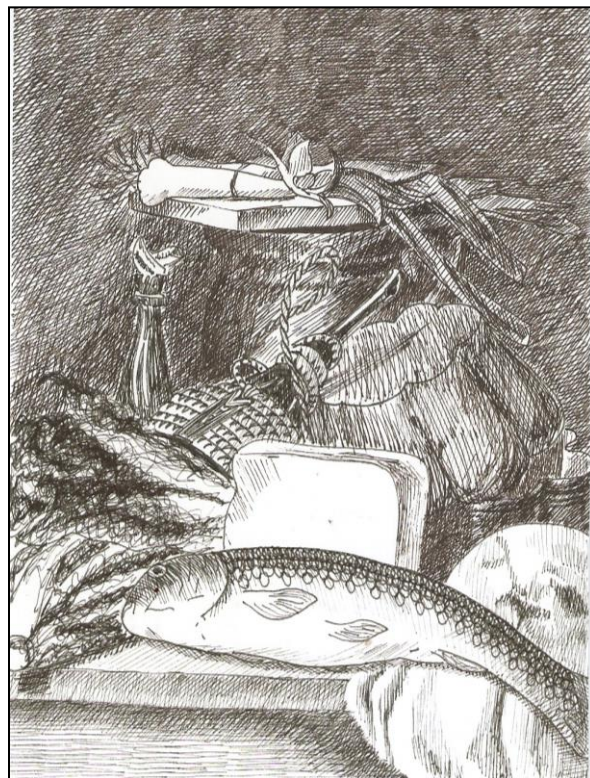
Вправа 4. 1.

Вправа 4.2.

Вправа 4.3

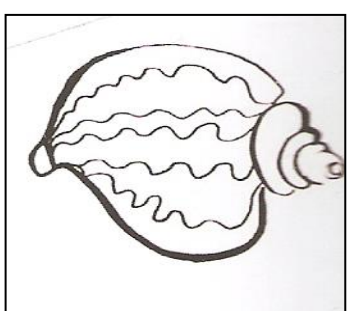
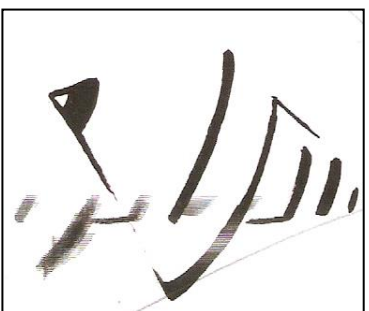
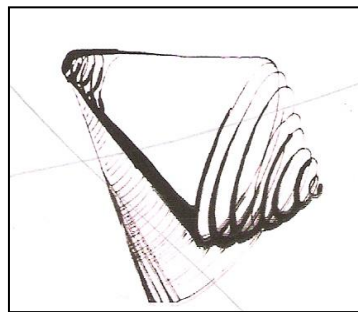
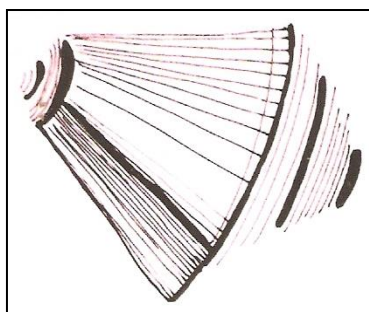
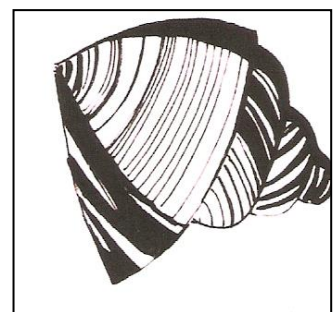
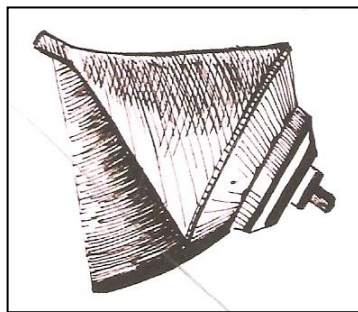
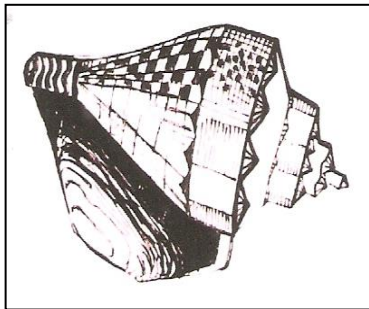
Вправа 4.4.

Завдання 5. Графічне зображення будь-якого об'єкту реального світу в дев'ятьох варіантах - від реального визначення форми до символу-знака.

Виявити структуру форми різними способами і прийомами графічного зображення.

Формат: 1/4 аркуша паперу.

Матеріал за вибором студента

Завдання 5.

Форма і простір – складові образотворення. Особливості художнього сприйняття форми і простору в образотворчій діяльності.

Функцій художніх засобів відтворення образу предметного світу та середовища.

Графічний рисунок – основа образного утворення на площині аркуша паперу.

Завдання для самостійної підготовки до занять.

1. Вивчення теоретичного матеріалу та аналіз творчих доробок майстрів мистецтва графіки.

2. Написання тлумачного словника термінів і понять в мистецтві графіки.

3. Практична робота за змістом завдань.

4. Індивідуальна творча робота в техніках оригінальної графіки. Створення ескізів до творчої композиції.

Індивідуальна робота (за вибором).

Завдання 6. Дослідити особливості формоутворення в графіці.

Визначити особливості поняття графічного зображення пластичної форми предмета. Вивести предмети з ряду утилітарних асоціацій до рівня образу. Показати один і той же предмет у малюнках, виконаних за умов для порівняння художніх результатів:

- зобразити предмет, узятий окремо (змістовний варіант);
- зобразити предмет, усвідомлений як форма (пластичний варіант);
- зобразити предмет, усвідомлений як пластична форма, але ізольовано.
- зобразити предмет, усвідомлений у змістовому значенні навколишньому пластичному середовищі;
- зобразити предмет, усвідомлений як пластична форма у навколишньому пластичному середовищі.

При виконанні цього завдання можна усвідомити, що пластичність притаманна будь-якій об'ємній формі. Для виявлення властивостей пластичності форми потрібно зіставити результати всіх варіантів, проаналізувати й наочно переконатись у тому, що змістовне значення не збігається з практично усвідомленою пластичною формою.

Завдання 7. Розробити графічну композицію.

Установити супідрядність окремих елементів її структури в цілому, виявити композиційний центр.

Завдання 8. Скласти композицію із предметів і встановити:

- а) рівновагу форм у зображальній площині;
- б) перебільшення або зменшення одних елементів композиції для досягнення рівноваги та гармонії в цілому;
- в) загальну експресію структури композиції.

Завдання 9. Виконати серію технічних вправ на засвоєння засобів графічного зображення форми (за зразком).

Вправа 1. Створити композицію натюрморту з використанням ліній у горизонтальному напрямку.

Вправа 2. Створити композицію натюрморту лінією чи штрихом у вертикальному напрямку.

Вправа 3. Виконати композицію натюрморту із сюжетом морської тематики, використовуючи лінії різного характеру.

Завдання 10. Розробити ескіз графічної композиції. Установити супідрядність окремих елементів її структури в цілому, виявити композиційний центр.

Завдання 11. Розробити ескіз графічної композиції на основі декоративної інтерпретації форм предметів в умовному просторі.

Завдання 12. Створити декілька варіантів композиції натюрморту на зближених, на контрастних тонових відношеннях.

Завдання 13. Виконати декоративний графічний рисунок предметів за умов, коли форма двохвимірною, форма просторова, але з

переробкою та узагальненням усіх відтінків до двох – трьох тонових відношень.

Завдання 14. *Скласти композицію натюрморту з форм, різних за силуетом, пропорціями на тлі тканини з візерунком та виразними складками.*

Графічно вирішити зображення, використовуючи найменшу кількість відношень відтінків тону конкретного предмета в постановці.

Завдання 15. *Виконати графічне зображення групи предметів, де форма й тло визначаються на чистих, світлих тонових сполученнях, розташованих у спокійному ритмі.*

Творча робота (індивідуальний проект)

1. Виконати серію графічних зображень предметів, застосовуючи гіперболізацію форм як виділення й розвиток суттєвих, характерних для них ознак (витягнута, кругла, із плавним видовженим силуетом, із загостреною пластичною характеристикою). В зображенні відмовитися від натурності.

2. Виконати серію графічних зображень узагальнених форм предметів. Декоративне трактування форм показати через тоновий та лінійний малюнки.

3. Графічно вирішити композицію натюрморту, де форма предметів повинна бути монументальною. Уся площа формату має бути заповненою. В композиції посягти відчуття масивності, ваги.

4. Виконати копії з робіт майстрів графіки й скласти з елементів графічного зображення форми наочну палітру стилістичної мови й стилів різних художників.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5

Сутність творчого процесу в художньо-графічній діяльності.

Пейзаж.

Теми лекційних та практичних занять.

Теоретичні відомості.

Лекція 7. Зміст та особливості художньо-творчої діяльності в області мистецтва графіки.

Методи творчого вирішення задуму мовою оригінальної графіки.

Аналіз творчих методів роботи українських (М.Бойчук, О.Данченко, М.Дерегус, М.Жук, Н.Зубрицький, В.Касіян, О.Кульчицька, С.Конончук, М.Мурашко, Г.Нарбут, О.Постель, Л.Тарасевич, А.Чебикін, Г.Якутович) та зарубіжних – (А.Дюрер, Х.Рембрандт, А.Цорн, В.Фаворський, А.Остроумова-Лебедева, О.Кравченко, Е.Кібрик, І.Богдеско, В.Толлі, Д.Дубинський та ін.) майстрів мистецтва графіки. Мистецькі доробки майстрів Південного регіону України та художників-графіків м.Одеси.

Лекція 8. Композиційні закони, принципи та засоби. Структурно-функціональний аналіз графічної композиції (станкової, ілюстрації, прикладної, штрихової).

Композиційний закон єдності. Композиційні принципи. Функція і структура та їхні єдність. Засоби гармонізації композиційної єдності.

Закон підпорядкування. Підпорядкування змістовної та формоутворювальної сторін композиції в залежності від їхнього значення у виявленні задуму, ідеї. Композиційні принципи. Принцип контрасту. Контраст як засіб підпорядкування образів. Контраст в пластичному підпорядкуванні образів. Контраст в розробці тектоніки. Контраст в масштабі зображення.

Закон рівноваги. Упорядкування формальних композиційних плям всього масиву відносно формату аркуша. Геометричний та оптичний центр ваги плями в форматі. Принцип тектонічності та симетричності закону рівноваги. Роль тектоніки в побудові рівноваги. Симетрія як засіб миттєвого

сприйняття зображення. Ритм як засіб організації композиційної плями на зображальній площині та його роль в організації тектоніки.

Закон супідрядності. Супідрядність елементів композиційної структури за ознакою та положенням у форматі відповідно змістовного центру. Домінанта, акцент-визначення головного елемента композиції за допомогою контрасту, що акцентує та загострює характер зображення в основній низці однорідних явищ. Композиційний принцип масштабності, вилучення головного з другорядного.

Закон варіативності. Принцип варіативності. Повторення цілого в його частинах великого в малому, повторення однотипових елементів усередині єдиного композиційного цілого. Пластичність, архітектоніка композиції, як засіб вираження пластичності. Плинність, мінливість пластики відносно жорсткої конструкції. Принцип тональності в варіативному вирішенні великого в малому через мале.

Закон розмірності. Розмірність, відповідність елементів композиційної структури. Кількісне та якісне співвідношення між усіма елементами композиції. Модуль – основа побудови відповідної пропорційності.

Метр - ритм. Зв'язок метра з вибраним модулем. Ритм - засіб організації метричної одиниці.

Практичне використання основних законів композиції в творчій діяльності графіка.

Завдання для практичної діяльності

Завдання 1. *Композиційна фраза за мотивами різного видового пейзажу.*

Вправа 1.1. Створити композиційну фразу видового мотиву сільського пейзажу засобами графіки. У стилізованій формі показати мотив сільської місцевості. Композиційна структура повинна бути найбільш виразною. Використовуючи один із прийомів зображення, передати пейзаж та його стан так, щоб основні елементи структури композиції виявляли образну цілісність,

єдність елементів мотиву. Творчий метод роботи над композиційною фразою – менше засобів, більше виразності.

Формат: 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо металічне, тросникове.

Вправа 1.2. Попередній мотив композиційної фрази виконати пензликом. Формоутворення елементів структури композиції здійснити за допомогою контрастних плям (чорної й білої). Виявити декоративну суттєвість графічної форми, образу мотиву.

Вправа 1.3. Використовуючи основні виразні засоби графіки, створити композиційну фразу пейзажного мотиву, що розкриває його стан через динаміку чи статику елементів структури зображення.

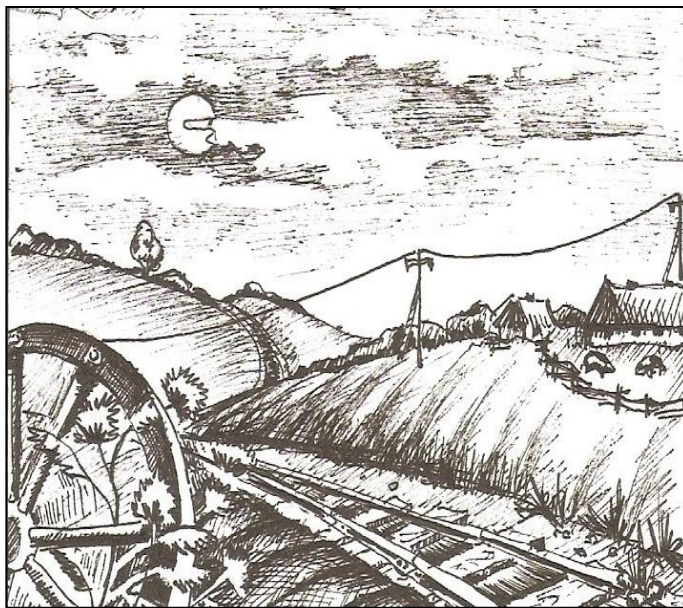
Формат та матеріал за умов попередніх вправ.

Матеріал: туш, перо, пензлик.

Вправа 1.4. Виконати композиційну фразу сільського пейзажу двома кольорами, що водночас взаємодоповнюють елементи сюжету у виявленні зображально-виразної форми образного стану мотиву.

Формат: не більше 1/16 аркуша паперу

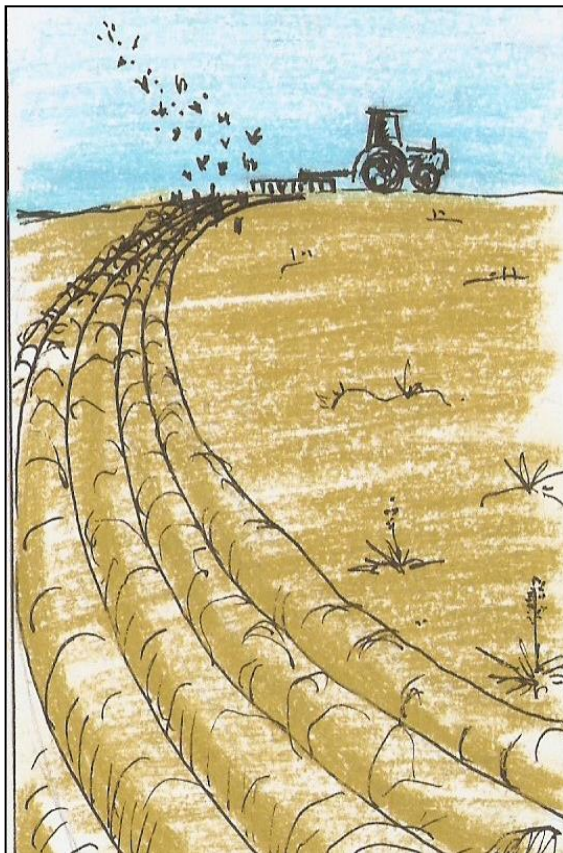
Матеріал: кольорова туш, перо, пензлик, тонований папір.

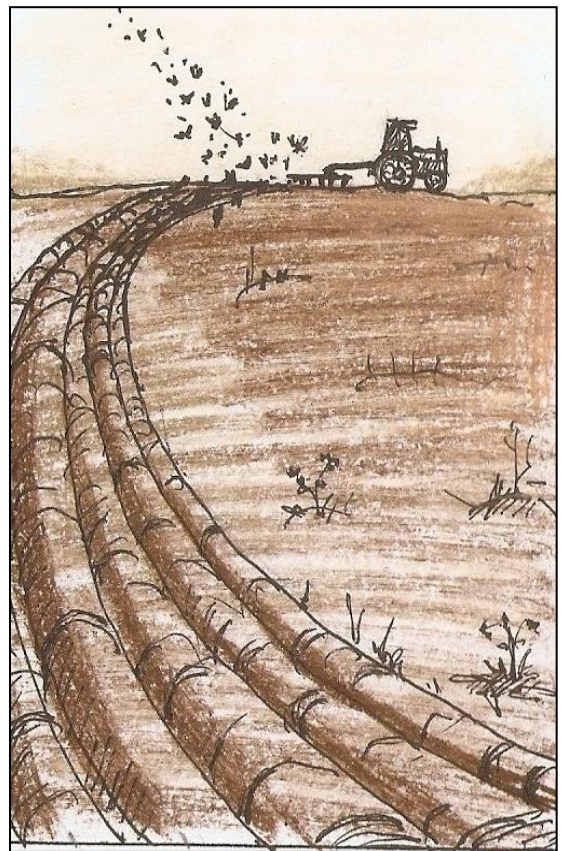
Вправа 1.1.

Вправа 1.2

Вправа 1.3

Вправа 1.4

Завдання 2. *Створити графічну композицію міського пейзажу. На основі однієї композиційної схеми розробити шість варіантів зображень, застосовуючи зображально-виразні прийоми і способи формоутворення та різноманітність графічної палітри.*

Вправа 2.1. Використовуючи штрих як модуль організації плями для формоутворення стилізованих елементів композиційного сюжету, виявити образний стан усього мотиву композиції міського пейзажу.

Формат: не більше 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: кольорова туш /коричнева/, перо, паличка.

Вправа 2.2. Виявити структуру композиції лише лінією.

Формат та матеріал за умов вправи 2.1.

Вправа 2.3. Виявити форму об'єктів сюжету за допомогою плям, доводячи їх зображення до гармонійного відношення в картинній площині.

Формат: не менше 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, пензлик.

Вправа 2.4. Композиційну схему попередніх вправ заповнити лінійно-плямовим зображенням.

Формат: за умов попередніх вправ,

Матеріал: папір, туш, перо, пензлик.

Вправа 2.5. Композиційну схему заповнити фактурним зображенням.

Формат та матеріал за умов попередніх вправ.

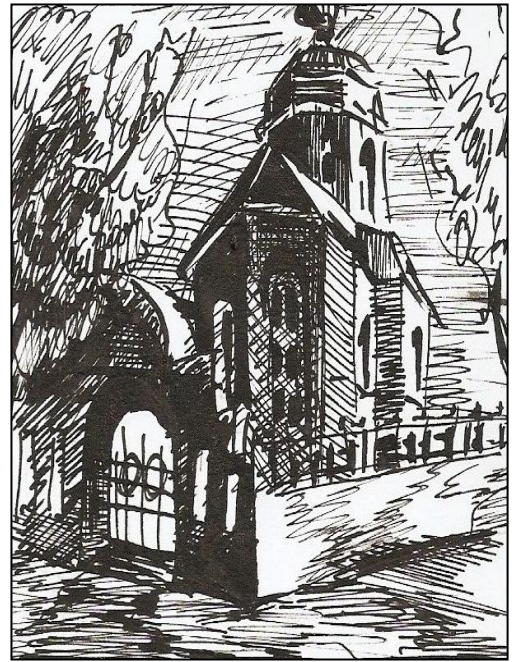
Вправа 2.6. Використовуючи спосіб пуантилізму /крапкового зображення/, виявити образний стан мотиву композиції міського пейзажу.

Формат: не менше 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо, паличка, рапідграф, капілярна ручка.

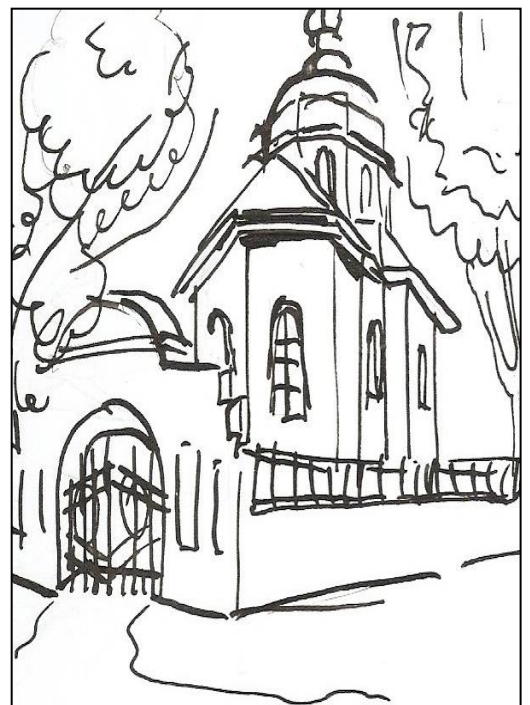
Вправа 2.1

Вправа 2.2

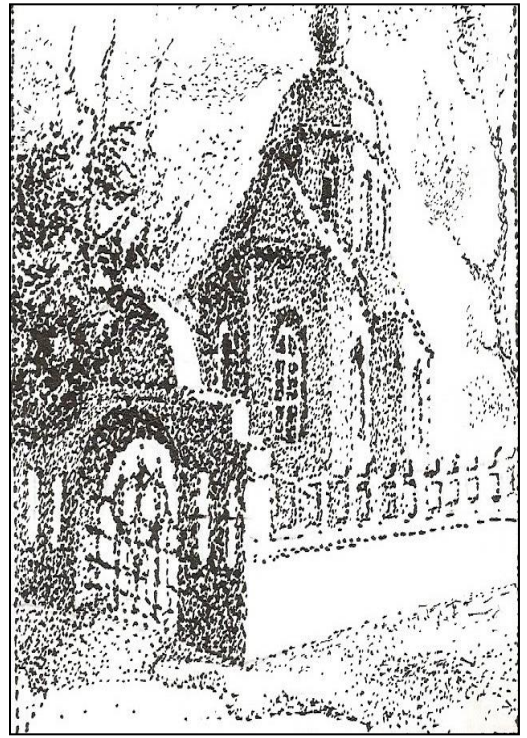
Вправа 2.3

Вправа 2.4

Вправа 2.5

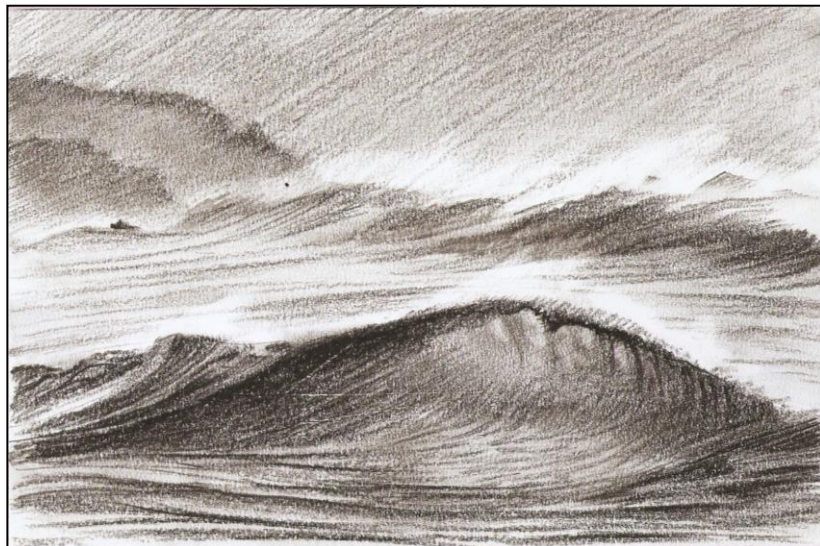
Вправа 2.6

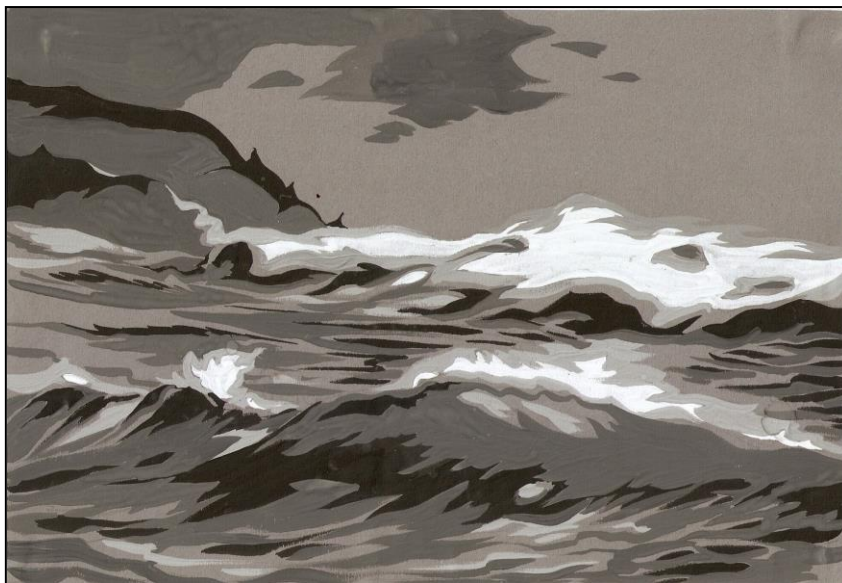
Завдання 3. Створити 2 композиційні фрази за змістом промислового чи морського пейзажу (за вибором студента).

Використовуючи творчий метод роботи над композицією "від натури", виконати комбінаторику тонових відношень в одній композиційно-структурній схемі

Формат: 1/16 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо, пензлик.

Вправа 3.

Завдання 4. Формоутворення об'єктів природи в графіці.

Виконати серію графічних зображень об'єктів природи. Виявити основні художні особливості зображально-виразних засобів та їх можливості у виявленні образу, використовуючи широкий арсенал прийомів та способів формоутворення.

Формат для вправ: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: туш, перо, пензлик, рапідграф, паличка.

Вправа 4.1. Засобами лінійної графіки виявити структурне зображення води, хвиль та їхній стан в природі за кліматичних умов.

Вправа 4.2. Графічно виявити структуру форми та фактуру поверхні окремих рослин /гриби, соняшник, ялинка тощо/.

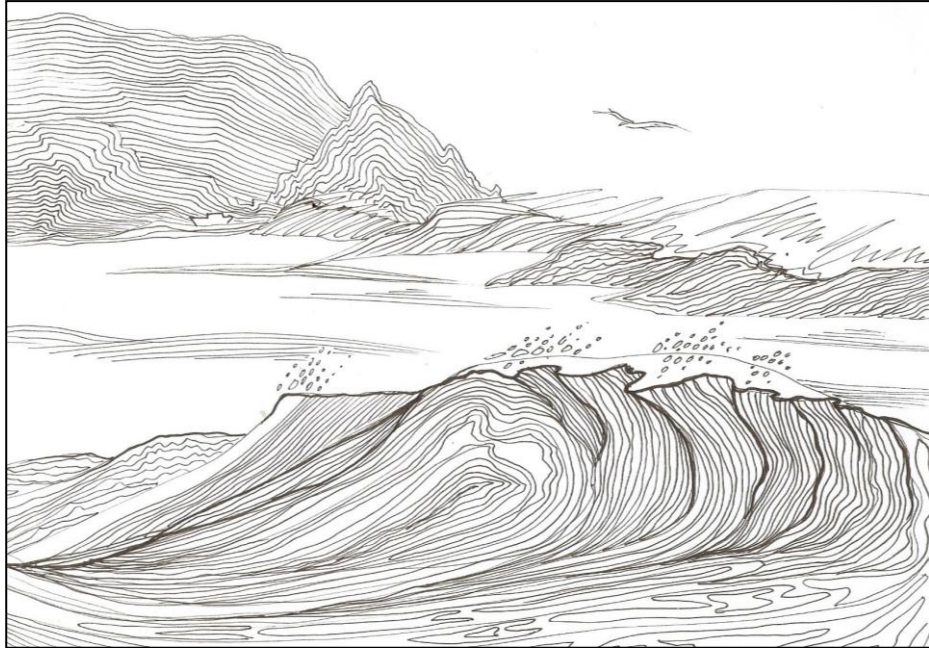
Вправа 4. 3. Графічно виявити структуру форми та фактуру оперення, волосяного покриву тіла окремих тварин та інших представників фауни.

Вправа 4.4. Графічно показати структуру та фактуру різних дерев, трав, польових квітів.

Вправа 4.5. Виконати серію стилізованих зображень одного об'єкту зі світу флори (кукурудзяний качан, квіти, листя тощо). Приділити особливу

увагу архітектоніці, структурі форми. Об'єкт для графічного зображення визначається педагогом.

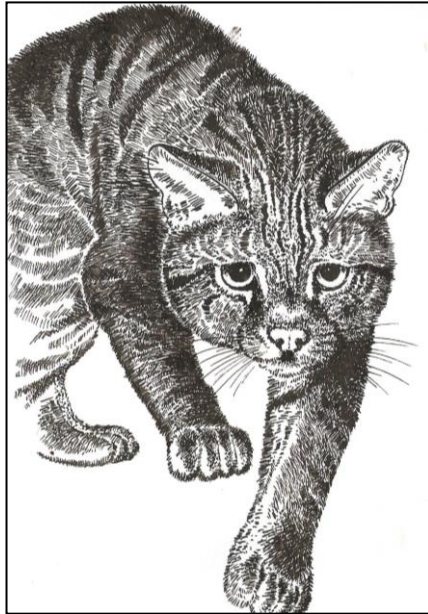
Вправа 4.6. Графічне зображення сонця. Виконати серію умовного зображення сонця. Можлива репродукційна робота за зразком.

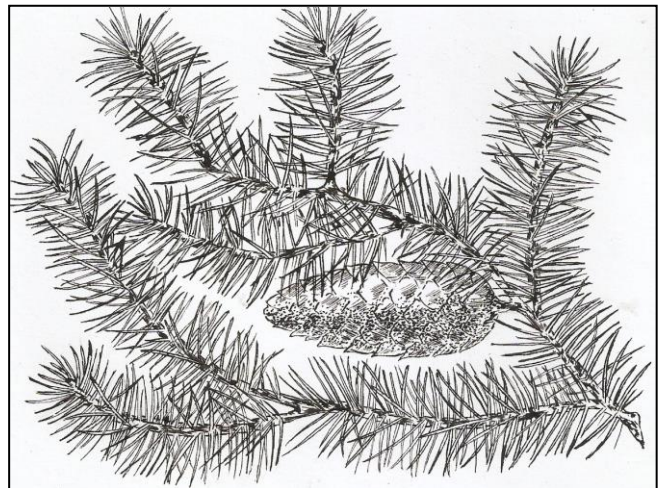
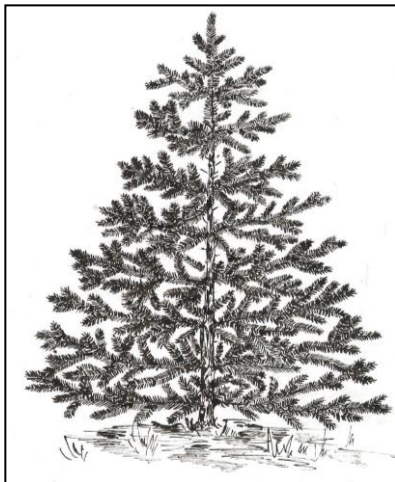
Вправа 4.1

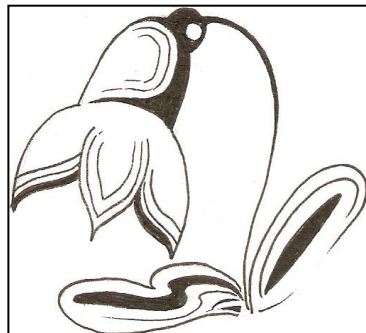
Вправа 4.2

Вправа 4.3

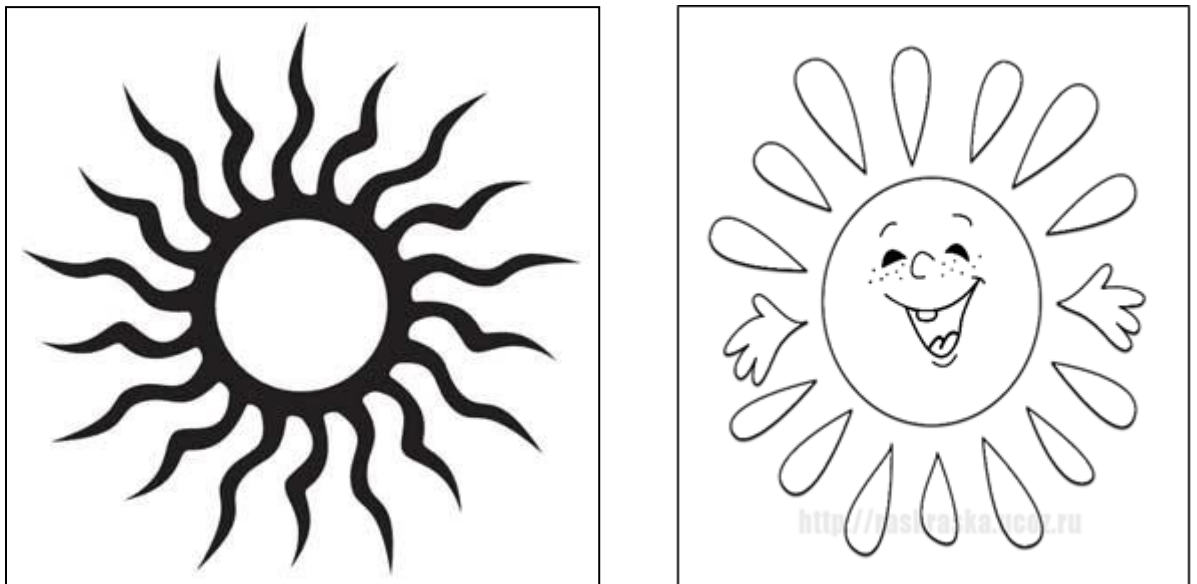
Вправа 4.4

Вправа 4.5

Вправа 4.5

Вправа 4.6

Завдання 5. Створити ілюстрацію пейзажу за мотивами літературного твору письменника чи поета.

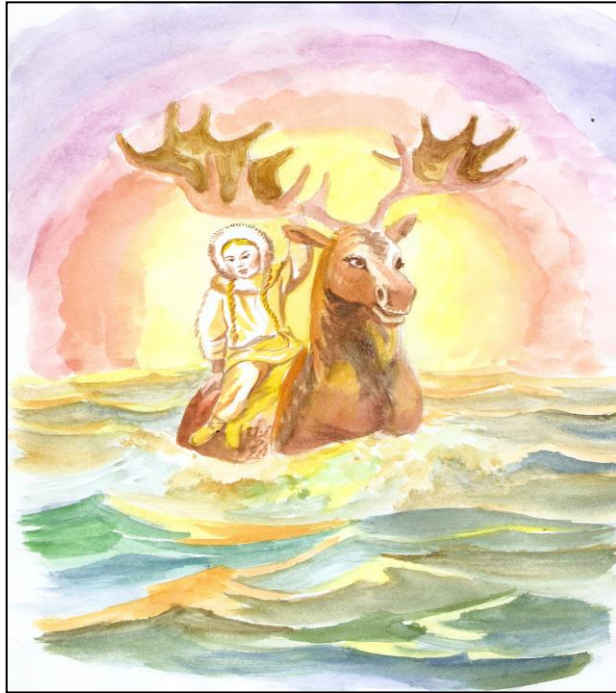
Відповідно сюжету твору розробити композицію й визначити художні засоби виявлення образу в ілюстрації.

Формат і матеріал за вибором студента.

Завдання 6. Створити творчу роботу в жанрі пейзажу.

В структурі композиції пейзажу повинен бути сюжетний центр з обов'язковим зображенням культової чи громадської споруди, які являють собою пам'ятники архітектури.

Формат, матеріал та художня техніка оригінальної графіки за вибором студента.

Вправа 5

Вправа 6

Теми семінарських занять

Композиційні структури та їх функції. Методи побудови художньої форми та умовного простору в станковій графічній композиції.

Творчо-технологічний процес художньо-композиційної діяльності в області мистецтва оригінальної графіки.

Практичне використання методів побудови структури графічної композиції.

Особливості стилізації, трансформації форми засобами графіки.

Завдання для самостійної індивідуальної роботи (за вибором студента)

1. Підготовка до семінарських занять, оволодіння науково-теоретичними та практичними доробками з питань творчої діяльності в області мистецтва графіки.
2. Продовження написання тлумачного словника термінів та понять за темами.
3. Практична самостійна робота за темами.
4. Копія графічної роботи майстра графіки (з фоторепродукції - за вибором).

Завдання для науково-дослідної та творчої роботи. Дослідження закономірностей творчого методу в роботі над графічним твором (композицією).

- 7.1. Виконати графічну фразу з малюнком дороги в полі, використовуючи лінії різного характеру.
- 7.2. Намалювати форму трави чи кімнатної рослини лініями різного характеру: за формою, напрямком, активністю, ступенем складності, товщиною, амплітудою тощо.
- 7.3. Виконати композицію пейзажу різними лініями.
- 7.4. Виконати графічну фразу з композицією пейзажу тільки лініями горизонтального напрямку.
- 7.5. Створити графічну фразу з пейзажним мотивом тільки лініями у вертикальному напрямку.

7.6. Виконати композицію пейзажу з декоративною інтерпретацією структури форм об'єктів графічного зображення.

7.7. Виконати декілька варіантів композиційних фраз за зближеними тоновими відношеннями, за контрастними тоновими відношеннями.

7.8. Виконати серію композиційних фраз пейзажного мотиву різними способами та прийомами графічного зображення.

7.9. Розробити композицію пейзажу, у якій на основі трьох головних тональностей визначити декоративність. Визначити супідрядність чорної, сірої і білої плям та дослідити виразні функції тону в організації структури образу композиції.

7.10. Розробити композицію пейзажу, у якій на основі емоційних асоціацій передати мелодійність, плавність, співучість, динамічність.

7.11. На основі однієї композиційної схеми пейзажного мотиву виконати серію зображень. Особливу увагу приділити ритмові, як засобу чергування елементів композиції в певному просторі, пластичному та тоновому відношенні один до одного.

В подальшій роботі щодо пошуку виразності та художнього образу необхідно виявити:

- ритм /за допомогою штрихових плям, ліній, крапок, тону/;
- статичність, рух, динаміку;
- масштабне співвідношення форм та їх ритму;
- рівновагу, акцент, контраст.

7.12. Виконати серію графічних фраз пейзажного мотиву, використовуючи виразні функції тону. При цьому дослідити такі особливості:

- супідрядність трьох, чотирьох, п'яти тонових плям та їх відношення у визначенні найбільш виразного зображення;
- тон як проміжний перехідний елемент світла, за допомогою якого можливо згладити, послабити гостроту протиріччя чорного й білого, послабити їх контраст;

- тоновий перехід чорного в білий та навпаки /так, начебто один тон розчинився в іншому/;

- чорна пляма, як активний елемент визначення зорового центру всієї композиції (чорний тон не може бути проміжним, за своєю природою він активний).

7.13. Графічні малюнки об'єктів оточуючого світу з природи в будь-яких художніх техніках.

7.14. Виконати серію малюнків з природи об'єктів природи (парк, сад, будівлі, дерева тощо/ різної пори року, використовуючи художні техніки та прийоми графічного зображення: кольорова крейда, темпера, акварель, чорна акварель, туш, гуаш; кольорова крейда, темпера; кольорова крейда, туш двох кольорів, перо, кольорові олівці; акварель, туш, перо, паличка; фломастер; акварель, фломастер; чорнило; монотипія; туш, широке перо; туш, очеретяне, гусяче перо; туш, сепія, пензлик, перо; чорна й біла гуаш; чорна туш, крейда; сангіна; олівець; сангіна, вугіль, туш, перо; соус, пензлик; кулькова ручка, рапідграф; воскова крейда тощо.

7.15. Створити композиційну фразу на прикладі одного об'єкту (ворона, ліхтар, криниця тощо), графічне зображення якого визначає емоційно-асоціативне сприйняття художньої умовності.

Книжкова графіка. Ілюстрація.

Теми лекційних та практичних занять.

Теоретичні відомості.

Лекція 9. Зміст та особливості художньо-творчої діяльності в області мистецтва графіки.

Історія виникнення та розвиток книжкової графіки. Типи книговидавань, особливості оформлення друкованих видань, принципи оформлення книжки. Зовнішні та внутрішні елементи структури книжки: обкладинка, суперобкладинка, форзац, фронтиспіс, авантитул, титул, шмуцтитул, розгортка, форматні ілюстрації, спускові та кінцеві полоси.

Методика роботи над макетом книжкового блоку (конструкцією та архітектонікою, морфологією блоку).

Графіко-зображувальні засоби та їх використання в оформленні книжки. Шрифт, орнамент, ілюстрація.

Види ілюстрацій: науково-пізнавальні та художньо-образні. Ілюстрація за способом виконання.

Способи розміщення ілюстрацій на сторінках книги.

Композиційні засоби та їх застосування при оформленні книжкового блоку. Симетрія, асиметрія, ритм, метр, контраст, нюанс, пропорції, масштаб, фактура, колір. Цілісність шрифтової та зображальної графіки в композиції оформлення книжки. Формат книжки, її розміри як умова композиції оформлення.

Композиційні закономірності оформлення елементів структури книжкового блоку. Види розміщення ілюстрацій та способи верстки.

Особливості технології творчого методу в процесі оформлення структури елементів книжкового блоку

Методика навчання основам книжкового мистецтва в процесі керівництва образотворчою діяльністю дітей.

Лекція 10. Мистецтво плаката. Сучасні види прикладної, рекламної графіки. Екслібрис .

Історія та розвиток плаката, як виду художньо-прикладної графіки.

Види плаката, їх призначення.

Особливості психологічного впливу сучасного плаката на глядача.

Використання закономірностей зорового сприйняття та законів композиції в мистецтві плаката.

Принципи організації зображення на плакаті. Специфічна умовність плаката. Знаково-символічні та предметні елементи структури композиції

плаката. Гармонія пропорційних відношень композиційної структури. Засоби гармонізації.

Симетричні композиції. Композиційний центр. Зорові вісі рівноваги в асиметричній композиції. Золотий перетин. Ритм. Колір.

Малі форми прикладної графіки: листівки, піктограми, емблеми, знаки, марки, етикетки, запрошення, квитки, програми проекту.

Екслібрис як різновид мистецтва графіки. Художньо-функціональне значення екслібрису в житті людини. Вимоги до створення екслібрису.

Художні техніки та їх використання у створенні плаката та інших видів прикладної графіки.

Завдання для практичних занять та творчої діяльності.

Завдання 1. Художньо-графічні техніки та їх використання в ілюстрації.

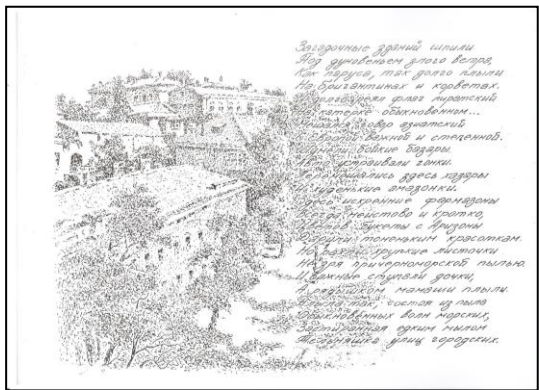
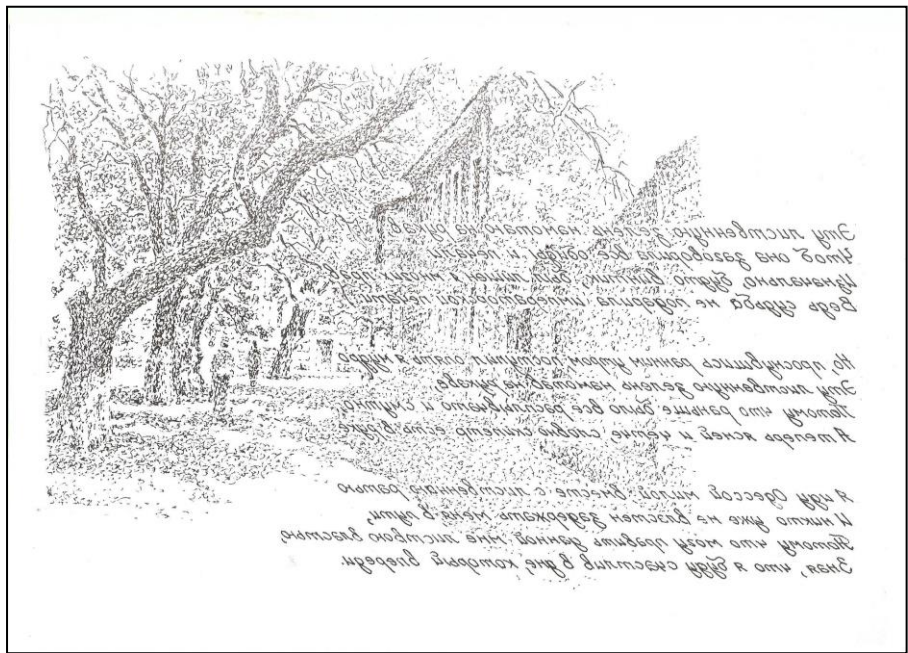
Виконати серію технічних вправ в різних художньо-графічних техніках. Використовуючи палітру графічного зображення, арсенал прийомів та способів відтворення форми, наочно показати їх можливості та особливості художньої мови в залежності від матеріалу та інструментів.

Завдання 2. Композиційно-графічна фраза за змістом літературного твору.

Вправа 2.1. Створити засобами графіки композиційну фразу пейзажного мотиву за сюжетом літературного твору. Зображення чорно-біле, лінійно-тонове.

Формат: за визначенням студента відповідно задуму.

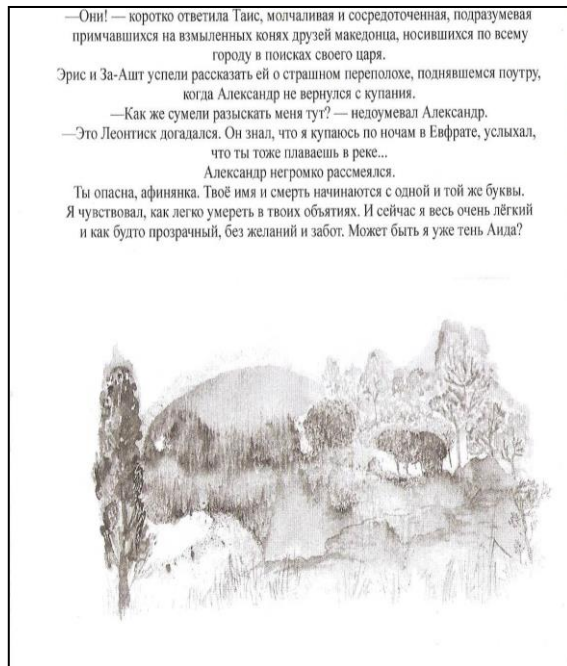
Матеріал: туш, перо, пензель.

Вправа 2.1.

Вправа 2.2. Створити композицію ілюстрації анімалістичного жанру у формі фрази. В роботі над ілюстрацією застосувати метод варіативного пошуку структури змісту композиції, використовуючи різні прийоми графічного зображення. Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: різні інструменти, туш.

Вправа 2.2

Завдання 3. Оформлення макета дитячої книжки за змістом української народної казки.

Розробити композиційну структуру макета книжки, визначити архітектоніку й морфологію конструктивної основи блоку й оформити його ілюстраціями та іншими графіко-зображальними засобами.

В роботі над ілюстраціями з'ясувати зміст та зображальну форму й підпорядкувати стилістику графічної мови з літературним змістом. Виявити метафоричність зображальних елементів композиційної структури ілюстрації.

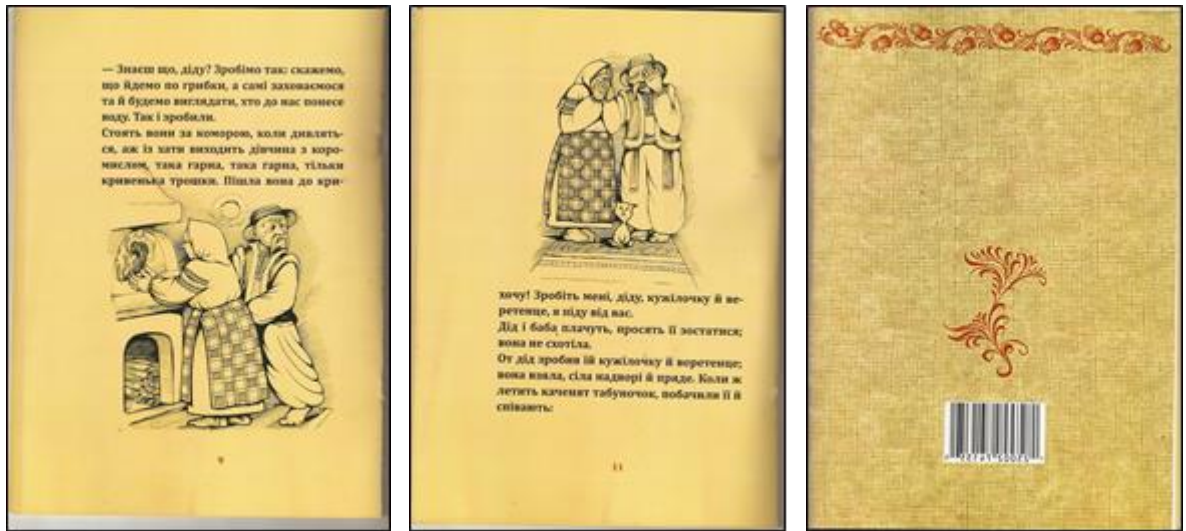
Результатом композиційного пошуку має бути остаточна розробка всіх елементів книжкового оформлення: обкладинка, авантитул, титульна сторінка, фронти спис, розворотний шмуцтитул, заставка, кінцівка, ілюстрації для різних версток.

Формат макета 1/16 аркуша паперу.

Матеріал за вибором студента. Формат для ілюстрацій - 1/8 аркуша паперу.

Формат та матеріал за вибором студента.

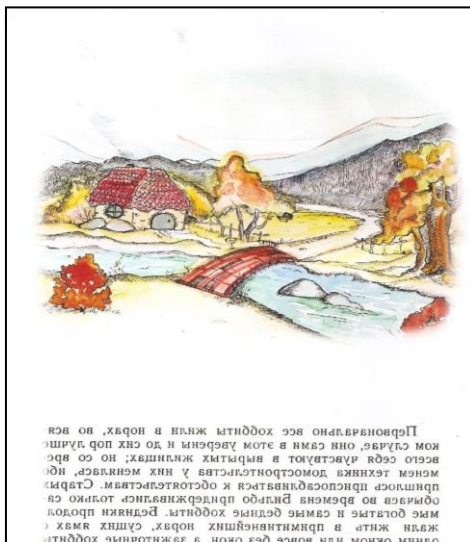

Вправа 3.

Завдання 4. Оформлення макета фантастичної книжки.

Формат та матеріал за умами попередньої вправи.

Вправа 4.

Завдання для самостійної та індивідуально творчої роботи студента.

5. 1. Засвоєння теоретичного матеріалу за першоджерелами та аналіз практичного досвіду художників книги.

5.2. Розробка ескізів ілюстрацій до твору, пошуки формоутворюючих та композиційних засобів в оформленні художнього образу за змістом літературного твору.

5.3. Дослідження особливостей духовної, матеріальної та етнографічної культури часопису відповідно до змісту літературного твору.

5.4. Збір підготовчих матеріалів за змістом ілюстрацій /замальовки, малюнки, начерки, композиційні пошуки та визначення стилістичної зображально-виразної графічної мови/.

5.5. Виконання ескізів, начерків для творчої роботи (композиції ілюстрацій).

5.6. Виконати ілюстрацію до одного з оповідань М. Пришвіна. Зображення чорно-біле.

5.7. Виконати ілюстрацію до однієї з казок Г.Х.Андерсена. Зображення лінійне.

5.8. Розробити декілька композиційних фраз з ініціалом до твору О.Гончара "Собор" для оформлення заставки початкової смуги.

5.9. Виконати ескіз суперобкладинки до книжного блока за мотивами одного із творів М.В.Гоголя.

5.10. Виконати мальований форзац за мотивами української народної казки.

5.11. Виконати розгортку титульної сторінки з мальованими та шрифтовими елементами.

5.12. Виконати розгорнутий шмуцтитул до книги "Легенди і міфи Стародавньої Греції".

5.13. Оформити розгортки книги з використанням художньої ілюстрації та рукописного шрифту за мотивами народної української пісні.

5.14. Створити ілюстрацію до вірша Л.Костенко.

5.15. Виконати серію ескізів ілюстрацій для різних видів їх верстки на сторінках книги (відкрита, закрита, смугова, глуха, з виносом на шпальти, розворотна тощо).

5.16. Виконати декілька ілюстрацій з використанням різних художніх технік та їх сполучень у виразному виявленні образу.

5.17. Виконати копію ілюстрації будь-якого майстра книжкової графіки (за вибором студента) для вивчення художніх прийомів графічного зображення.

5.18. Виконати серію ілюстрацій у формі клазурних фраз за змістом народних висловів, прислів'їв

5.19. Виконати ескізи ілюстрації на історичний сюжет, наприклад, «Скарби України», «Хортиця» або за сюжетом міфологій українського народу (за книгою Войтовича В.) «Міфи та легенди України».

5.20. Виконати декілька семантичних інтерпретацій одного фразеологічного вислову у формі клаузур.

Наприклад: "Ворона вороні ока не виклює", "Дешевше від дірки одбублика".

5.21. Виконати ескізи вітальної листівки з конвертом до свята, ювілею у формі фірмового стилю університету, факультету, кафедр або свого логотипу.

5.22 . Виконати ескізи екслібрисів за темами, що пов'язані з мистецтвом (за вибором).

Структура художнього оформлення книжки. Види ілюстрацій.

Творчий метод роботи над оформленням книжкового блока та створення ілюстрацій за сюжетом літературного твору.

Теми рефератів з проблем історії, теорії та практики мистецтва графіки.

1. Графіка як вид образотворчого мистецтва. Витоки та розвиток.
2. Види графіки та їх особливості.
3. Художні техніки оригінальної графіки.
4. Художні особливості графічного зображення пером, перовий малюнок.
5. Стилiстичні особливості прийомів митців європейської графіки.
6. Графіка в Україні.
7. Графіка в творчості митців "Товарищества Южно-русских художников".
8. Оригінальна графіка одеських художників.
9. Структура та особливості творчого методу.
10. Т.Г.Шевченко - художник-графік.
11. Ілюстрація як вид графіки.
12. Малюнок у творчості Т.Н.Яблонської.
13. Графіко-зображальні засоби та їх використання в малюнках з натури.
14. Промислова графіка. Основні характеристики видів промграфіки. Історія та розвиток.

15. Оригінальна графіка у фонда Одеського художнього музею. Аналіз робіт майстрів. Історіографічний аспект.
16. Творчий метод створення графічної композиції художника Є.А.Кибрика.
17. Закономірності сприйняття графіки. Психологічний аспект.
18. Прийоми, способи та засоби формоутворення в оригінальній графіці.
19. Композиційні засоби та композиційна структура графічного твору. Історіографічний аспект.
20. Книжкова графіка в творчості Г.Якутовича.
21. Книжкова графіка в творчості І.Їжакевича, Г.Нарбута.
22. Малюнок Ван Гога.
23. Графічна форма та художній образ.
24. Особливості структури графічної композиції на античних вазах.
25. Принципи оформлення книги.
26. Орнаменти та їх різновиди в книжковій графіці.
27. Графіка як комплекс зображальних знакових систем.
28. Закономірності й засоби формоутворення в графіці.
29. Специфіка оригінальної графіки та її функції.
30. Системи проектування простору на зображальну площину засобами художньої графіки.
31. Закон єдності в структурі графічної композиції.
32. Закон рівноваги в композиції плакату.
33. Закон супідрядності та розмірності в організації елементів графічної структури композиції.
34. Графіка в творчості М. Мурашко.
35. Функціонально-структурний аналіз творів художників радянського періоду /на основі закону єдності.
36. Закон варіативності. Наочний аналіз графічних робіт Дж.Б.Піранезі, Дж.Б.Тьєпадо, Е.Делакруа.
37. Творчі методи роботи О.Кульчицької, С Конончук, М.Жука - в оригінальній графіці.
38. Малюнок, начерки, замальовки в практиці художників (графіків, живописців, скульпторів).
39. Художній образ в мистецтві оригінальної графіки. Портрет.
40. Художній образ в оригінальній графіці. Натюрморт.
41. Художній образ в станковій графіці. Пейзаж.
42. Художній образ в унікальній графіці. Сюжетно-тематичний жанр.

43. Символіка і алегорія в прикладній графіці.
44. Сучасний малюнок, як вид оригінальної графіки.
45. Уроки творчості А.Чебикіна. Оригінальна графіка – замальовки, начерки, ескізи, малюнки.
46. Графічно-стилістична мова Стародруків XVII - XVIII ст. Аналіз художніх особливостей орнаментальної графіки.
47. Методичні особливості графічного зображення, з натури та за уявою.
48. Вплив задуму графічного зображення на вибір виразних засобів, матеріалу та художньої техніки.
49. Можливості використання графічних матеріалів у виявленні художніх форм.
50. Графіка рукописної книги XI-XVI ст.
51. Особливості зображальних можливостей графічних матеріалів "мокрих" та "сухих".
52. Графічне зображення в практиці вчителя /педагога/ образотворчого мистецтва.
53. Лінійна графіка.
54. Закономірності композиції станкової графіки.
55. Сутність графічної мови у визначені художньої форми.
56. Декоративність й пластичність графічної форми.
57. Закономірності формоутворення в графіці.
58. Еволюція образної системи в українській графіці.
59. Графіка як основа книжкового мистецтва.
60. Творча діяльність художника-графіка, педагога В.Г.Єфіменко

Примітка: можливо і в інших художніх музеях України

Портрет, фігура людини.

Теми лекційних та практичних занять.

Теоретичні відомості

Лекція 11. Зображення людини в мистецтві графіки.

Образ людини в творах видатних українських та зарубіжних майстрів художньої графіки 19 ст. – початку 21 століття. Побутовий та портретний жанри в творчості сучасних мистців графіки.

Лінія і тон, їх внутрішній взаємозв'язок як багатofункціональні засоби вираження образу людини.

Як і якими художніми та технічними засобами вирішує свій задум художник-графік для досягнення емоційного впливу на глядача?

Об'єктивна та суб'єктивна оцінка художньої цінності графічного твору. Оцінка виразних та зображальних особливостей твору графічного мистецтва. Аналіз творів мистецтва графіки: основний задум художника, втілений в творчій роботі; загальне емоційне враження від твору.

Лекція 12. Педагогічне управління процесом графічної діяльності школярів

Основні педагогічні принципи керівництва художньо-графічною діяльністю учнів, різних за віком.

Зміст художньо-графічної діяльності учнів в умовах школи.

Планування навчального процесу на заняттях з образотворчого мистецтва за темами з художньої графіки. Розгляд програмних завдань.

Методика наочного навчання в процесі графічної діяльності школярів.

Критерії оцінки основних факторів, що визначають рівень графічної підготовки учнів та їх художньо-естетичну культуру.

Основні вимоги до рівня сформованості предметної компетентності школярів в процесі їхньої художньо-графічної діяльності.

Практичні заняття.

Завдання I. Графічне зображення голови людини.

Вправа 1.1. На основі натурної постановки виконати два силуетних зображення голови людини в профіль.

Перше зображення форми визначається чорним силуетом на білому тлі, друге - навпаки, білий силует на чорному тлі. В композиції застосувати закон рівноваги.

Формат: 1/8 аркуша паперу із двома зображеннями.

Матеріал: туш, пензлик, білий та чорний папір.

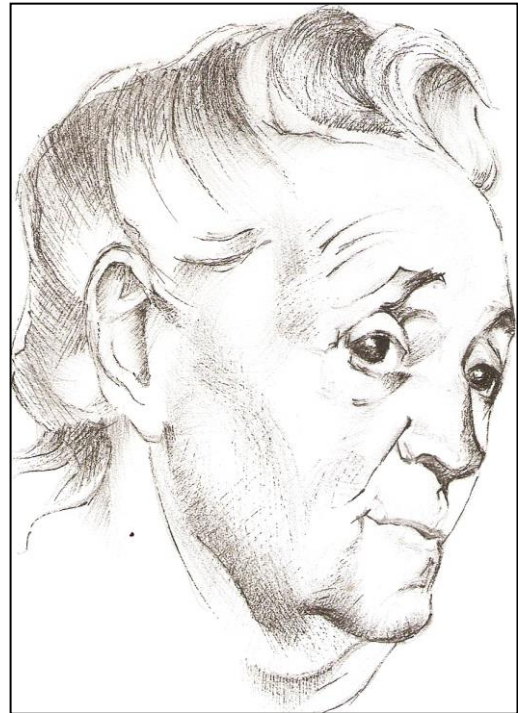
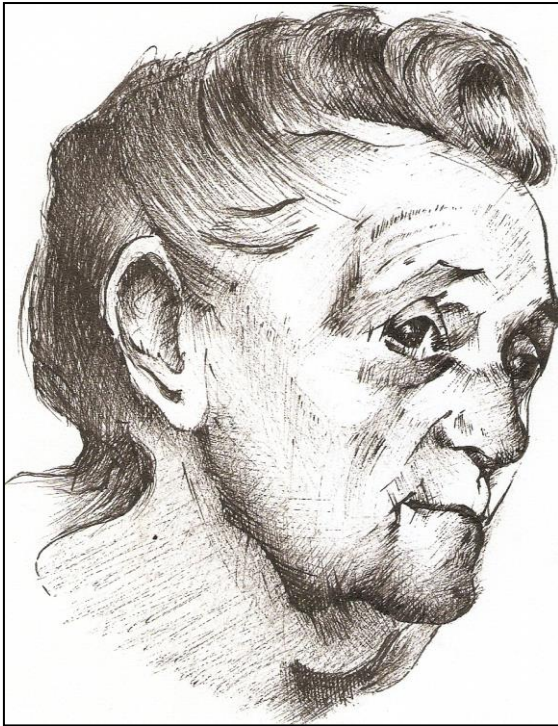

Вправа 1.1.

Вправа 1.2. Виконати серію (4 варіанта) зображень голови людини, використовуючи різноманітність засобів, прийомів та графічної мови у відтворенні форми, її образу.

Формат: не менше 1/16 аркуша паперу для кожного варіанта.

Матеріал: чорна чи коричнева туш, ручка зі сталевим пером, пензлик, рапідграф, паличка.

Вправа 1.2.

Завдання 2. Виконати копію портрета з репродукції твору художника-графіка.

Формат: 1/3 аркуша паперу.

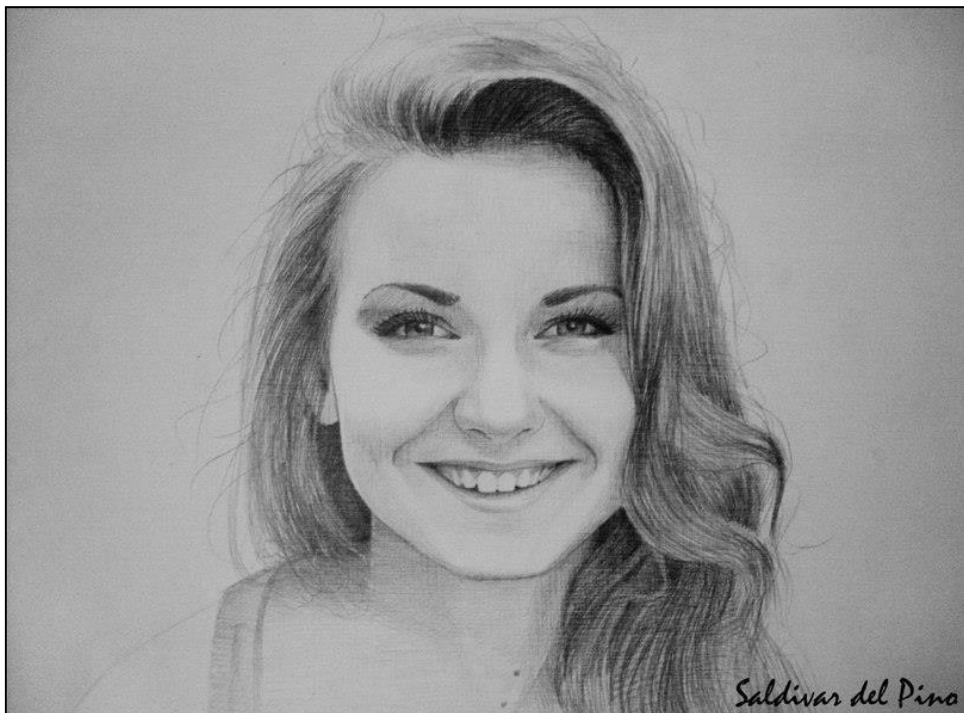
Матеріал: відповідно техніки та способу й прийому художнього зображення портрета, виконаного автором роботи.

Вправа 2.

Завдання 3. Створити графічну композицію портрета людини на основі натурних замальовок.

Формат та матеріал за вибором студента.

Завдання 4. Композиція портрета людини з руками на тлі середовища з атрибутами її професійної діяльності.

Завдання виконується на основі натурних замальовок. В роботі над композицією показати варіативні пошуки образу від схеми структури змісту до пластичного визначення форми засобами графіки. В пошуках виразного

вирішення художньої форми образу використати основні закономірності графічної композиції портрета.

Формат: 1/8 аркуша паперу.

Матеріал: туш, біла гуаш, пензлик, ручка зі сталевим пером, тонований папір.

Вправа 4.

Завдання 5*. Графічне зображення одягненої фігури людини з натури.

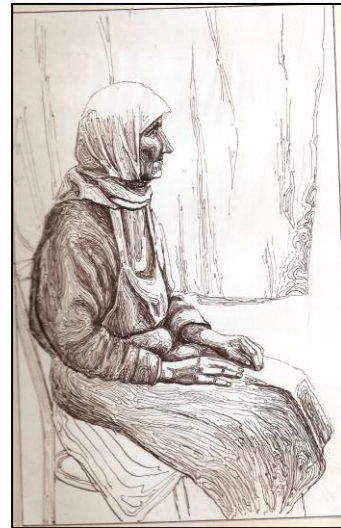
Вправа 5.1. На основі однієї композиційної схеми виконати шість-вісім варіантів стилізованої форми постаті людини. В роботі застосувати силуетне, лінійне, лінійно-плямове, фактурне зображення. В кожному варіанті необхідно творчо вирішити композицію й визначити виразну форму.

Формат: не більше 1/16 аркуша паперу для кожної композиції.

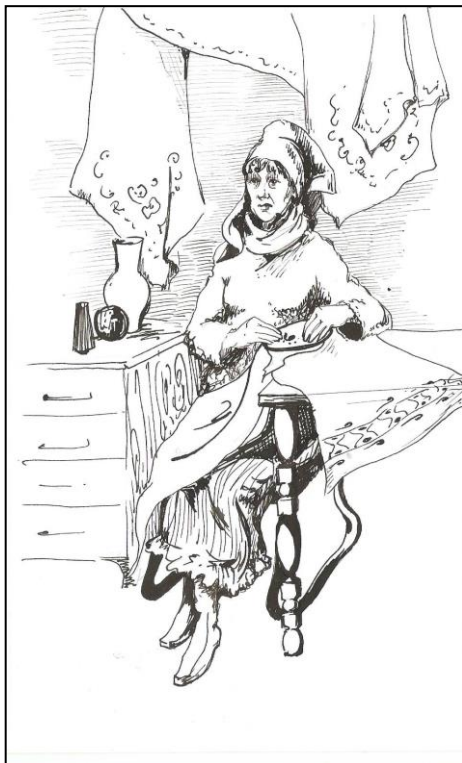
Матеріал: туш чорна, перо, пензлик.

Вправа 5.2. На основі однієї композиційної схеми застосовуючи різноманітність фактур, створити серію графічних зображень одягненої постаті жінки. Особливу увагу приділити визначенню закону варіативності.

Формат та матеріал за умов попередньої вправи.

Вправа 5.1.

Вправа 5.2.

Формат, матеріали за вибором студента.

Завдання 6. Створити творчу сюжетно-тематичну композицію однією з художніх технік оригінальної графіки.

Тематика, сюжет визначається змістом народної пісні, казки, думи тощо. Графічне зображення умовно-декоративне, форма стилізована.

В роботі над завданням наочно розкрити творчий метод та процес створення графічної композиції від першого формального вирішення схеми структури композиційного змісту до остаточного варіанта, вирішеного в матеріалі.

Формат, матеріали за вибором студента.

Вправа 6.

Семінарські заняття за темами змістового модуля «Портрет, фігура людини».

Закономірності композиції портрету, фігури людини. Композиційні принципи. Композиційні засоби. Складові елементи структури композиції. Аналіз композиційних засобів за творами митців мистецтва графіки.

Завдання для самостійної роботи.

1. Засвоєння теоретичного матеріалу за темами програми.
2. Написання реферату з проблем мистецтва графіки.
3. Виконання завдань за темами самостійної роботи.

Теми й завдання для індивідуально – творчої діяльності

8.1. Виконати серію зображень голів людей різних за віком в художніх техніках оригінальної графіки.

8.2. Виконати автопортрет у трьох варіантах графічного зображення (лінійне, плямове, лінійно-плямове).

8.3. Створити композицію з жіночою постаттю в довільному середовищі. Значну увагу приділити фактурним зображенням одягу.

8.4. Розробити композиції з фігурою людини і виконати їх способом паралельного штриха.

8.5. На основі однієї композиційної схеми розробити графічну структуру форми за допомогою штрихової плями, перехресної штриховки.

8.6. Виконати графічне зображення оголеної постаті людини тільки лінією, плямою, фактурними плямами, графіки за жанром.

8.7. Виконати творчу роботу в будь якій художній техніці оригінальної графіки.

8.8. Виконати копію портрета, фігури з репродукцій роботи майстрів мистецтва оригінальної графіки.

8.9. Виконати серію графічних зображень постаті людини, казкових персонажів у стилі народної картинки.

8.10. Створити узагальнений стилізований образ людини за мотивами пісень або народних вірувань.

8.11. Виконати серію клаузур з зображенням голови та постаті людини.

8.12. Виконати композицію портрета, використовуючи різні стильові зображення /5 варіантів/.

8.13. Розробити декоративне зображення портрета з руками, використовуючи різні виразні засоби гармонізації в графічній композиції.

8.14. Виконати серію графічних зображень тварин, птахів та інших представників фауни.

8.15. Створити композицію портрета. Зображення лінійне. Через варіативний пошук образу вибрати художній матеріал в залежності від задуму.

8.16. Зібрати колекцію репродукцій оригінальної графіки за жанром.

8.17. Виконати творчу роботу в будь якій художній техніці оригінальної графіки.

8.18. Виконати копію портрета, фігури з репродукцій роботи майстрів мистецтва оригінальної графіки.

***Художні техніки друкованої графіки в практиці вчителя
образотворчого мистецтва.***

Теми лекційних та практичних занять.

Теоретичні відомості

Лекція 13. Різновиди художніх технік друкованої графіки. Естамп та його художні особливості Основні чинники творчої графічної діяльності.

Зображально-виражальні засоби художніх технік друкованої графіки.

Творчо-технологічні методи в процесі створення художнього твору (естампу).

Матеріали та інструменти та обладнання.

Способи створення естампу. Монотипія, гравюра на картоні, суха голка, ліногравюра.

Техніко-технологічні процеси створення композиції в матеріалі естампу.

Лекція 14 .

Аналіз шкільних програмних завдань, що пов'язані з художньо-графічною діяльністю учнів 1-7 класів на заняттях образотворчою діяльністю (за діючими програмами «Образотворче мистецтво. 1-4, 5-7 класи)

Методика аналізу творів художників – графіків на заняттях образотворчою діяльністю школярів.

Керівництво графічною діяльністю школярів. Особливості процесу формування предметної (художньо-графічної) компетентності учнів 1-4, 5-7 класів.

Методика художнього навчання основам мистецтва графіки в школі та позашкільних закладах освіти художньо-естетичного спрямування.

Практичні заняття.

Завдання I. Створити композицію в жанрі пейзажу в техніці акварельної монотипії.

Вправа 1.1. В техніці плоского друку виконати акварельними фарбами монохромну композицію з пейзажним мотивом (за матеріалами пленерної практики).

Формат $\frac{1}{4}$ аркуша паперу.

Матеріали: папір, акварельні фарби, папір.

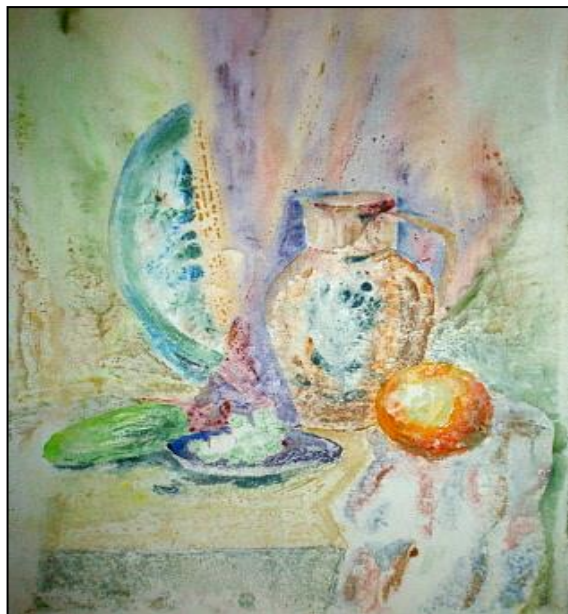
Вправа 1.2. Виконати композицію в жанрі натюрморту в техніці кольорової монотипії акварельними фарбами (за матеріалами пленерної практики).

Формат $\frac{1}{4}$ аркуша паперу.

Матеріали: папір, акварельні фарби, папір.

Вправа 1.1.

Вправа 1.2

Завдання 2. *В техніці олійної монотипії виконати серію пейзажних композицій за вибраною темою.*

Вправа 2.1. Створити графічну композицію з пейзажним мотивом рідного краю (міський, сільський тощо).

Формат $\frac{1}{4}$ аркуша паперу.

Матеріали: папір, олійні фарби, папір.

Вправа 2.2. Виконати композицію натюрморту з натури в техніці олійної кольорової монотипії.

Створити художньо-образну структуру композиції тематичного натюрморту.

Формат $\frac{1}{4}$ аркуша паперу.

Матеріали: олійні фарби, розчинник, папір, оргскло, пензлі.

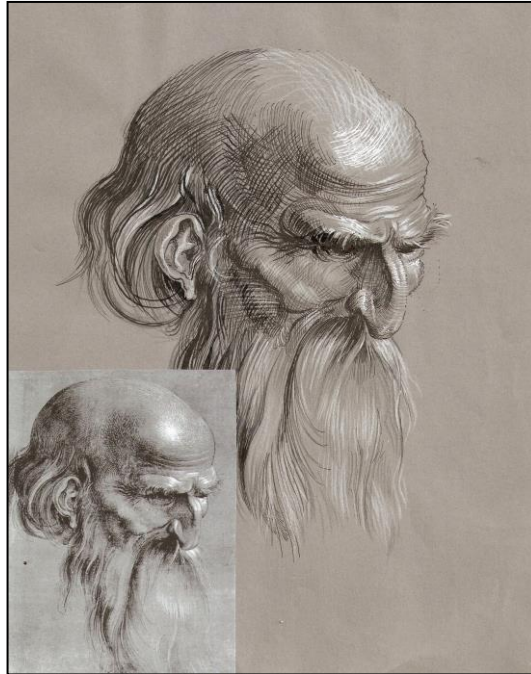
Вправа 2.1

Вправа 2.2.

Завдання 3. Копія роботи майстрів мистецтва у друкованій графіці (за визначенням педагога). Формат та техніка виконання визначається у відповідності розміру репродукції та матеріалу виконання.

Матеріали: за вибором.

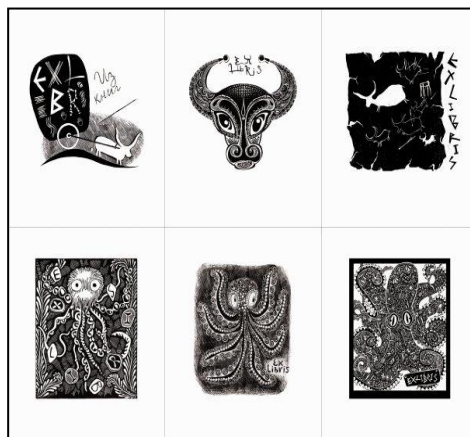
Вправа 3.

Завдання 4. Сюжетно-тематична композиція за вибором в техніці друкованої графіки.

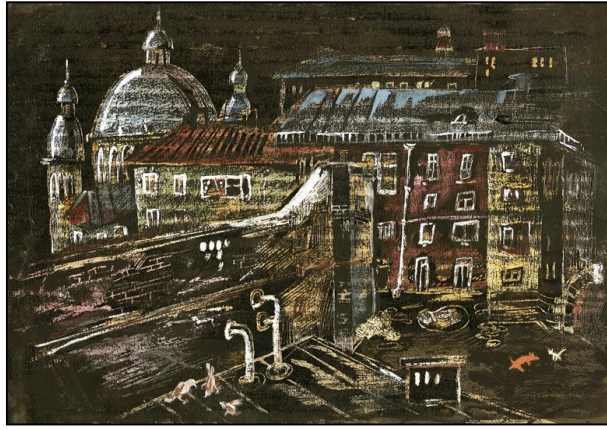
Створити композицію за матеріалами пленерної практики в техніці гротажу.

Формат - не більше 16 см. по більшій стороні.

Матеріали: органічне скло, офортна голка, фарби, папір.

Вправа 4.

Вправа 4.

Завдання 5. *За ескізом розробленого екслібрису, виконати в техніці гротожу (сухої голки) творчу роботу в матеріалі способом друку.*

Формат - не більше 10 см. по більшій стороні.

Завдання 3. Копія роботи майстрів мистецтва у друкованої графіки (за визначенням педагога).

Формат та техніка виконання визначається у відповідності розміру репродукції та матеріалу виконання. Матеріали: за вибором.

Вправа 6.2. Створити тематичний натюрморт за уявою на історичну тематику в техніці кольорової гравюри на картоні.

Попередньо розробити ескізи композиції в кольорі на основі одного виконати роботу в матеріалі. Формат – за вибором.

Матеріали: картон, клей, фарби, папір, ніж-різак, різці.

Вправа 6.1.

Вправа 6.2.

Завдання для самостійної роботи.

Підготовка до державного екзамену «Теорія і практика образотворчого мистецтва» з питань мистецтва графіки (за переліком питань з дисципліни «Теорія і практика графіка» для складання державного екзамену).

1. Засвоєння теоретичного матеріалу за темами програми.

2. Написання реферату та створення альбом-посібника з основ образотворчої мови мистецтва графіки (за змістом програми навчальної дисципліни ВЗО «Педагогічний малюнок».

3. Виконання творчої роботи для захисту на ДЕК (за вибором) роботи.

10. Завдання для індивідуально – творчої діяльності

(виконання кваліфікаційної творчої роботи)

Створити сюжетно-тематичну композицію в будь-якій техніці оригінальної графіки, як творчої кваліфікаційної роботи для захисту перед Державною екзаменаційною комісією для отримання звання «бакалавр образотворчого мистецтва» і кваліфікації – «вчитель образотворчого мистецтва». Тема і матеріал за вибором студента.

Робота має бути виконана самостійно (за консультацією педагога), оформлена належним чином, зареєстрована на кафедрі як така, що належить університету і зберігається у фондах кафедри.

Методи контролю

Методи підсумкового контролю успішності навчання: іспит, залік, контрольна робота, що здійснюється в залежності від семестру (курсу) шляхом перегляду та захисту студентом всього комплексу практичних та творчих робіт, виконаних під час аудиторних занять та самостійної роботи, згідно поточних тем та основної мети курсу.

Засоби діагностики успішності навчання: поточний (модульний) перегляд практичних та творчих робіт студента за заданою темою.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Низький рівень (0-34 бали) F

1. Зображення за змістовим модулем примітивні, схематичні і художньо не виразні.
2. Відсутній творчий підхід у вирішенні завдань програми та індивідуального проекту.
3. Тестування виконано на низькому рівні та відсутній індивідуально-творчий проект.

Низький рівень (35-59 балів) FX

1. Навчальні роботи характеризуються недостатнім художнім рівнем виконання, методично не зумовлені.

2. Роботи виконані без врахування дидактично змістовних ліній та вимог методики художнього навчання основам образотворчої мови (грамоти), композиція зображень не організована у вибраному форматі.

3. В навчальних роботах та творчому проєкті не застосовані образотворчі засоби формоутворення об'єктів зображення; художні засоби примітивні, рівень володіння зображальними уміннями та навичками в педагогічному малюнку елементарний; відсутність деяких програмних завдань за змістовими модулями.

Початковий рівень (60-73 бали) DE

1. Студент на примітивному рівні демонструє володіння окремими художніми матеріалами. Низький рівень володіння образотворчою грамотою не дозволяє йому виконати педагогічний малюнок у відповідності вимог програми за змістовим модулем.

2. Студент більш свідомо користується художніми матеріалами, намагається відомими йому образотворчими засобами виразності наочно розкрити основні закономірності образотворчої грамоти засобами педагогічного малюнка на рівні елементарних вимог програми.

3. Студент має певний досвід в педагогічному малюванні як форми наочно-інформаційного пояснення основ образотворчої грамоти (термінів та понять художньої мови), володіє прийомами зображення на елементарному рівні вимог програми. Виконанні роботи характеризуються незначною силою емоційного сприйняття зображення, що зумовлено труднощами практичного використання образотворчих прийомів та художніх засобів зображення в педагогічному малюнку. Тестування виконав на початковому рівні.

Достатній рівень (74-89 балів) ВС

1. Студент на практиці достатньо володіє лише окремими техніками декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва. Навички графічного зображення потребують удосконалення. Студент не відчуває необхідності у виконанні кращого вирішення образного начала в педагогічному малюнку,

котре наочно і доступно пояснює поняття та образотворчу грамоту будь-яких видів пластичних мистецтв. Варіанти художніх рішень робіт в технічному відношенні виконані на більш високому рівні.

2. Студент творчо володіє основними теоретичними знаннями в галузі образотворчого мистецтва, більш сміливо експериментує з художніми техніками та матеріалами, більш свідомо обирає їх для вирішення творчих завдань в педагогічному малюнку, показує достатній рівень художньо-образного мислення через прагнення до більш повного творчого зображення художнього образу.

3. Практичні роботи характеризуються достатнім художнім рівнем виконання, вони розкривають основні закономірності образотворення і відповідають вимогам дидактики, методики художнього навчання, враховують віковий розвиток учнів.

Високий рівень (90-100 балів) А

1. Завдання за змістовими модулями привертають увагу проявами зацікавленого художньо-емоційного ставлення автора до графічного зображення, доцільною трактовкою форми та простору, образу в педагогічному малюнку, композиції наочності.

2. В роботах на високому рівні узгоджена зображальна якість з художньо-образною трактовкою елементів педагогічного малюнка, що свідчить про високий рівень художньої підготовки студента, професійну здатність відчувати і передавати характерну виразність в зображенні за вимогами програмного матеріалу, в тому разі і шкільної програми.

3. Виконання роботи (завдання) за модулями I і II характеризується високим художнім рівнем, усвідомленим володінням основними теоретичними знаннями та достатньо високим рівнем практичного застосування образотворчих засобів у виразному відтворенні об'єктів різноманітними художніми прийомами та способами зображення в педагогічному малюнку.

Література.

1. Берд Майкл 100 ідей, що змінили мистецтво\ пер. з англ. О. Українця та К. Дудки. Київ: ArtHuss, 2019. 208 с.
2. Василенко А. А. <http://fb.ru/article/381027/triptih-chto-eto-takoe-primeryi-triptihov-v-iskusstve> Триптих – что это такое? Примеры триптихов в искусстве 23 Апреля, 2018.
3. Верба І. І. «Мистецтво графіки», Київ 1968, тир. 5 000.
4. Гнатюк М. В. Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво (основи образотворчої грамоти) : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / М. В. Гнатюк. – Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2016. 196 с.
5. Злыгостев А.С., дизайн, подборка материалов, разработка ПО 2001–2018 [Электронный ресурс] // <http://artyx.ru/> ARTYX.RU: История искусств СТАНКОВАЯ ГРАФИКА.
6. Ковальов О.Є. Образотворче мистецтво в школі. 1-7 клас: навчальний посібник. Суми: ПФ «Видавництво «Університетська книга»», 2019. 309 с., [72] с.: іл.
7. Котова О.О. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів першого року навчання з навчальної (художньо-творчої) практики (пенер) за змістовим модулем «Композиція пейзажу (на основі натурних етюдів та замальовок)». Одеса: ЮНПУ ім. Ушинського, 2018. 39 с.
8. Малицька О. В. Образотворче мистецтво з методикою навчання : навч.-мет. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напрямів підготовки] – Бердянськ, 2016. 346 с.
9. Організація та результати творчої роботи майбутніх дизайнерів над проектами естетичного оформлення Криворізького державного педагогічного університету: наочно-методичні матеріали і рекомендації [для студентів спеціальності 022 Дизайн галузь знань 02 Культура і мистецтво: спеціалізація «Графічний дизайн»] / уклад. В.В. Томашевский. – Кривий Ріг: КДПУ, 2017. – 70 с.
10. Пастир І. В. П 49 Педагогіка художньої творчості / І. В. Пастир :

монографія. – СМІЛ: Ізмаїл, 2017. – 250с.

11. Томашевский В. В. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах : монографія / Володимир Володимирович Томашевский. – Кривий Ріг : ФОП Марченко С. В., 2017. –572 с.

Інформаційні електронні ресурси

1. Art History: The History of Drawing. URL: <http://www.beginnersschool.com/2015/05/04/history-of-drawing/> (дата звернення: 10.02.2023).
2. Gabor F. Printmaking. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/art/printmaking> (дата звернення: 12.02.2023).
3. Графіка. URL <https://w.histrf.ru/articles/article/show/grafika> (дата звернення: 14.02.2022).
4. Drawing Types, History of Graphic Arts. URL: <http://www.visual-arts-cork.com/drawing.htm> (дата звернення: 22.02.2023).
5. Drawings of the Renaissance. URL: <http://www.visual-arts-cork.com/drawing/renaissance-drawings.htm> (дата звернення: 15.02.2023).
6. Мир Врубеля. Монографія о Врубеле. URL: <http://vrubel-world.ru/dmitr27.php> (дата звернення: 11.01.2023).
7. Муратов А. Гравюра. URL: <https://w.histrf.ru/articles/article/show/graviura> (дата звернення: 10.02.2021).
8. Cityscape Art: A Walk Through History. URL: <https://blog.whsmith.co.uk/cityscape-art-a-walk-through-history/> (дата звернення: 17.06.2022).
9. Cityscape. URL: <http://www.arthistory.net/cityscape/> (дата звернення: 19.08.2022).
10. Ellis M. A brief history of graphic design. URL: <https://99designs.com/blog/design-history-movements/history-graphic-design/> (дата звернення: 12.02.2023).

11. Heribert R. Drawing. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/art/drawing-art> (дата звернення: 11.07.2022).
12. Painting the city: the history of cityscapes. URL: <http://www.theartwolf.com/articles/cityscape-painting.htm> (дата звернення: 11.06.2022).
13. Philip B. Graphic design. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/art/graphic-design> (дата звернення: 17.03.2022).